

Sözcükte Anlam.....	3
Testler	18
Deyimler ve Atasözleri	25
Testler	31
Cümlede Anlam.....	33
Testler	47
PARAGRAF	53
Paragraf Yapısı	53
Testler	55
Paragrafta Konu ve Ana Fikir	59
Testler	61
Paragrafta Yardımcı Düşünceler.....	67
Testler	69
Anlatım Biçimleri, Düşünceyi Geliştirme Yolları ve Anlatım Özellikleri	74
Testler	87
Cevap Anahtarı	94

SÖZCÜKTE ANLAM

✓ İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan dilin anlamlı en küçük birimine sözcük denir. Sözcük, kullanıldığı yere göre farklı anlamlar kazanabilir. Bu duruma sözcüğün bağlamı denir.

Söz gelimi "bilmek" sözcüğünü farklı anlamlara gelecek şekilde kullanalım:

- En zor sorularımı dahi bildi.
→ bir konuda bilgisi olmak
- Bu konuda onu değil, seni bilirim.
→ sorumlu tutmak
- Aradan geçen zamana rağmen onu hemen bildim.
→ tanımak
- Kişinin kendini hasta bilmesi, hastayı anlamayı sağlar.
→ varsaymak, farz etmek
- Sizlere teşekkürü borç bilirim her zaman.
→ saymak
- Kalemı almayı bildi de geri vermeyi bilmiyor.
→ işine gelmek → akıl edememek

Bu örneklerde "bilmek" sözcüğünün bağlamdan hareketle farklı anlamlarda kullanıldığını görmekteyiz.

SÖZCÜĞÜN ANLAM BOYUTLARI

Gerçek (Temel - Konuluş) Anlam

Sözcüğün akla gelen en eski, ilk anlamıdır. Sözcüğün sözlükteki birinci anlamıdır.

- Gözümün gördüğüne yüreğim inanmak istemez.
→ görme organı
- O kadar açtı ki önüne konan her şeyi yedi.
→ yemek eylemi
- Ağızını yıkaması gerektiğini geç öğrendi çocuk.
→ besin almaya yarayan organ

- Var güçleriyle ipi kendilerine doğru çekiyordu yarışmacılar.
→ kendine doğru yürütmek
- Son koşuda atın ayağı kırılmıştı maalesef.
→ bacağından bilekten aşağısı
- Yeni gelin çamaşırları asarken mandalı düşürdü.
→ yukarıdan aşağı inmek

Bu örneklerde altı çizili sözcükler, temel anlamıyla kullanılmıştır.

Yan Anlam

Sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşmadan kazandığı yeni anlam boyutlarıdır.

- Bu binanın 100 m³ çimento yemesi bekleniyor.
→ kullanılmak, sarf edilmek
- Sizin başınızda kim var, diye sordu.
→ sorumlu
- İhtiyacından dolayı hesabındaki tüm parayı çekti.
→ almak

Yan anlam oluşturmanın diğer yolu da "yakıştırmaca"dır. İnsanlar, kimi kavramları vücutlarındaki bir organa ya da hayvan organına benzetip ilişkilendirerek adlandırma yoluna gitmiştir. Buna yakıştırmaca yoluyla **yan anlam** denir.

- masanın gözü
- kapının dili
- borunun dirseği
- sandalyenin ayağı
- makaranın dişleri
- defterin, baklavanın yaprağı

Altı çizili sözcükler yakıştırmaca yoluyla yan anlam kazanmıştır.

Dikkate Al

Yan anlam veya yakıştırmaca ile ilgili ÖSYM doğrudan soru sormamıştır. Ancak sözcüğün üstlendiği anlam boyutlarında yan anlamı sıkça görmekteyiz.

Mecaz Anlam

Bir sözcüğün sözlük anlamından tamamen uzaklaşarak cümlede kazandığı yeni anlama denir. Mecaz anlam; etkili, çarpıcı olmak amacıyla sözcüğün karşıladığı kavram dışında yeni bir kavramı karşılamasıdır.

- Kocası gittikten sonra yıllarca hem çocukların hem de hayatın kahrını çekti.
- Bırak bu ayakları, dedi balıkçı yeni gelene.
- Bu acıyı anlamak için ağız yanmalı insanın.
- Delici bakışlarıyla simitçiyi yiyordu köşedeki adam.

- Savaşta geriye ölü kentler kalmıştı bu coğrafyada.

- Bunca suçu örtmeye çalışmak, nafile bir çaba.

Bu örneklerde altı çizili sözler, gerçek anlamlarından tamamen uzaklaşmış; mecaz anlamda kullanılmıştır. Mecaz anlamda kullanılan sözcük, soyut anlam kazanır.

Terim Anlam

Sözcüğün bilim, sanat, edebiyat, spor vb. alanların kavramı olarak kullanılmasıdır.

- özne, yüklem, belirteç → Türkçe
- tam sayı, hipotenüs, çarpma → Matematik
- majör, minör, nota → Müzik
- tuval, ufuk çizgisi → Resim

Unutma!

Bir sözcük, cümledeki kullanımına bağlı olarak birden çok alanın terimi olabilir.

- sözcüğün kökü → Türkçe
- köklü sayılar → Matematik
- kazık köklü bitkiler → Biyoloji
- insan kökünü araştıran bilim → Antropoloji

Dikkate Al

Bazı sözcükler terim olmadığı hâlde cümledeki kullanımına bağlı olarak terim anlam kazanabilir.

- Burası koylardan çok burunları ile ünlü bir kıyı şeridiydi.

Altı çizili sözcük coğrafik anlamda kullanıldığı için terim anlamlı sözcük olmuştur.

Dikkate Al

Bazı cümlelerde alan veya dal isminin kullanılması, yanıltıcı olabilir. Alan ve dal isminin kullanılması, terim anlama girmez.

- Müziğe başlaması, çocuğun derslerini de olumlu etkilemiş.
- Alan, dal

Örnek Soru

İnsan beyni merkezî sinir sistemi için bir kumanda

I

merkezi gibidir. Duyu organlarından sinyaller alır

II

ve kaslara bilgi verir. İnsan beyni diğer memeli beyinleri ile aynı temel yapıya sahip olmasına rağmen vücut büyüklüğü

III

ile oranlandığında diğer beyinlerden büyüktür. Beynin yapı taşları dendiğinde ise aklımıza hemen

IV

nöronlar geliyor.

V

Bu parçadaki numaralanmış sözcükler kullanılan anlam özelliklerine göre eşleştirildiğinde hangisi dışta kalır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Biz Çözdük

Sözcükler kullanılan anlam boyutlarına göre gerçek, mecaz, yan, terim anlam gibi özellikler gösterir. Bu açıdan bakıldığında "II ve III" numaralı sözcükler gerçek anlamlı, "IV ve V" numaralı sözcükler terim anlamlıdır. Sinir sistemi, bir kumanda merkezine benzetilmiş; "kumanda" sözcüğü bu sanatın bir unsuru olduğu için mecaz anlamlıdır.

Cevap: A

ANLAM İLİŞKİSİ BAKIMINDAN SÖZCÜKLER

1. Eş Anamlı (Anlamdaş) Sözcükler

- ✓ Yazılış ve sesleri farklı olduğu hâlde anlamca aynı olan sözcüklerdir.
- ✓ Bir dilde aynı anlama gelen sözcüklerin varlığı, çoğunlukla yabancı bir dilden sözcük alışverişiyle ilgilidir.

- fedakâr - özverili
- neşe - sevinç
- feragat - vazgeçme
- öykünme - taklit
- misafir - konuk
- karşı - rağmen
- yollamak - göndermek
- üzüntü - keder

Unutma!

Yakın anlamlı sözcükler, eş anlamlı sözcüklerle karıştırılmamalı. Yakın anlamlı sözcükler arasında anlam farkı vardır.

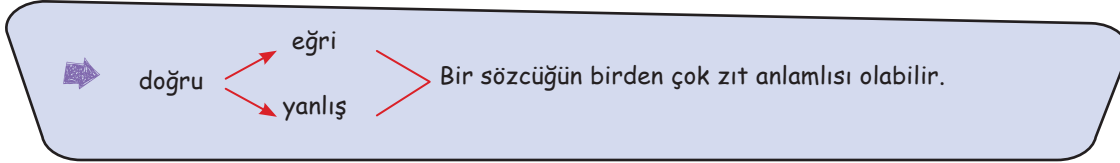
Bu sözcükler eş anlamlı değil, yakın anlamlıdır.

- tanıdık - bildik
- tutmak - yakalamak
- çalı - çırpı
- çiğnemek - ezmek

➤ temiz - pak - tahir } Bazen bir sözcüğün birden
➤ istek - dilek - arzu } çok eş anlamlısı olabilir.

2. Zıt (Karşıt) Anamlı Sözcükler

- ✓ Anlamca birbirinin tersi, karşıtı olan sözcüklerdir.
- ✓ Zıt anlamlı sözcüklerin varlığı, tezat sanatını doğurur.
- ➡ dargın - barışık
- ➡ çürük - dayanıklı
- ➡ yatay - dikey
- ➡ ölü - diri
- ➡ normal - acayip
- ➡ açılış - kapanış
- ➡ hastalık - afiyet
- ➡ asla - daima

Dikkate Al

Cümlede zıt anlamlı sözcükler kullanmadan da karşıtlık ilişkisi kurulabilir.

- ➡ sıcak - soğuk (zıt anlam)

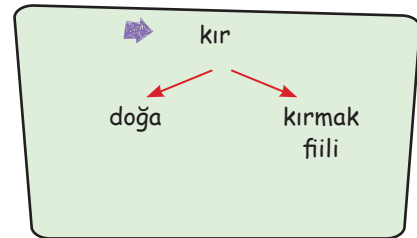
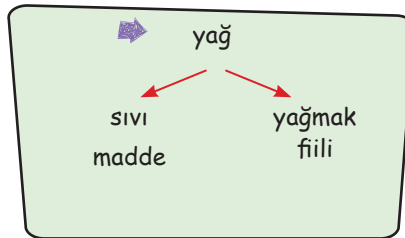
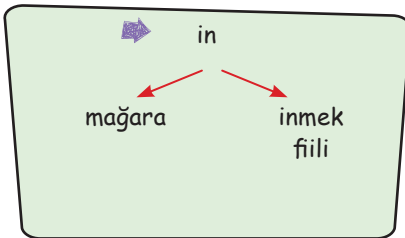
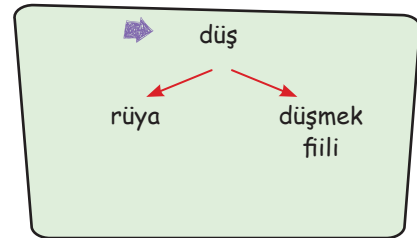
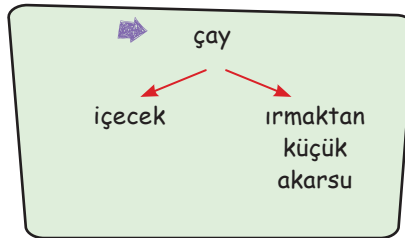
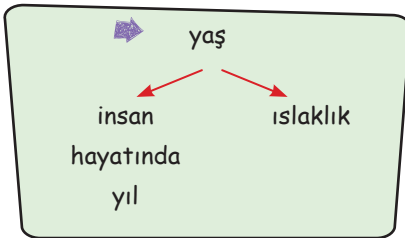

Unutma!

Bir sözcüğün olumsuzluğu, onun zıddı değildir. Olumsuzluk ile zıt anlamlılık karıştırılmamalıdır. Nitekim "gelmek" sözcüğünün zıt anlamlısı "gelmemek" değil. Bu sözcüğün zıt anlamlısı "gitmek"tir.

3. Eş Sesli (Sesteş) Sözcükler

- ✓ Yazılış ve söylenişleri aynı, anlamları farklı olan sözcüklerdir.

- ➔ Endam güzel, yüz güzel (sima, surat, çehre)
Huyun yüzde yüz güzel (sayı)
Uzaklara açılma
Tenhalarda yüz güzel (suda ilerleme)
Senden başka seversem
Benim derimi yüz güzel (deriyi etten ayırma)

Dikkate Al

Düzeltilme işaretli (^) Arapça-Farsça kökenli sözcükler, Türkçedeki benzer sesli sözcüklerle sesteş kabul edilmez.

Çünkü bu sözcüklerin yazılışları farklıdır.

- ✓✓ adem (yokluk) ↔ âdem (insanoğlu)
✓✓ alem (bayrak) ↔ âlem (evren)
✓✓ yar (uçurum) ↔ yâr (sevgili)
✓✓ kar (yağış türü) ↔ kâr (kazanç)

Unutma!

Bir sözcüğün temel, mecaz, yan anlamlarda kullanılması, bu sözcüğü sesteş yapmaz.

- ➔ Havai fişekler biraz sonra patladı.
Temel anlam
➔ Bir anda patladı o sessiz adam.
Mecaz anlam
➔ Havalarda ısınmasıyla çiçeklerin filizleri de patladı.
Yan anlam

Örnek Soru

Alkış sözcüğünün sözlüklerdeki manası (anlamı), bir I
şeyin beğenildiğini (hoşa gittiğini) anlatmak için el II
çırpmak ya da o yolda (yöntemde) sözler söylemek- III
tir. Eski sözcükler alkış ve beddua anlamına gelen IV
"kargış"ı daima (sürekli bir biçimde) ayırmışlardır V
birbirinden. "Kargış", bir kişi için kötü niyet beslemek ise "alkış" bir kimseyi içten bir biçimde onurlandırmaktır (şeref vermektir).
V
Bu parçadaki numaralanmış sözcükler kullanılan anlam özelliklerine göre eşleştirildiğinde hangisi dışta kalır?
A) I B) II C) III D) IV E) V

Biz Çözdük

Bu soru tarzı, son yıllarda sıkça sorulmaktadır. Sözcük veya sözcük öbeğinin anlamı parantez ( ) içinde verilir, hangisinin anlamca uyumadığı sorulur.

Bu durum, sözcük dağarcığının zengin olmasını gerektirir. Sorudaki numaralanmış sözlerin açıklamalarına bakıldığında III numaralı sözcüğün açıklaması dışında diğerlerinin anlamca uyumlu olduğunu görürüz. "Yol" sözcüğünün anlamlarından biri "yöntem, metot" olsa da bu cümledeki anlamı "uğur"dur. Sözcüğün bağlamı, yani cümledeki kullanımına dikkat etmeli.

Cevap: C

SÖZCÜKLERDE ANLAM OLAYLARI

Ad Aktarması (Mecazimürsel)

- ✓ Benzetme amacı olmaksızın bir sözcüğün başka bir sözcük yerine kullanılmasına ad aktarması denir.
- ✓ Ad aktarması, çeşitli anlam ilişkileriyle yapılır.

	Anlam İlişkisi
<p>➔ Salon, oyuncularını uzun uzun alkışladı. ↳ izleyiciler</p>	} Yer-insan ilişkisi
<p>➔ Bu aralar Yaşar Kemal elimden düşmüyor. ↳ eserleri</p>	} Yazar-eser ilişkisi
<p>➔ Öğleden sonra Ankara'ya bereket yağdı. ↳ yağmur</p>	} Sebep-sonuç ilişkisi
<p>➔ Sanırım sobayı yakmanın zamanı gelmiş. ↳ odun - kömür</p>	} İç-dış ilişkisi
<p>➔ Annesi, çocuktan ayaklarını çıkarmasını istedi. ↳ ayakkabı</p>	} Parça-bütün ilişkisi
<p>➔ Cebimin çaldığını çok geç fark ettim. ↳ telefon</p>	} Yer-araç ilişkisi
<p>➔ Birçok ünlü kalem bir araya geldi. ↳ sanatçı</p>	} Sanatçı-araç ilişkisi

Bu örneklerde görüldüğü gibi kullanılan sözcük ile kastedilen durum birbirine benzetilmemiş, birbirinin yerine kullanılmıştır.

Dikkate Al

Ad aktarması aynı zamanda bir söz sanatıdır. Bundan dolayı edebiyatta da konu ve soru olarak karşımıza çıkar.

Dolaylama

✓ Çoğunlukla tek bir sözcükle anlatılabilecek bir durumu veya kavramı birden çok sözcükle anlatmaya dolaylama denir.

✓ Dolaylamada amaç, karşısındakini etkilemektir; bundan dolayı sanatlı söyleyiş belirgindir.

✶ vatani görev	→ askerlik	✶ meşin yuvarlak	→ futbol topu
✶ beyaz zehir	→ eroin	✶ hayat arkadaşı	→ eş
✶ filenin bekçisi	→ kaleci	✶ yavru vatan	→ Kıbrıs
✶ Ege'nin incisi	→ İzmir	✶ memur kebabı	→ simit
✶ yedinci sanat	→ sinema	✶ bacasız sanayi	→ turizm
✶ beyaz altın	→ pamuk	✶ altın boynuz	→ Haliç
✶ kara elmas	→ kömür	✶ derya kuzusu	→ balık

Dikkate Al

Bir ifadenin dolaylama sayılabilmesi için kullanımının geniş ve yaygın olması, herkesçe aynı bilinmesi lazım. Sadece bir bölge veya yöreye özgü kullanım, dolaylama sayılmaz.

➔ Bizim oralarda bağ kütüğüne omça derler.

➔ dolaylama
sayılmaz

İzmir'de simide "gevrek", çekirdeğe "çiğdem" denmesi de dolaylama değildir.

Unutma!

Görüldüğü gibi dolaylamaya uğrayan sözcük, en az iki sözcük ile ifade edilir. "Bülent Ersoy-Diva" kullanımı, dolaylama sayılmaz.

Güzel Adlandırma

✓ Kimi varlık ve durumlardan söz edildiğinde ortaya çıkacak korku, iğrenme, ürkme gibi duyguların, kötü izlenim ve çağrışımların önlenmesi amacıyla yönelik daha makul, kabul edilebilir kavramlar kullanmaktır.

- ✶ cin → iyi saatte olsunlar, üç harfliler
- ✶ verem → ince hastalık
- ✶ sağır → işitme engelli
- ✶ yırtıcı bir hayvan → gelincik
- ✶ tuvalet → ayak yolu, yüz numara, abdest, lavaboya gitmek
- ✶ ölüm → vefat, gözlerini yummak, sizlere ömür, son yolculuk

ÇİTA YAYINLARI

Deyim Aktarması

✓ İki sözcük arasında var olan benzerlik ilgisine dayanarak bu sözcüklerden birinin adını ötekine vermeye deyim aktarması denir.

Deyim aktarması farklı şekillerde yapılabilir:

- ✶ İnsana özgü nitelik ve özelliğin doğaya aktarımı } Irmağın kolları, kör kuyu, dağ başı...
- ✶ Doğaya özgü nitelik ve özelliğin insana aktarımı } Bu oduna lâf anlatmak zor.
} Yumuşak bir insandır, bizi kırmaz.
- ✶ Doğaya has bir özelliğin doğadaki başka varlığa verilmesi } Kapımızdan rüzgârın ulumasını işiterek
} uyurduk.
- ✶ Somut anlamlı sözcüğün soyut anlam kazanmasıyla oluşan deyim aktarması } Cürük yargılara dayanmamalı düşünce.
} Oğlumun hevesini kırmak istemiyorum.

Duyu Aktarımı

✓ Bir duyuya ait özelliğin başka bir duyu için kullanılmasına duyu aktarımı denir. Duyu aktarımı da deyim aktarması sayılır.

➤ Az sonra bahçeden acı bir çığlık duyduk.

tatma ← → duyma

➤ Sert bakışlarına karşı kadife bir sese sahipti.

görme → dokunma
dokunma → işitme

➤ Mutfaktan gelen keskin koku büyülemişti bizi.

dokunma ← → koklama

Anlam Daralması

✓ Bir sözcüğün anlam ve anlamlarının zaman içinde azalması durumudur. Önceleri birden çok anlama gelen sözcük, sonradan tek bir anlamı karşılar duruma gelir.

★ "oğlan" → Eskiden : Evlat (kız ve erkek çocuk) demekmiş.
→ Şimdi : Sadece erkek çocuğu için kullanılır.

★ "don" → Eskiden : Tüm kıyafetleri karşılayan bir anlama sahipmiş.
→ Şimdi : Sadece iç çamaşırı için kullanılır.

Anlam Genişlemesi

✓ Bazı sözcükler önceleri sadece bir durumu veya varlığı karşılarlarken zamanla başka varlık ve durumları karşılar duruma gelmiştir.

★ "düğme" → Eskiden : Giysiyi iliklemeye yarayan tutturmalık
→ Şimdi : Radyonun düğmesi, elektrik düğmesi...

★ "sandık" → Eskiden : İçine eşya konan tahtadan dolap
→ Şimdi : Emniyet, emekli, seçim sandığı...

Anlam Başkalaşması

✓ Sözcükler zamanla temel ve ilk anlamlarından sıyrılarak bambaşka anlamlar kazanabilir.

★ "koca" → Eskiden : Yaşlı adam
→ Şimdi : Kadının eşi

★ "tütün" → Eskiden : Duman
→ Şimdi : Endüstri bitkisi

★ "edebiyat" → Eskiden : Söze ve yazıya dayanan bir sanattır.
→ Şimdi : Günümüzde "edebiyat yapmak" gibi olumsuz anlamda da kullanılabilir.

Örnek Soru

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde diğerlerinden farklı bir anlam olayı vardır?

- A) Sokağın girişindeki apartmanda oturduğumuz yıllarda birbirimizi tanıdık.
- B) Bu kadar canı beslemek gittikçe zorlaşmıştı anne ve baba için.
- C) Tüm köyün meydanda toplanmasıyla şenliklerin başlaması bir oldu.
- D) Aylarca kendisine bir ekmeğin kapısını aramış, çabaları boşa gitmişti.
- E) Yola çıkarlarken bir depoyla Van'a ulaşacaklarını sanmışlardı.

Biz Çözdük

Soru kökünde "anlam olayı" sorulduğunda "ad aktarması, dolaylama, deyim aktarması, duyu aktarımı vb." durumlar akla gelmeli. A şıkkında "apartman-ev" arasında parça-bütün ilişkisi, B şıkkında "can-kışı" arasında "parça-bütün" ilişkisi, C şıkkında "köy-insanlar" arasında "yer-kışı" ilişkisi, E şıkkında "depo-yakıt" arasında "iç-dış" ilişkisi kurulmuş ve ad aktarması (mecazimürsel) yapılmıştır.

Ancak D şıkkında tek sözcükle anlatılacak bir durum, birden çok sözcükle anlatılmıştır; "ekmeğin kapısı" ile "iş" kastedilmiştir. Yani "dolaylama" yapılmıştır.

(Doğru yanıt D)

Örnek 1

Murat Belge, Şairaneden Şiirsele eserinde bu soruların izini sürerek (takip ederek) ama sadece

I bu sorulara bağlı kalmadan Türkçe modern şiirin değerlendirmesini (eleştirisini) yapıyor. Edebi

II (sanatsal) dilde ortaya çıkan kesintiyle yeni biçimini (üslubunu) alan şiirleri, bu yeniyi bozup

IV kendi dilini üreten (çoğaltan) şairleri, onların

V dünya edebiyatıyla, öncelleriyle, çağdaşlarıyla münakaşa etmelerini (tartışmalarını), alışverişini

VI ele alarak modern şiirin biçimlenişine odaklanıyor. Belge, şiirin edebiyat kuramındaki (teorisindeki)

VII yeri ve bu yere göre değerlendirme kriterleri

VIII (ölçekleri) kadar kişisel tanışıklıkların bıraktığı izleri de hesaba katan şiiri ansiklopedik bir tür olarak değil de toplumsal kültürle ilişkisi çerçevesinde tetkik eden (sınıflandıran) bir tartışma sunuyor.

IX Bu parçada numaralanmış sözlerin hangisinin anlamı parantez ( ) içinde verilen açıklamayla uyuşmamaktadır?

- A) I, V, VI ve VIII
- B) II, III ve VII
- C) II, IV ve VI
- D) II, VIII ve IX
- E) II, V, VIII ve IX

Sen Çöz 1

SOMUT VE SOYUT ANLAM

Somut Anlam

✓ Beş duyu organından herhangi biriyle algılanabilen kavramlardır. Yani kavramın somut olması için duyu organlarının hepsine hitap etmesi gerekmez.

➡ kitap, ağaç, rüzgar, ses, hava, elektrik...

Soyut Anlam

✓ Varlığı duyu organları aracılığıyla anlaşılabilen, oluşuna inanç ve düşüncelerimiz yoluyla kanaat getirdiğimiz kavramlardır.

➡ sevinç, üzüntü, aşk, bilgi, çare, Tanrı...

Bazı somut anlamlı sözcüklere "-lık, -lik" yapım ekleri getirildiğinde sözcük, soyut anlam kazanır.

anne - lik

somut

soyut

dost - luk

somut

soyut

kardeş - lik

somut

soyut

Somutlama

✓ Asıl olarak soyut anlam taşıyan sözcükler, cümledeki kullanımına bağlı olarak somut anlam kazanabilir. Bu duruma **somutlama** denir.

✶ "kötü, güzel, can, ceza" sözcükleri soyut anlamlıyken

➡ Kötülerle arkadaşlık edilmez.

➔ insan

➡ Eski cezaları ödemedem belgely alamazsın.

➔ ödenecek para

➡ "Canlar!" dedi Ali Reis, buraya gelin.

➔ insan

➡ Sabahtan uğradım ben bir güzele.

➔ sevgili

bu örneklerde somut anlam kazanmışlardır.

Soyutlama

✓ Somut anlamlı sözcük, cümledeki kullanımına göre soyut anlam kazanabilir. Bu anlam olayına **soyutlama** denir.

➡ "taş, kitap, yol, parmak, kafa, baş" sözcükleri somut anlamlıyken

✶ Konuşmasının her cümlesinde taş vardır.

➔ iğneleyici söz

✶ Onun ne kalın kafalı olduğunu bilemezsiniz.

➔ anlayışsız

✶ İşy kitabına uydurmanın bir yolunu bulurum.

➔ uygunluk

➔ yöntem

✶ Bu olayların başını kim çekiyor acaba.

➔ sorumluluk

✶ Bu işte de Sait'in parmağı vardır.

➔ etki

bu örneklerde soyut anlam kazanmışlardır.

YANSIMA SÖZCÜK

- ✓ Doğadaki seslerin insanlar tarafından taklit edilmesiyle oluşan anlamsız sözcüktür.
- ✓ Yansıma sözcüklerin anlamı olmasa da aldıkları eklerle anlam kazanabilirler.

➔ pat, küt, çıt, vız, cik, hav, miyav, mırıltı, gürültüden...

Dikkate Al

Yansıma sözcüklere çeşitli ekler getirilerek bu sözcükler isim veya fiil haline getirilebilir. Yansıma sözcüklerin kökü isimdir.

- ✳ şır - ıl - tı } isim
- ✳ vız - ıl - tı - dan } isim
- ✳ gür - ül - de - miş } eylem
- ✳ hav - la - dı } eylem

İKİLEMELER

- ✓ Anlatımın gücünü artırmak ve pekiştirmek için yapılan sözcük tekrarlarına ikileme denir.
- ✓ İkilemeler, ikilemeyi oluşturan sözcükler yönünden farklı şekillerde oluşturulabilir:

- ✳ Aynı sözcüğün tekrarıyla ikileme oluşturulabilir. } bir bir, güle güle, demet demet...
- ✳ Eş anlamlı (anlamdaş) sözcüklerle ikileme oluşur. } ses seda, güçlü kuvvetli, akıllı uslu...
- ✳ Yakın anlamlı sözcüklerle ikileme oluşur. } eş dost, doğru dürüst, mal mülk...
- ✳ Zıt (karşıt) anlamlı sözcüklerle ikileme oluşur. } irili ufaklı, ileri geri, düşe kalka...
- ✳ Biri anlamlı, diğeri anlamsız sözcüklerle oluşabilir. } eğri büğrü, az buz, ufak tefek...
- ✳ İki de anlamsız sözcüklerle ikileme oluşturulabilir. } mırın kırın, ıvır zıvır, eciş bücüş...
- ✳ Yansıma sözcüklerle ikileme oluşturulabilir. } şırıl şırıl, gurul gurul, tıkr tıkr...

Soru Tarzı:

"... hangisinde ikilemenin oluşumu diğerlerinden farklıdır?" diye sorulduğunda yukarıdaki ayrıntılara dikkat etmek gerekir.

İkilemeler ayrı yazılır, araya herhangi bir noktalama işareti konmaz.

Unutma!

- ✳ atın kişnemesi
- ✳ kuşun ötmesi
- ✳ eşeğin anırması

Bu örneklerde altı çizili sözcükler yansıma değil, **yansımanın adlandırılmasıdır**. Çünkü bunlar ses taklidine dayanmıyor.

Dikkate Al

Aynadan parlayan ışık, gözümü alıyordu.

Bu cümlede altı çizili sözcükler, ses taklidine dayanmadığı için yansıma değildir. Fizik alanındaki yansıma, bazı seçeneklerde güçlü çeldirici olarak sorulmaktadır, dikkat etmeli.

Unutma!

İkilemeler sözcük grubu (söz öbeği) olarak karşımıza "tekrar grubu" olarak çıkar. Her ikileme bu açıdan bir tekrar grubudur.

Dikkate Al

İkileme şeklinde oluşup artık ikileme özelliğini yitiren; yani ikileme hâlinde başka bir olay, durum veya varlığı karşılayan, bitişik yazılan birleşik sözcükler de vardır.

☀ altüst, gitgide, dedikodu, alışveriş, öteberi, oldubitti, birebir...

Örnek Soru

Hasene Hanım hemen gelip beye olanları baştan sona kadar nakledip "Ben o adamı tecrübe ettim, Hak âşığıdır; gel bu kızı ona verelim eğer vermezsek bunun soyu sopyu bizi harap eder" dedi. Bey bu cevabı işitince süklüm püklüm keşişi getirtip "Mümanaat etme. Kızını bu oğlana konu komşu duymadan ver. Eğer vermem dersene sana dersini veririm" dedi. Bu konuda daha çok ses seda çıkmamalıydı.

Aşağıdakilerden hangisi, bu parçada geçen ikilemelerden herhangi birinin açıklamasını içermez?

- A) Biri anlamlı diğeri anlamsız sözcükler
- B) Zıt anlamlı sözcükler
- C) İkisi de anlamsız sözcükler
- D) Anlamdaş sözcükler
- E) Yakın anlamlı sözcükler

Biz Çözdük

İkilemelerin oluşum şekilleri, sıkça yoklanan durumlardandır. "Baştan sona" zıt anlamlı sözcüklerden (B); "soy sop, konu komşu" biri anlamlı diğeri anlamsız sözcüklerden (A); "süklüm püklüm" ikisi de anlamsız sözcüklerden (C); "ses seda" anlamdaş sözcüklerden (D) oluşmuş ikilemelerdir. Ancak yakın anlamlı sözcüklerden oluşan ikileme parçada yoktur.

(Doğru yanıt E)

Örnek 2

Övülmek, her kişi için hele tuttuğu işi kendine gerçekten dert edinmiş bir kişi için gerekli bir azıktır. Özenerek ortaya koyduğumuz şey beğenilsin, doğru dürüst bir şekilde çevremizdekileri ilgilendirsün isteriz. Pazara götürdüğünü mala alıcı bulamayan adamın içi ne oluverir, bir düşünün! Bu dünya pazarında hepimiz sıcak seslerimizle bir malı satmak için haykırırız. Alıcı çıkmadı mı, şöyle kurularak: "Anlamazlar ki!" deriz ya, bakmayın gene boynumuz bükülmüştür. Gene öz güvenimize bir kurt düşmüştür. Neymiş eksikimiz, söyleseler bari. Evet, bir bakıma övmenin kardeşidir eleştirisi; bir ilgi göstergesidir.

Bu parçada,

- I. Somutlama
- II. Eş anlamlı sözcüklerden oluşan ikileme
- III. Duyu aktarması
- IV. Yansıma sözcük
- V. Benzetme

numaralanmış unsurlardan hangisine yer verilmiştir?

- A) I, II ve III
- B) II ve IV
- C) I, III ve V
- D) III ve V
- E) III, IV ve V

Sen Çöz 2

SÖZCÜKLERDE GENEL VE ÖZEL ANLAM- LILIK

✓ Bazı kavramlar kapsadıkları anlam alanı itibarıyla genel, bazıları ise özel anlamlı olabilir.

✓ Varlıkları ve kavramları topluca belirten, adlandıran sözcükler genel anlamlı; tek bir varlığı karşılayan, adlandıran sözcükler özel anlamlıdır.

← özelden genele ←

➤ "varlık - canlı - hayvan - memeli - keçi - Ankara keçisi"

→ genelden özele →

➤ "Köy" konusu, Türk edebiyatında özellikle 1940 sonrası edebiyatımızda toplumcu gerçekçiler tarafından tercih edilmiş, işlenmiştir.

Bu cümlede altı çizili sözler, genelden özele doğru kullanılmıştır.

Bazı kavramlar cümledeki kullanımına göre türün tamamını karşılayacak şekilde kullanılabilir.

✶ Kadın güçlüdür ama anne daha güçlüdür.

Altı çizili sözcükler çoğul eki almamasına rağmen türün tamamını karşılayacak şekilde kullanılmıştır.

NİCEL VE NİTEL ANLAMLI SÖZCÜKLER

Nicel Anlam

✓ Bir kavramın ölçülebilen, sayılabilen veya azalıp çoğalabilen durumunu bildiren sözcüklerdir.

➤ Evimizin önünde büyük bir dut ağacı vardı.

→ ölçülebilir

➤ Son greve birçok işçi katılmıştı.

→ belirsiz bir nicelik

Nitel Anlam

✓ Bir kavramın "nasıl" olduğunu bildiren; renk, biçim, özellik gibi niteliklerini veren özelliğidir. Yani nitelik bildiren sözcükler sayılamaz, ölçülemez, tartışamaz.

➤ Bu medeniyet nice büyük değerler yetiştirecektir.

→ ölçülemez

➤ Kırmızı gelincikler, güzel kadını tabloda tamamlıyordu.

→ ölçülemez

→ ölçülemez

Sözcüklerde Çok Anlamlılık

✶ Dün sana yeni bir gömlek aldım.

→ kıyafet

✶ Kitabı renkli kuşe gömlek içine geçirdim.

→ kılıf

✶ Diğer işçi bir gömlek daha iyiydi.

→ derece

Bu örneklerde olduğu gibi aynı sözcük, cümlelerde farklı anlamlarda kullanılmıştır.

Bu durum, sözcüklerde bağlamdan hareketle çok anlamlılık doğurmuştur.

Kalıplaşmamış Söz Öbekleri

✓ Birden çok sözcüğün yan yana gelmesiyle kalıplaşmamış söz öbekleri oluşur ve zihinde tek bir durumu, kavramı karşılar.

Dikkate Al

Sınavlarda sözcükte anlam konusuyla ilgili sorular, çoğunlukla kalıplaşmamış söz öbeklerinden gelir.

- Düşük bütçeli yerli film, kimsenin gitmek istemediği suyuna tirit, belediye organizasyonunu andıran bir yapıydı. } Bu cümlede altı çizili sözün cümleye kattığı anlam "**baştan savma, özensizce**"dir.
- Dil de tayf etkisine sahiptir onda. Türkçe ve biraz Arapça karışan lisanında aslında bütün diller tek tek kaybolur, sonra da onun kendi büyüçülüğünün mahsulü yepyeni bir renk doğar. } Bu parçada altı çizili sözle anlatılmak istenen "**özgün ve yeniden yaratılmış ürün**"-dür.
- Görmek ve göstermek için yanıp tutuştuğu Türk ruhuna dokunabilmek adına bazen güçlü bazen ise çaresiz bir el uzatmıştır; Haldun Taner'in ifadesiyle Kemal Tahir, Türk edebiyatının karınca romancısıdır. } Bu parçada "**karınca romancı**" ile sözü edilen kişinin çalışkanlığı vurgulanmıştır.
- O alemin ne olduğunu keşfetmek ve onun zevkine varmak için sürüden ayrılmak ve şairin dünyasına dalmak yeterlidir. } Bu cümlede "**sürüden ayrılmak**" sözüyle "**benzerlerinden farklı olmak**" anlamı çıkarılabilir.
- İhtimal ki Danimarka gördükten sonra doğup büyüdüğü ev mağaraya benzemiş gözünde. } Bu cümlede "**görmek**" sözcüğü, "**tanımak, bilmek**" anlamında kullanılmıştır.
- Yazılarına yüreğini koymayan bir sanatçı, ne kadar uğraşırsa uğraşsın sesini geleceğe duyuramayacaktır. } Bu cümlede altı çizili sözle "**duygularını eserine yansıtmamak**" kastedilmiştir.
- Zamanın çok hızlı ilerlediği bir dönemde yaşıyoruz. Her alanda olduğu gibi sanatsal alanda da her şey çok hızlı değişiyor. Bu noktada bir sanatçı için hayatın gerisine düşmek, yok olmakla eş değerdir. Bunu anlayan sanatçılar, bu devirde varlığını koruyacaktır. } Bu cümlede altı çizili söz grubuyla anlatılmak istenen düşünce "**güncel olanı takip edememek**"tir.
- Yazarın son inceleme eseri, Türk edebiyatının gelişme, değişme süresini ele alan lokomotif eserlerinden biridir. Özellikle bugünün edebiyatını yorumlamamızda bize kaynaklık eden eser, alana ilgi duyan her araştırmacının kitaplığında yer almalıdır. } Bu cümlede altı çizili sözden "**türünün önemli ve öncü eseri sayılmak**" anlamı çıkar.
- Kemalettin Tuğcu bizlere yoksulluğu yaşamla mücadele etmeyi, acımayı, yardımlaşmayı ve paylaşmayı öğretti. Kahramanları hiç yüzüstü, umarsız bırakmadı. Eserleriyle Tuğcu okurlarına bir bakıma acı aşısı yaptı. } Bu cümlede "**acı aşısı yapmak**" ile kastedilen "**Eserleriyle acılara, zorluklara göğüs germe becerisi kazandırmak**"tır.

Örnek Soru

Gerçek bir bilim insanının ilk özelliği düşünceye saygılı olmasıdır. Bu özelliği gösteren bir bilim insanı, görüp incelediği olaylarla artık uzlaşmaz saymaya başladığı bir düşünceyi çürütme gereğini duydu mu işe ilk önce derinlemesine incelemekle başlar. Düşüncenin kendince benimsenmesi olanaksız görünen yanlarını ortaya koyar. Ama onu hor görmez. Bugünün yanlışından yarının gerçeğini selamlar.

Bu metinde "bugünün yanlışından yarının gerçeğini selamlamak" sözüyle anlatılmak istenen, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Her yanlışlıktan doğrunun ortaya çıkmasını sağlamak
- B) Hakikati ortaya çıkarmak için bir çok zorluğu göğüslemeye çalışmak
- C) Yanlış olan düşüncelerle anlaşmak yerine doğrunun peşinden gitmek
- D) Doğru olmayan bilgileri hakikate çevirme ihtimalini ortaya çıkarmak
- E) İmkânsız görünen olgulardan bile gerçeği ortaya çıkarmak için çabalamak

Biz Çözdük

Kalıplaşmamış söz öbeklerinin yorumlanması, son yılların popüler sorularındandır. Bu soruları yorumlarken parçanın bütününden hareketle sadece istenen söze odaklanmak gerekir. Bundan dolayı çeldirici seçeneklerde çoğunlukla parçanın farklı yerlerinden ayrıntılar da kullanılır, o ayrıntılara bakarak hataya düşülmemelidir. Parçaya göre "bugünün yanlışından yarının gerçeğini selamlamak" sözüyle "doğru olmayan bilgileri hakikate çevirme ihtimalini ortaya çıkarmak" kastedilmiştir.

Cevap: D

Örnek 3

Andreyev'in 1907 yılında yazdığı bu novellanın kahramanı, adı ihanetle özdeşleşen Yahuda İskariot'tur. Yazar, Kitab-ı Mukaddes'teki fikirlerden ziyade kişi ve durumları eserinde yadırgamıştır. Metinde bir hilkat garibesi gibi tasvir edilen Yahuda'nın kaotik görüntüsü, karmaşık düşünce süreçlerini ve ruhunu yansıtır.

Bu parçadaki altı çizili sözü anlamca karşılayabilecek bir kullanım aşağıdakilerden hangisinde yoktur?

- A) Başkarakter, içine paldır küldür yuvarlandığı bu curcunaya bir an için ısınmadı.
- B) Nihayet kubbe gibi hissetti kafasını, zifiri karanlığın içindeki kocaman düşüncelere alışamadı.
- C) Ece Ayhan'ın dost ya da düşman kuvvetlerinde yer alan özel yargıları yabancı buluyordu çoklukla.
- D) Zaten birçok şiirinde dize kuruluşunu terk edip düzyazı tarzına yaklaştığı için bazı öğelerden uzak durur.
- E) Tuhaf olduğunu düşündüğü erken döneminde, musikiye çok sık göndermeleri olduğunu görmüştük.

Sen Çöz 3

1. Eskiden her mahallenin kendine ait hususi bir havası, bir hayat tarzı vardı. Şimdi ise
I II
birbirinin kopyası aynı tipte, soğuk ve cansız
III
binlerce apartman, ruhsuz beton kütleleriyle
IV
bütün şehirleri aynılaştırmış; şehirlerin, mahallelerinin ruhu yok olmuştur. Artık her şey aynı ve hiç kimse bir yere ait değil. Sanki eski dostluklar donmuş, yerini yapaylığa bırakmış
V
gibi. Mahalleler de kendilerine özgü kimliklerini kaybetmiş gibi.

Bu parçada numaralanmış sözcüklerin hangisi, temel anlamıyla kullanılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Büyük lambamız, misafirin yanında. Başka lambamız da yok. Bu konuda ailece pek ihtiyatlı davrandığımız söylenemez. Babam, mutfakta kullandığımız idare kandili ile çalışabilecek mi? Ben suçluyum, babam da hiç sesini çıkarmıyor. "Ben sana söyledim, benim sözümü dinlemedin." dese ben de "Evet, suç bendedir." desem yahut yalnızca "Suç benimdir, senin sözünü dinlemedim." diyebilsem gidip rahat yatacağım.

Bu parçadaki altı çizili sözcüğün anlamını karşılayacak bir kullanım, aşağıdakilerin hangisinde vardır?

- A) Düşmanın bir benzeri olmayan zulümlerinin külleri ve facia sahnesi üstünde inceleme yapacaklar.
B) Köyün bir kısmı yanmış, perişan, herkes fersiz ve şaşkın gözlerle kamyonu kovalıyordu çaresizce.
C) Cüzdanım yanımda değil, hoş olsaydı da ölçülü davranma konusunda sınıfta kaldığımı rahatlıkla söyleyebilirim.
D) Güzün güzel günlerini pencereden görür görmez tüm kardeşler sokağa fırlar, güneşin tadını çıkarırdık.
E) Araç durduğu yerde dengede duramıyor, sağa sola yalpalıyordu sürekli.

3. Benzerlik ilgisi olmaksızın bir sözcüğün başka bir sözcük yerine kullanılmasına ad aktarması (mecazı-mürsel) denir. Çeşitli anlam ilgileriyle ad aktarması yapılabilir. "İstanbul, depremin acı tecrübesini yaşamıştır." cümlesinde "İstanbul" yer adı söylenmiş, orada yaşayan insanlar kastedilerek yer-insan ilişkisiyle ad aktarması yapılmıştır.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde ad aktarmasına yer verilmemiştir?

- A) Evine çok bağlı bir insan görüntüsü vermesi, bizi asıl şaşırtan kısımdı.
B) Tüm stadın ayağa kalkması için illa dünyaca ünlü birinin mi gol atması gerekir?
C) Duş almak istiyordu işin ardından ancak şofbenin yanıp yanmayacağı pek de belli değildi.
D) Batı ve Doğu, tarih boyunca hem birbirini etkilemiş hem de birbirinden etkilenmiştir.
E) Bahar aylarında bölge insanı haklı olarak yağmurun bardaktan boşalıncasına yağmasını umuyordu.

ÇİTA YAYINLARI

4. Günümüzde ulusların büyük bir bölümü, teknolojik ---- kurmaya ve bunu kalıcı kılmaya; ülkeler bu konuda birbirlerine fark atmaya çalışmaktadır. Küreselleşmeyi ---- faktörler arasında en belirleyici olanı teknolojidir. Uzak olanı yakınlaştıran, görünmeyeni ---- teknoloji, insanların yaşamında büyük ---- yaratmış; insanların hayat standartlarını, yaşamlarını kolaylaştırmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi, bu parçada boş bırakılan yerlerin herhangi birine getirilemez?

- A) yeniliklere imza atan
B) görünür kılan
C) değişiklikler
D) üstünlük
E) meydana getiren

5. Çağdaş (içinde yaşanılan zamana uygun) toplumlar,
I
söz konusu sorunların üstesinden büyük
ölçüde (yüzdelerde) demokrasi kültürünü geliştirerek
II
gelmişlerdir. Demokrasi kültürünün
yerleştiği (oturduğu) toplumlarda bireyler sorunun
III
değil, çözümün parçası olmayı büyük ölçüde başarmış-
lardır. Toplumsal huzuru sağlama (yerine getirme)
IV
ve sorunları gidermede herkese düşen
görevler (sorumluluklar) olduğu konusunda
V
uzlaşmaya (anlaşmaya) varılmıştır. Bunun yolu
VI
kuşkusuz (şüphesiz) eğitimden geçmektedir.
VII
Eğitimde eşitlik, özgürlük, adalet, tolerans (ayrıcalık)

VIII

ve farklılıklar gibi toplumsal değerler yerleştirilirse insanlar da kendine düşen görevleri yerine getirirler.

Bu parçada numaralanmış sözlerden hangilerinin anlamı yay ayrıç ( ) içinde verilen açıklamayla uyusmamaktadır?

- A) I ve II   B) III ve VIII   C) IV ve V
D) VI ve VII   E) II ve VIII

6. "Felek önce yüzüme güldü sonra ağlattı beni." cümlesinde felek, soyuttur. Bu soyutluk, insana ait özellikler olan "yüze gülme" ve "ağlatma" yönleriyle insana benzetilmiş, somutlama yapılmıştır.

Bu açıklamaya göre

- I. Seviyorum deme ya, şüpheye düşüyorum
Yalan söylüyorsun ya, ben yaşamıyorum
II. Yiğidin sevdiği güzel olursa
Ömrü, ardından sökülür gider
III. Bir vakte erdi ki bütün günümüz
Yiğit belli değil, mert belli değil
IV. Bir eski atkı, adımları yavaş
Uçar gibi hafif bir önlük
V. Son sözüm hiç olmadı, nasıl isterdim nasıl
Seni öldürmese de yaralardı o fasıl

numaralanmış dizelerin hangisinde "somutlama" vardır?

- A) I ve II   B) I, II ve III   C) II ve IV
D) II, III ve V   E) IV ve V

7. I. Bir şeyin kaç tane olduğunu anlamak için bunları birer birer elden veya gözden geçirmek, sayısını bulmak: Nara sormuşlar, "Tanelerin kaç tane?" Yiyenler sayсын bana ne, demiş.
II. Herhangi bir sıraya koymak, herhangi bir sırada yer aldığını kabul etmek: Bu yıl da kışı geçti sayabiliriz sanırım.
III. Herhangi bir şey yerine koymak veya herhangi bir şey gözüyle bakmak, addetmek: Her çiçekten bal eyledik/Arıya saydılar bizi.
IV. Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı dolayısıyla bir kimseye değer vermek, hürmet etmek: Bunu saymam, sizi bir gün özel olarak ağırlamak isterim.
V. Hesaba katmak, dikkate almak: Sana önceden verdiğim ücretleri saymıyor musun yoksa?
"Saymak" **sözcüğünün numaralanmış açıklaması ile bu açıklamaya verilen örneklerin hangisindeki kullanımı uyusmamaktadır?**
A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

ÇİTA YAYINLARI

8. Tek sözcükle anlatılabilecek bir durumu, sanat yapmak amacıyla, birden çok sözcükle anlatmaktır dolaylama. "Bu derya kuzularını başka denizlerde bulamazsınız." cümlesinde "balık" derya kuzularına benzetilerek dolaylama yapılmıştır.

Bu açıklamaya göre, aşağıdakilerin hangisinde dolaylamaya yer verilmemiştir?

- A) Altın boynuzu fark etmemek mümkün mü, İstanbul'un üstünden geçerken gece vakti?
B) Maalesef insanlar işlerinden ve okullarından döndükten sonra beyaz cama mahkum oluyor tüm akşam.
C) Çekirdeğe çiğdem demek, İzmir sınırlarında gizli anlaşmadır; bu sınırı geçince çiğdem, yine çekirdek oluveriyor.
D) Birçok sanatçıda olduğu gibi ölüm meleği, Sabahattin Ali için de erken gelmişti.
E) Önceleri o kadar çok insanın meşin yuvarlağın peşinden koşmasına anlam verememiştik pek tabii.

1. Aşağıdaki dizelerin hangisinde karşıt (zıt) kavramlar bir arada kullanılmıştır?

- A) Bir bahara açık duran penceresinde
Belki bir gün gelir geçmiş zamanı arar
- B) Diyerek bu portreyi çizdi sanatkâr
Bir oda içinin ışık ve gölgesinde
- C) Verdi bir başka renk, başka biçim hasından
Diledi ki bir ölümsüz ömür yaşasın
- D) Geçsin geceleri kışın, günleri yazın
Süzgün gözlerini seyredip aynasından
- E) Onun bu güzele gebe Rönesans'ında
Günler birbirini güden hoş anılandı

2. Pencereden bir gül attığın zaman

Işıkla dolacak kalbimin içi

Geçiyorum mevsim gibi kapından

Gözlerimde bulut, saçlarımda çiğ

Bu dizelerde "mutluluk" sözcüğünün "ışık" sözüyle anlatılması, aşağıdaki anlam olaylarından hangisiyle ilişkilendirilebilir?

- A) Ad aktarması
- B) Kişileştirme
- C) Somutlama
- D) Kinaye
- E) Duyu aktarımı

3. Ailesi bir Anadolu kasabasında hayatını idame eden çocuk, maddi imkânsızlıklar üzünden büyükşehirde kazandığı üniversiteye gidemedi; bu duruma sağlık olsun, deyip yoluna baktı.

Bu cümledeki altı çizili sözlerin yerine aşağıdakilerin hangisinde verilenler sırasıyla getirilirse anlamda bir değişiklik olmaz?

- A) yaşayan - sayesinde - canım sağ olsun
- B) barınan - nedeniyle - sorun değil
- C) oturan - etkisiyle - üzölmeye değmez
- D) barınan - sayesinde - can sağlığı
- E) yaşayan - nedeniyle - üzölmeye değmez

4. İkilemeler, oluşumları bakımından çeşitlilik gösterir. "Utana sıkıla", yakın anlam; "ses seda" ise aynı anlama gelen sözcüklerden oluşan ikilemelerdir.

Buna göre,

- I. Etraftaki çalı çırpyıya ihtiyacımız vardı, ateş yakmalıydık.
- II. Bizim onunla gizli saklı bir ilişkimiz hiç olmamıştır.
- III. Ne kadar eş dost varsa hepsini davet ettik, kimseyi diğerinden ayırmadık.
- IV. Yapılan işe sadece bizim değil, kimsenin akıl fikir erdirdiği yok.
- V. Kendisine üst baş gerektiğini babama söylediğimizde sanırım onun düşündüğü şey, tasarruf olurdu.

numaralanmış cümlelerin hangisinde ikileme diğerlerinden farklı bir yolla oluşturulmuştur?

- A) V
- B) IV
- C) III
- D) II
- E) I

ÇİTA YAYINLARI

5. Canlıları, cansız varlıklardan bir ya da birkaç özelliğine bakarak ayırt etmek zordu. Varlıkları canlı

I

canlı olarak vasıflandırmak için hücresel

II

yapı, beslenme, solunum, boşaltım, hareket,

III

uyarılara tepki, uyum, organizasyon, üreme,

IV

V

büyüme, gelişme gibi özelliklere sahip olup olmadığına bakılır.

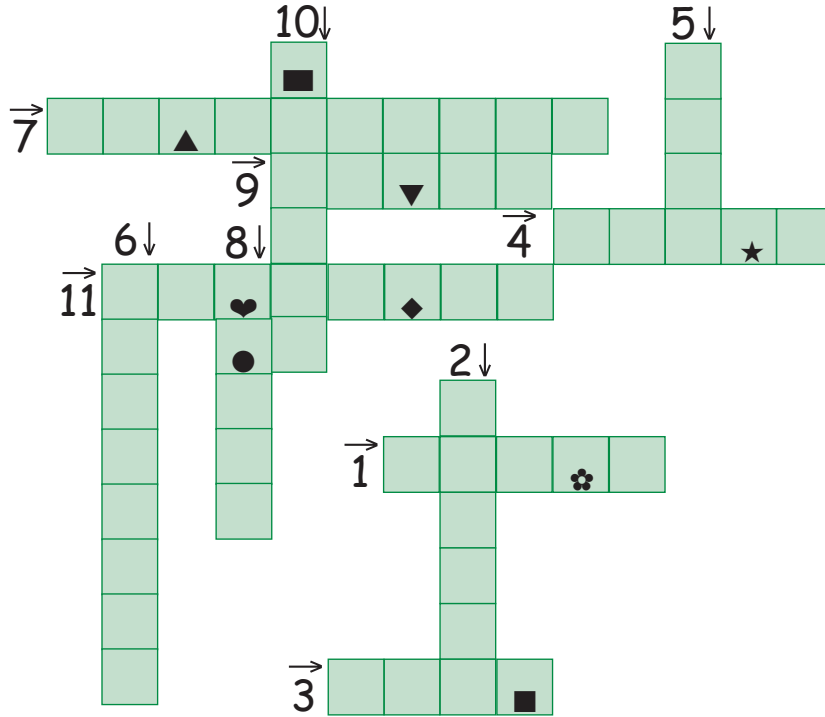
Bu parçadaki numaralanmış sözcük veya sözlerden hangisinin anlamı yanlış verilmiştir?

- A) I - Aradaki farkı anlamak
- B) II - Sınıflandırma işi
- C) III - Canlının yemesi ve içmesi
- D) IV - İhtarlar karşılık verme
- E) V - Çoğalma

6. Evliya Çelebi, kendi tabiriyle bir "seyyah-ı âlem"dir. Bu büyük seyyah, elli yıla yakın bir zamanda Osmanlı ve onun yakın, uzak coğrafyasında toplam 25 milyon m² alanı kapsayan yerleri gezmiş, görkemli eserinde anlatmıştır. Gezdiği yurtlarda bugün otuzdan fazla devlet vardır. İşte bu yüzden doğumunun 400. yıldönümünde UNESCO tarafından "Evliya Çelebi Anma Yılı" ilan edilmiştir.

11

Bir haber yazısından alınan yukarıdaki parçada geçen altı çizili sözcüklerin anlamdaşları (eş anlamlıları) aşağıdaki bulmacaya yazılacaktır.

Anahtar Sözcük

Bulmacada sembollerle gösterilen harfler verilen sırayla yazıldığında oluşan anahtar sözcüğün zıt anlamlısı, aşağıdakilerden hangisi olur?

A) Gönülsüz

B) Keyfiyet

C) Yapmacıksız

D) Resmîyet

E) Mağlubiyet

7. Neşet Ertaş 1935 yılında Kırşehir'in Kırıttılar kasabasında dünyaya gelmiştir. Burası herkesin müzikle geçimini sürdürdüğü, müziği yaşam tarzı olarak benimsediği bir abdallar köyüdür. Neşet Ertaş'ın babası Muharrem Ertaş da abdallık geleneğinin önemli ustalarındandır. Ertaş, etkilendiği tek kişinin babası olduğunu söyler. Bu durumu şu şekilde ifade eder: "Babamla ben, bir ruhun insanlarıyız." **Bu parçadaki "bir ruhun insanları olmak" sözüyle kastedilen aşağıdakilerden hangisidir?**
- A) Duygu ve düşünce açısından birbirini taklit etmek
B) Benzer coğrafyalardan beslenmek
C) Aynı duygulara sahip bir gelenekten gelmek
D) Dil ve üslup bakımından aynı olmak
E) Farklı tarzlara, benzer içeriklere sahip olmak

8. Bütün sanatlarla ilgili sohbetlerde devrede olan dildir. Dilin inceliklerini (her türlü ay-
rıntısını) özümsemiş (kendine benzetmiş)
I
II
birinin ağzından anlatılan bir resim, bir heykel, bir mimarî eser lâyık olduğu (hak ettiği) yeri
III
bulur. Sanat sohbetlerinin ana ögesi dil olduğuna göre edebiyatın yetkinleştirdiği (olgun-
IV
luğa eriştirdiği) dil ve bütün sanat eserlerinin anahtarı (çözücüsü) olarak düşünülebilir.
V
Bu parçada numaralanmış kavramlar ile yay ayraç ( ) içinde verilen anlamlardan hangisi uyusmamaktadır?
- A) I B) II C) III D) IV E) V

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözler anlamca birbirine en yakındır?**
- A) Çözüm önerileriniz bu işi bir yoluna koymaya yetmeyecek gibi.
B) Son ateşli tartışmamızda bana gücenmiş, üstelik kırıldığı belli etmişti.
C) Alanında pişmiş bir kimsenin her konuda bilgi sahibi olması tabii ki beklenemez.
D) Konuyu kapsamlı bir biçimde ele almış, uzun uzadıya notlar almıştı.
E) Bu anlayışı tanımlama biçiminizi doğru bulmadım, nitelendirmeleriniz hiçbir şekilde kabul edilemez.

10. Postmodern edebiyat anlatısının dilimizdeki söz sahibi örneklerinden biri olan Puslu Kıtalar Atlası; metnin parçalılığı, anlatılan öykülerin eş zamanlılığı ve birbirlerine bir şekilde eklenmeleri, kısacası zamanın dalgalandırılması, özünde barındırdığı metinler arası ilişkiler bağlamında ele alındığında bir kültür eseridir.
Aşağıdakilerden hangisi, bu parçada geçen herhangi bir sözün anlamını içermez?
- A) Bulundurmak, korumak, saklamak
B) Sanat değeri yüksek yapıt
C) Roman, öykü, masal vb. ürün
D) Nitelikçe zayıf eser
E) Aynı anda olma hâli

1. Yazar, ele aldığı konular verem ya da aşk olunca küçümsenmiş. Yani büyük meselelere, ideallere yer vermediği için... Oysa Kerime Nadir'in veremi yazdığı yıllarda Türkiye'de çok ciddi bir verem meselesi vardır. Bunu yabana atmamak lâzım. Ayrıca çok da ilginç bir yazar. Mesela 1950'li yıllarda kanserin başladığını fark edip veremden kansere geçer.

Bu parçada altı çizili sözle anlatılmak istenen, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Üzerinde durmamak, gereksiz bulmak
- B) Dikkate değer bulmamak, yeterli görmemek
- C) Umursamak, baş tacı etmek
- D) Önemli görmek, dikkate almak
- E) Titizlikle üzerinde durmak, araştırmak

2. Yüzünü Batı'ya dönen edebiyatımız yeni ve farklı oluşumlara kucak açmıştır (yer

I

vermiştir). Tanzimat ile başlayan yenileşme hareketi, Cumhuriyet Dönemi'nde hızla yol almıştır (ilerlemiştir.). Batı'ya yüzünü

II

dönen sanatçılarımız, modernizmin etkisiyle gerçekliği eserlerinde oturtmuş ve bu akıma uygun önemli ürünler vermişlerdir. Devam eden süreçte yaşanan birçok bocalamadan

III

(ne yapacağını bilmemek) sonra kendine has

IV

(kimseye benzemeyen) bir edebiyat kurmayı başarmıştır. Ancak bunu fildişi kuleden (top-

V

lum sorunlarıyla iç içe) yazmaya özen göstermiştir.

Bu parçadaki numaralanmış sözlerden hangisinin yay araç ( ) içindeki açıklaması yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. Bir sözcüğün benzetme amacıyla başka bir sözcük yerine kullanılmasına "deyim aktarması" denir. "Güneş pek düşünceli görünüyor." cümlesinde "güneş" kişileştirme yoluyla insana benzetilerek deyim aktarması yapılmıştır.

Bu açıklamaya göre aşağıdakilerin hangisinde deyim aktarması yoktur?

- A) Bahçemizdeki neşeli kavakların sesi ile uyanık.
- B) Yanımda böyle pişkin hareketler yapmanı istemiyorum.
- C) Olgunlaşmış fikirleriniz varsa her zaman kendinize bir yer bulursunuz.
- D) Karşıda bizi uzun uzun seyreden bir kuzuyu fark ettim.
- E) Pencerenin önünde sabaha kadar rüzgârın fı-sıldamasına şahit oldum.

4. Müzik, bilim, sanat, spor vb. alanların kavramı olarak kullanılan sözcük terim anlamlıdır.

Bundan hareketle,

- I. Mozart, ilk koral parçasını British Müze'de dokuz yaşında yazmıştı.
- II. İnternet üzerinde bilgiler, paket adı verilen parçalara ayrılarak gönderilir.
- III. Resim meraklıları ve alıcılar Monet'in eserlerini merak ediyor, almak istiyorlardı.
- IV. Ren geyiği morötesi ışıkları görebilen ender memeli hayvanlardandır.
- V. Artık bakkallar bile yağlı boya ve tuval satı-yordu onun sayesinde.

numaralanmış cümlelerin hangisinde terim anlamlı bir sözcüğe yer verilmemiştir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. Dünyanın en gözde ve gizemli antik kentlerin-
I

den birinin Ürdün'deki Petra olduğunu inkâr et-
mek çok zor. Medeniyetin ete kemiğe bürünmüş

II

hâli. Eski Nebati Uygarlığı'nın "gül kırmızısı

III

kenti" olan Petra, Ürdün'ün güneyinde, Akabe
Körfezi kıyılarına uzaklığı kuş uçuşu 130 km'dir.

IV

Görsel şölenin kokusunu, Rift Vadi'sinin bir

V

parçası olan Wadi Araba'dan alıyorsunuz.

Bu parçada numaralanmış sözlerle ilgili olarak

- I. Terim anlamlıdır.
II. Soyut bir durumu somutlaştırmıştır.
III. Anlam ilgisi benzetmeyle sağlanmıştır.
IV. Düşsel bir kurgu ögesidir.
V. Duyular birbirine aktarılmıştır.

açıklamalarından hangisi yanlıştır?

- A) I ve II   B) Yalnız II   C) II ve III
D) Yalnız IV   E) IV ve V

6. Bazı kavramlar, cümledeki kullanımına göre türün
tamamını, çoğul eki almadan karşılayabilir.

**Buna göre aşağıdakilerin hangisinde bir kavram,
yukarıdaki açıklamayı örneklemektedir?**

- A) Zavallı çocuk, annesinin bir an önce kendisini
fark etmesi için uğraşıyordu.
B) Sözcük, ancak insanın hayal dünyasının sosuna
batırılırsa anlamlı olur.
C) Onun müziği, daha önce gelenlerin hiçbirinin
müziğine benzemiyordu.
D) Sözü edilen eserde geçen olaylar, sanki benim
başımından geçmişti.
E) Senin sıra dışı çözüm önerilerin, âdeta sınıfın
başını döndürüyordu.

7. Edebiyat algımız da, edebiyatçı algımız da değişiyor.
Toplumun kıyısında duran bir edebiyat değil,
bizzat içinde olan bir arayış gerekli. Suyu en ücra
mahalleden geçmeyen edebiyat; ben insanı işliyo-
rum, diyemez.

**Bu parçada altı çizili sözlerin anlamı, aşağıdaki-
lerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?**

- A) Sosyal gerçekliğin dışında - kuytu köşede olanı
içermeyen
B) Toplum sorunlarını kısmen işleyen - konularını
kaynağından almayan
C) Her an insanların yanında - gelenekten beslen-
meyen
D) Yaşamla iç içe - okura hayatı sunmayan
E) Hayatın gerçekliğini bilmeyen - sıkıntıların üs-
tesinden gelemeyen

ÇİTA YAYINLARI

8. **Aşağıdakilerin hangisinde "akmak" sözcüğü araç
içinde verilen anlamıyla uyuşmamaktadır?**

- A) Eskiden Sakarya, bu köprüünün altından akar-
mış. (Bir yerden başka bir yere doğru suyun
gitmesi)
B) Damın akmasından dolayı ahırdaki hayvanlar
sabaha kadar ıslandı. (Sızdırmak)
C) El ele, omuz omuza meydana doğru akıyordu
insanlar. (Aşağı doğru yönelmek)
D) Çarşafın kumaşı da yer yer akmış, buruşmuştu.
(İpliğin erimeye başlaması)
E) Onun şiirinde kafiye ve redifler ahenkli akar.
(Sürüp gider.)

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "için" sözcüğü
cümleye "karşılığında" anlamı katmıştır?**

- A) Babam her zaman "Yemek için değil, yaşamak
için ye." derdi.
B) Havalarda birden soğuduğu için çiçek açan kayı-
sılar zarar gördü.
C) Gururu için karşısına almayacağı kimse yoktu.
D) Az önce tanıştığımız arkadaşın için iyi şeyler
söylemediler.
E) Masa ile sandalye için ne istediğini bir türlü
öğrenemedik.

DEYİMLER VE ATASÖZLERİ

DEYİMLER

✓ Anlatıma canlılık ve güzellik katmak için en az iki sözcüğün kalıplaşarak oluşturduğu söz öbeğine deyim denir.

➡ Abla ile kardeşin başarıları dillerde dolaşıyor.
herkesçe konuşulmak

➡ Sonunda öğretmenin gözlerine girmeyi başardı.
önem kazanmak

➡ Ev sahibi takım bu maçı çantada keklik sandı.
çok kolay

➡ Son günlerde iyice gemi azıya almış görünüyor.
söz dinlemez olmak

Deyimlerin Özellikleri

☀ Deyimler çoğunlukla yargı bildirmez. Çoğu mastarlı (-mek, -mak) olsa da isim görevinde olan deyim de vardır. } kulak kabartmak, göz koymak (mastarlı)
el iyisi, işin başı (isim)

☀ Deyimler çoğunlukla mecaz anlamlıdır. Yani deyim oluşturulan sözcükler kendi temel anlamlarının dışında kullanılır. } Dut yemiş bülbüle dönmek
çok konuşup sonra susmak
Dudak bükmek
beğenmemek

☀ Az da olsa bazı deyimler gerçek anlamlıdır. } Çoğu gitti, azı kaldı.
İsmi var, cismi yok.

☀ Cümle biçiminde kurulan deyimler de vardır. } Dostlar alışverişte görsün.

☀ Deyimler kalıplaşmış söz gruplarıdır. Sözcükler ve sözcüklerin yerleri değiştirilmez. } bin dereden su getirmek
"ırmak"
papucu dama atılmak
"ayakkabı"

Yukarıda olduğu gibi deyimlerin yerine onu karşılayan başka sözcük getirilemez.

- ☀ Bazı deyimler aynı anlama gelir, bazıları karşıt anlamlıdır.

gaf yapmak
pot kırmak
baltayı taşla vurmak
çam devirmek

Anlamdaş Deyimler

göze girmek
gözden düşmek

Karşıt Anamlı Deyimler

- ☀ Bazı deyimler ikileme biçiminde kurulabilir.

➡ açık saçık, afur tafur, çürük çarık, kargacık burgacık...

- ☀ Deyimler bir ulusun kültürüyle yoğrularak kalıplaştıkları için deyimlerin başka dile çevrilmeleri son derece zordur.

Dikkate Al

Sınavlarda deyimlerle ilgili sıkça ve düzenli olarak soru sorulmaktadır. Deyimlerle ilgili birkaç soru kalıbı şöyledir:

- ... deyiminin açıklamasıyla kullanıldığı seçenek?
- ... deyiminin yanlış açıklandığı seçenek?
- ... hangisinde yerinde kullanılmamış bir deyim vardır?
- ... hangisinde "x" sözcüğü deyim içinde kullanılmıştır?

Örnek Soru

Dilimizde "ekmek" ile ilgili pek çok deyim kullanılmaktadır. Söz gelimi "kimseye el açmayan, kazancı kendine yeten" için "ekmeği bütün"; "bir kim-

I

senin işine yarayacak davranışta bulunmak" için "ekmeğine yağ sürmek"; "yaşayışı büyük bir üzüntü

II

ve acı içinde olmak" için "ekmeğini kana doğramak";

III

"en güç işleri bile yapıp geçimini sağlar olmak" için "ekmeğini taştan çıkarmak"; "geçim sağlanan

IV

yer, iş" için "ekmek parası" deyimlerini kullanırız.

V

Bu parçada numaralanmış deyimlerden hangisi yanlış açıklanmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Biz Çözdük

Bu soru tarzının yorumlanışında deyim bilmenin önemi anlaşılmaktadır. Özellikle anlam veya yazılış bakımından benzer deyimler sorulur, bu deyimlerin anlamları karıştırılır. Soruya baktığımızda ilk dört deyim ve açıklamaları doğru verilmiştir ancak V. deyim açıklaması yanlıştır. Çünkü "ekmek parası" deyimini "geçim parası, kazanç" anlamına gelir. "Geçim sağlanan yer, iş" anlamına gelen deyim, "ekmek parası"dır.

Cevap: E

☀ Türkçenin söz varlığında bulunan deyimlerin bir kısmı, açıklamalarıyla birlikte kullanılır.

➡ İşe geç geldi diye adamı açığa çıkardılar, adamın görevine son verdiler.
deyim açıklama

➡ Meydan adeta mahşer gibi çok kalabalıktı.
deyim açıklama

Unutma!

Deyimin açıklamasıyla kullanılması gereksiz sözcük kullanımına girer, duruluk ilkesine aykırıdır. Bundan dolayı anlatım bozukluğuna yol açar.

ATASÖZLERİ

- ✓ Atalarımızın uzun deneyimler sonucunda bilgece ortaya koydukları kalıplaşmış, özlü sözlerdir.
- ✓ Atasözlerinin anlam yoğunlukları vardır, az sözle çok şey anlatır atasözleri.
- ✓ Atasözleri anonimdir yani söyleyeni belli değildir.

Atasözlerinin Özellikleri

☀ Atasözleri çoğunlukla mecaz anlamlıdır.

- ➡ Üzüm, üzümüne baka baka kararır.
- ➡ Eşeğe cilve yap, demişler; çifte atmış.

☀ Kimi atasözleri, temel (gerçek) anlamlıdır.

- ➡ Dost ile ye, iç; alışveriş etme.
- ➡ Bugünün işini yarına bırakma
- ➡ Son pişmanlık fayda etmez.

☀ Bazı atasözleri hem gerçek hem mecaz anlamlıdır. Bu atasözlerine **kinayeli söyleyişe sahip atasözü** denir.

☀ Ne ekersen onu biçersin.
 ↳ Ektiğini biçmek → Gerçek
 ↳ Yaptığının karşılığını almak → Mecaz

☀ Mum dibine ışık vermez.
 ↳ Mum dibini değil, etrafını aydınlatır. → Gerçek
 ↳ Kişi başkasına yaptığını kendi yakınına yapmaz. → Mecaz

Örnek 4

Atasözlerini "temsili sözler" diye tanımlayanlar ve "mecaz"ı atasözlerinin ayrılmaz niteliği sayanlar vardır. Her ne kadar atasözlerinin çoğu "temsili" ve "mecazlı" ise de böyle olmayan atasözlerimiz de az değildir.

Bu bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi "temsili, mecazlı" atasözlerine örnek gösterilemez?

- A) Sirkesini, sarımsağını sayan paçayı yiyemez.
- B) Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.
- C) Her işin başı sağlık.
- D) Bir çiçekle yaz olmaz.
- E) Çürük tahta çivi tutmaz.

Sen Çöz 4

★ Atasözleri kalıplaşmış sözlerdir. Sözcüklerin yeri ve sözcükler değiştirilmez.

➡ Ak akçe kara gün içindir. } Altı çizili sözcükler yerine aynı anlamlı sözcükler getirilemez.
para ← → siyah

➡ Çalma elin kapısını, çalarlar kapını. } Atasözlerinde cümlenin kurulumu da değişmez.
Elin kapısını çalma, çalarlar kapını.

★ Atasözleri öğüt-ders verici nitelikte olur. Kimi atasözleri **doğrudan**, kimisi **dolaylı** öğüt verir.

➡ Karıncadan ibret al, yazdan kışı hazırla.
➡ Ayağını yorganına göre uzat.
➡ Ağaca dayanma, kurur; insana dayanma, ölür.
➡ İki ölç, bir biç.

} Doğrudan öğüt veren atasözleri

Unutma!

Doğrudan öğüt veren atasözleri emir kipiyle çekimlenir. Altı çizili eylemler, emir kipiyle çekimlenmiştir.

➡ Sona kalan, donakalır.
➡ Ağlamayan çocuğa meme vermezler.
➡ Ölümden öte köy yoktur.
➡ Borç yiyen kesesinden yer.

} Dolaylı öğüt veren atasözleri

★ Bazı atasözleri tamamlanmamış, eksiltili cümle niteliğindedir.

- ➡ Kız halaya, oğlan dayıya... (çeker.)
- ➡ Mermer iyi taştan, iyilik iki baştan... (olur, yapılır.)
- ➡ At beslenirken, kız istenirken... (dikkat edilir.)

★ Kimi atasözleri verdikleri mesaj yönüyle ya aynı anlama ya yakın anlama gelir.

- ➡ Bir elin nesi var, iki elin sesi var.
  - ➡ Yalnız taşla duvar olmaz.
  - ➡ Birlikten kuvvet doğar.
- } Yardımlaşma, dayanışma temalı

- ➡ İnsan yedisinde neyse yetmişinde de odur.
  - ➡ Can çıkmayınca huy çıkmaz.
- } Hıyın değişmezliği temalı

- ➡ Üzüm üzümüne baka baka kararır.
  - ➡ Körle yatan şaşkı kalkar.
  - ➡ Kır atın yanında duran ya huyundan ya suyundan...
  - ➡ İtle yatan, bitle kalkar.
- } Aynı ortamı paylaşanların birbirinden etkilendiği temalı

★ Bazı atasözleri öyküleyici bir anlatıma sahiptir. Yani diyalog biçiminde olurlar.

- ➡ Katıra "Baban kim?" demişler, "Dayım at." demiş.
- ➡ Karga demiş ki: "Çocuklarım olalı beri burnumu göme göme b.. yiyemedim."

★ Doğa olaylarının nasıl olageldiklerini uzun bir gözlem sonucu belirten atasözleri de vardır.

- ➡ Kork aprilin (nisan) beşinden, öküzü ayırır eşinden.
- ➡ Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.

★ Töre, gelenek, inanışları bildiren atasözleri de vardır.

- ➡ Ananın bahtı kızına... (inanış)
- ➡ Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır. (gelenek)
- ➡ Gelen, gidene rahmet okutur. (inanış)

Dikkate Al

Atasözlerinde kötülük, olumsuzluk övülmez; iyi bir durummuş gibi gösterilmez. Bunların ön plana çıkarıldığı sözlere **söylence** denir.

Devlet malı deniz, yemeyen keriz.

Bana dokunmayan yılan bin yaşasın.

Deyimlerle Atasözlerinin Farkı

✓ Deyim, genel kural niteliğinde değildir. Sadece içinde bulunulan durum için söylenir, ders ve öğüt içermez. Deyimler genel yargı bildirmez ama atasözleri genel yargı bildirir, ders ve öğüt verir.

- ✿ Dosta düşmana karşı
- ✿ Kimi kimsesi yok.
- ✿ Atsan atılmaz, satsan satılmaz.

Genel yargı bildirmeyip sadece içinde bulunulan durum için söylendiğinden "deyim" örnekleridir.

- ✿ Ağlayanın malı, gülene fayda etmez.
- ✿ İşine hor bakan, boynuna torba takar.
- ✿ Çivi çıkar ama izi kalır.

Genel yargı bildirip ders ve öğüt içerdiği için "atasözü" örnekleridir.

Örnek Soru

Aşağıdaki atasözlerinden hangisi bu görselin temasıyla karşıtlık oluşturur?

- A) Hayırlı komşu, hayırsız akrabadan yeğdir.
- B) Yalnız taş duvar olmaz.
- C) Dost dostun eyerlenmiş atıdır.
- D) Nerede dirlik, orada birlik...
- E) Benden sana bir öğüt, ununu elinde öğüt.

Biz Çözdük

Görsel, yardımlaşma (dayanışma) temalı olduğu için bu temayı öğütleyen atasözleriyle ilgili olmalıdır. A, B, C ve D şıklarındaki atasözleri görselle anlamca ilgilidir yani karşıtlık oluşturmaz. Ama E şikkındaki "Benden sana bir öğüt, ununu elinde öğüt." atasözü, dayanışma, toplumsallığı değil; bencilliği, bireyselliği öğütlemektedir.

Cevap: E

Örnek 5

Atasözleri, uzun zamanlar sonucunda milletlerin acı veya tatlı deneyimlerinin bir yansıması görevinde olmuştur. Bu deneyimlerde kavramlar, atasözlerinin oluşumunda kilit rol almıştır; gündelik yaşamın ayrılmaz bir parçasıdır üstelik. Söz gelimi "taş" sözcüğünün olduğu birçok atasözümüz vardır: "Taş yerinde ağırdır." özlü sözüyle "İnsan de-

I

ğeri, en iyi kendi çevresinde bilinir."; "Taş taşa söykenir." ile "İnsanlar önemli ve büyük işleri bir-

II

birine dayanarak başarırlar."; "Yuvarlanan taş yo-

III

sun tutmaz." ile "Çalışkan kimse gittikçe açılır, daha yararlı işler yapar."; "Aklına geleni işleme,

IV

her ağacı taşlama." ile "Sonunu düşünmeksizin aklına geleni yapan, tutumunun büyük zararını görür."; "Taş altında olmasın da dağ ardında olsun."

V

ile "Uzakta olanın tesellisi vardır ama ölüm ayrılığının tesellisi yoktur." anlamları çıkar.

Bu parçadaki numaralanmış atasözlerinin hangisinin açıklaması yanlıştır?

- A) V B) IV C) III D) II E) I

Sen Çöz 5

1. Her işin olduğu gibi her sözün de uygun bir yeri ve zamanı vardır. Uygun olan bir zamanda söylenmeyen, yerli yersiz ortaya atılan, densizce sarf edilen sözler birilerinin tepkisini çeker, rahatsızlığa neden olur, büyük zarara yol açar. ---- insanımız, yerinde ve zamanında konuşmayan kişiyi de cezalandırıp susturmakta hiç tereddüt etmez. **Bu parçanın anlam bütünlüğüne göre yukarıdaki boşluğa aşağıdaki atasözlerinin hangisi getirilmelidir?**

- A) Yırtıcı kuşun ömrünün az olduğunu düşünen
B) Atın ölümünün arpadan olduğunu söyleyen
C) Vakitsiz öten horozun başını kesen
D) Arının, kızdığını soktuğunu zikreden
E) Yılanı, yumuşak diye el sunma diyen

2. Atasözleri çoğunlukla mecaz anlamlıdır. Az da olsa gerçek anlama gelen atasözü de vardır. "Akıl, akıldan üstündür." atasözü, salt gerçek anlamlı bir atasözüdür.

Bundan hareketle,

- I. Dost bin ise az, düşman bir ise çoktur.
II. Minareyi çalan, kılıfını hazırlar.
III. Dost ile ye, iç; alışveriş etme.
IV. Kaza geliyorum demez.
V. Üzüm üzüme baka baka kararır.

numaralanmış atasözlerinin hangileri anlamca diğerlerinden ayrılır?

- A) I ve II   B) I ve III   C) II ve III
D) II ve IV   E) II ve V

3. **Aşağıdakilerin hangisinde deyimle açıklaması bir arada kullanılmıştır?**

- A) Karşımda dut yemiş bülbüle dönmüş, ne diyeceğini bilemez olmuştu.
B) Dışarıda kulakları sağır eden bir müzik, hepimizi korkutmuştu.
C) Anlattıklarına kulak kesilmiş; hepsi, can kulağıyla masalı dinliyordu.
D) Bugünkü toplantıda davranışları dayanılmaz kerteye varmış, gerçekten çok olmuştu artık.
E) Bu işi de çantada keklik sanıyor, ona göre işi ağırdan alıyordu.

4. Kimi atasözleri doğrudan, kimisi dolaylı öğüt verir. "Yoldan kal, yoldaştan kalma." sözü doğrudan, "Öfke ile kalkan ziyan ile oturur." sözü ise dolaylı olarak öğüt veren atasözleridir.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki atasözlerinden hangisinin ders ve öğüt verme şekli diğerlerinden farklıdır?

- A) Çirkefe taş atma, üstüne sıçrar.
B) Mahkeme kadiya mülk değil.
C) Ayağını yorganına göre uzat.
D) Bugünün işini yarına bırakma.
E) Karıncadan ibret al, yazardan kışı hatırla.

5. Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili deyim açıklaması yanlış verilmiştir?

- A) İnan ki sana avuç açmak istemezdim, başka çarem yoktu. (Başkasından para ister duruma gelmek)
- B) Onun çiğlik edeceğini, hiç düşünmemiştim doğrusu. (Yakışsız davranmak)
- C) Nicedir böyle canı pek birine rastlamadım, şaşırırım yani. (Sabırsız, ıvencen)
- D) Yaptığı işler, yapmadıklarının yanında devede kulak kaldı. (Çok küçük bir parça)
- E) Babası nedense hep el iyisi olmuştu, bu durum onu derinden yaralamıştı. (Yakınlarından çok başkalarının yardımına koşan)

6. Bazı atasözleri hem gerçek hem mecaz anlama gelir. Bu atasözlerinin gerçek anlamları olsa da kastedilen mecaz anlamlarıdır. Böyle atasözlerine "kinayeli söyleyişe sahip atasözü" denir.

Buna göre aşağıdaki atasözlerinden hangisi "kinayeli" değildir?

- A) Akan su yosun tutmaz.
- B) Mum, dibine ışık vermez.
- C) Taşıma suyu ile değirmen dönmez.
- D) Ayağını yorganına göre uzat.
- E) Acele ile menzil alınmaz.

7. Aşağıdakilerin hangisinde deyim, anlamına uygun kullanılmamıştır?

- A) Kardeşinin zor durumdan kurtulması için çok şeyi ayaklar altına aldı.
- B) Bu ayaklı canavar, eline düşen her kitabı okumuş; tam bir kitapsever olmuş.
- C) Aldığı haberden dolayı içi içine sığmıyor, bastığı yeri bilmiyordu.
- D) Bu çocuk acaba ne zaman tasarruf yapmayı öğrenecek, cebi deliklik ne zaman son bulacak?
- E) Henüz hayvanları almadık, seninki doğmamış oğlana don biçmek resmen.

ÇİTA YAYINLARI

8. Kimi atasözleri verdikleri anlam ve aktardıkları ileti bakımından aynı anlama veya yakın anlama gelebilir.

Buna göre aşağıdaki atasözü ikilisinden hangisi, sözü edilen duruma örnek olamaz?

- A) Rüzgâra tüküren, kendi yüzüne tükürür.
Öfkeyle kalkan zararlar oturur.
- B) Bağa bak üzüm olsun, üzüm yemeye yüzün olsun.
Toprağı işleyen, ekmeği dişler.
- C) İsin yanına varan is, misin yanına varan mis kollar.
İtle yatan bitle kalkar.
- D) Acı patlıcanı kırağı çalmaz.
Eceli gelen köpek, cami duvarına işer.
- E) Yazın başı pişenin, kışın aşı pişer.
Ağustosta beyni kaynamayanın zemheride kazanı kaynamaz.

CÜMLEDE ANLAM

- ✓ Duygu ve düşüncelerimizi anlatmak için kullandığımız söz veya söz dizisine **cümle** denir. Tek bir sözcük ile cümle kurulabileceği gibi söz dizimlerinden de cümle oluşturulur.
- ✓ Cümleyi doğru yorumlamak önemlidir. Bu, iyi bir sözcük bilgisi gerektirir. Cümle yorumlanırken sadece cümleden yola çıkılarak yorum yapılmalıdır. Cümleye yorum katılmamalıdır. Cümlelerin hangi anlamı verdiği esastır. Nitekim bizim cümleden farklı anlamlar çıkarmamız hata olacaktır.
- ✓ Cümle yorumlamada yüklemden önceki söz ve söz gruplarına dikkat etmeli. Çünkü cümlede vurgulanmak istenen düşünce, yükleme yakın olur.
- ➡ Cümlede anlamla ilgili sorular iki doğrultuda karşımıza gelmektedir: Birincisi **cümleyi yorumlama** ile ilgili, diğeri de cümlelerin ifade ettiği **kavram** ile ilgilidir.

🔴 Cümlelerin Anlamca Yakınlığı

- 🔴 Hakikatten yana olacaksan yalnız kalmayı göze alacaksın.
➡ İnsan, gerçeği yalana tercih edecekse kimsesizlik gibi bir bedel ödemeye hazır olmalıdır.
- 🔴 Sabrın umutla beslenmesi ve umudun karşılığının olması gerekir.
➡ Yola devam edebilmek için çaldığın kimi kapılar açılmalıdır.
- ✓ Yukarıdaki örneklerde olduğu gibi kimi cümleler farklı sözcüklerden oluşsa da aynı-yakın anlamlı olabilir. Bu durumlarda kullanılan sözcüklerin anlamını karşılayabilecek başka sözcükleri düşünüp bulmak gerekir.

🔴 Cümlelerin Çelişmesi (Tutarsızlığı)

- 🔴 İyi savaş, kötü barış yoktur.
➡ Haklı gerekçelere dayanan savaşı barışa tercih ederim.
- 🔴 Ölülerin uykusu ebedî ama dirilerin rüyası sonsuz değil.
➡ İnsan hayal etmeyi bıraktığında ölür zira hayallerini gerçekleştirenler ölümsüzdür.
- ✓ Bu örneklerdeki gibi bir cümlelerin içerdiği anlam diğer cümleyle uyuşmayabilir. Cümleler karşıt düşünce-duygu-anlam ifade ediyorsa çelişiyor demektir.

🔴 Örnek Soru

Açıkgözlülük, sırasında göz yummayı bilmektir. Aşağıdakilerden hangisi anlamca bu cümle ile çelişir?

- A) Yeri geldiği zaman bir duruma anlayış göstermek, bir çeşit gözü açıklıktır.
- B) Uyanık kişi, kimi zaman bazı şeylerden vazgeçtiğini gösterse de aslında kazanır.
- C) Göz yummak, eğer kaz gelecek yerden tavuk esirgemekse seve seve esirgerim tavuğu.
- D) İşine gelmeyen bir duruma anlayış göstermek, akıllı insanın düşeceği bir durum değildir.
- E) Kendi çıkarını merkeze alan bir insan, bazen vazgeçmiş gibi yapar; istediğini er ya da geç alır.

🔴 Biz Çözdük

"Çelişen" cümleler, anlamca birbirini tutmayan, birbirinin tersi olan cümlelerdir. Öncülde verilen cümle, bazen göz yummanın veya görmezden gelmenin de bir çeşit uyanıklılık, açıkgözlülük olduğunu belirtiyor. A, B, C ve E seçenekleri bu anlamı destekler nitelikte cümlelerdir. Ancak D şıkkı, akıllı insanın göz yummadığını ifade etmektedir; öncüldeki cümle ile çelişmektedir.

Cevap: D

Karşıt Durumların Varlığı (Karşıtlık İlgisi)

- Kapkaranlık bir geceden umut dolu bir sabaha uyanmıştık.
- Çoğu insan için dostluk, kanlı bıçaklı bir sürecin sonunda oluşmuştur.
- Söndür kendi ışıklarını ve git, ancak öyle aydınlanabilirim.

✓ Yukarıdaki cümlelerde (-) ile gösterilen sözcükler ve (+) ile gösterilen sözcükler zıt anlamlı olmasalar da karşıtlık bildiren sözcüklerdir. Bu cümlelerde karşıtlıktan söz etmek mümkündür.

Cümle Tamamlama

✓ Bu sorularla öncül-örnek cümlelerin sonu boş bırakılır. Cümleyi tamamlamamız istenir. Bu durumda cümle doğru yorumlanmalı. Boş bırakılan yere eklenen sözün cümlelerin bütünüyle anlamca örtüşmesi gerekir.

➤ "Çevirmen, yazarın kullandığı sözcüklerin yalnızca sözcüklerdeki ilk anlamını değil... **onların duygusal ve çağrışımsal anlamlarını da yansıtmaya çalışmalıdır.**"

➤ "Sanatçı çok başarılı eserler vermiş; oysaki... **son eseri için aynı şeyi söyleyemeyiz.**"

Dikkate Al

Bir cümlelerin sonunda "ama, fakat, oysaki, zira vb." geçiş ve bağlantı unsurları varsa anlaşılmalı ki bunlar karşıt düşünce ve anlamları birbirine bağlar.

Örtülü Anlam

✓ Cümlede açık olarak söylenmediği hâlde, cümlelerin anlamından veya cümledeki bazı ifadelerden çıkarılabilen anlama örtülü anlam denir. Örtülü anlam; "de / da" bağlacı, karşılaştırma, aşamalı durum gibi yollarla yapılabilir

★ Sen de başını alıp gitme ne olur?

(Bu cümlede başkasının da gittiğini "de" bağlacından anlıyoruz.)

★ Sözcük türlerinden zamiri bulmak daha kolay.

(Bu cümlede diğer türlerin zor bulunduğunu "daha" sözcüğünden çıkarıyoruz.)

Örnek 6

Cümlede doğrudan söylenmeyen ama ima edilen bazı bilgilere "örtülü anlam" denir. Örneğin "Ahmed Arif'in de bendeki yeri başkadır." cümlesinde sözü söyleyen kişide başka şairlerin de yerinin olduğu anlaşılmaktadır.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde örtülü anlamdan söz edilemez?

- A) O yıllarda benim babam da bahçede meyve toplamama izin vermiyordu.
- B) Hepimiz gayet iyi biliyorduk ki en güzel manzara bizim eve aitti.
- C) Son günlerde ders çalışma performansının günden güne arttığını görüyorum.
- D) Yıllar geçti, ben liseye başladım; artık bilim benim için tutku olmuştu.
- E) Çok yönlü kişiliğiyle kültür ve sanat hayatına damgasını vurmuş bir ressamdı.

Sen Çöz 6

KAVRAMLAR

Nesnel Yargı

- ✓ Kişiden kişiye değişmeyen, herkesçe aynı kabul edilen yargılara **nesnel yargı** denir. Bu cümlelerde kişisel görüş, yorum, duygu yoktur.
- ✓ Nesnel yargılar **kanıtlanabilen** yargılardır.
  - Merdiven, Ahmet Haşim'in şiir türündeki eseridir.
  - Tanzimat Dönemi sanatçılarından Şinasi'nin roman ve öykü türünde eserleri yoktur.
  - Son yıllarda ülkemize gelen turist sayısında düşüş gözlenmiştir.

Unutma!

Nesnel yargılarda "bana göre, sana göre" (görelilik ilkesi) durumu yoktur.

Öznel Yargı

- ✓ Kişiden kişiye değişen, herkesçe aynı kabul edilmeyen yargılara **öznel yargı** denir. Bu cümlelerde yorum,duygu ve kişisellik ağır basar.
- ✓ Öznel yargılar **kanıtlanamayan** yargılardır.
- ✓ Bu yargılarda "bana göre, sana göre" anlayışı vardır.
  - Ahmet Haşim'in şiir türündeki en etkileyici eseri Merdiven'dir.
  - Hayattaki her şeyin sınırsızlığı, insanın yaşamdaki zavallılığını gösterir.
  - Diyalogların azlığı romanda monoton bir hava yaratmıştır.

SORU TARZI:

"... hangisi kanıtlanabilirlik açısından farklıdır?" diye sorulduğunda cümlenin öznel mi, nesnel mi olduğuna bakılır.

Örnek Soru

(I) Dinleyiciye kolayca ulaşabilmeyi başarıyor, Fa majör Sonat'ın bu anlamda bir sürprizi yok. (II) Özellikle ilk bölüm, Mozart'ın melodi açısından en zengin, beklenmedik anlarda yepyeni bir temanın karşımıza çıktığı, en keyifle dinlenen parçalardan biri. (III) Bunu basit bir temanın süslemelerle geliştirdiği tipik bir Mozart adagiosu izliyor. (IV) Bu bölümün tartışmalı bir yanı, farklı edisyonların farklı süslemeler göstermesidir. (V) Hangi süslemeyi kullanacaklarına dair yorumcuların seçimlerini yaptığı Mozart sonatlarından birisidir bu.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisi kişisel yorum içermemektedir?

- A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

Biz Çözdük

"Kişisel yorum" ve "kanıtlanabilirlik" ile ilgili sorularda yargının öznel mi, nesnel mi olduğuna bakılır. Bu açıdan bakıldığında A şıkta "kolayca, sürpriz", B şıkta "keyifle", C şıkta "basit, tipik", D şıkta "tartışmalı" ifadeleri kişiye göre değişen, öznel ifadelerdir. Ancak E şıkta kişiye göre değişen bir veya ayrıntı yoktur.

Cevap: E

Üslup (Biçem-Tarz) Cümlesi

- ✓ Sanatçının eserini oluştururken kullandığı her türlü yöntem ve tekniktir.
- ✓ Sanatçının konuyu işleyiş tarzı, sözcük seçimi, cümle kurulumu (kurallı-devrik-eksiltili), anlatımdaki kuruluk-şiiressellik gibi her türlü dil ve anlatım özelliği bize üslup cümlelerini verir.
- ✓ Kısaca üslup, yazarın konuyu ele alış biçimidir.
  - ➔ Şair tüm eserlerinde pürüzsüz ve yalın bir dil benimsemiş.
  - ➔ Masalsı anlatım, öykülere fantastik bir yön vermiş.
  - ➔ Barış Manço, şarkılarında deyim ve atasözlerinden sıkça faydalanmış.
  - ➔ Hayattaki karamsarlığına rağmen resimlerinde canlı renkleri tercih etmiş V.Van Gogh.

Bu örneklerde altı çizili sözler, cümlelerin üslup cümlesi olduğunu belirten ipuçlarıdır.

Dikkate Al

Üslup cümlesinin "NASIL" sorusuyla doğrudan ilgisi vardır. "Sanatçı konuyu nasıl işlemiş?" sorusu bize üslup cümlesini verir.

- ➔ Arı Türkçenin yandaşı Vedat Günyol roman, öykü, bi-yografi çevirilerinde ılımlı bir söyleme başvururdu. } Altı çizili sözlerle yazarın üslubu vurgulanmıştır.

İçerik (Konu-Muhteva) Cümlesi

- ✓ Bir eserde üzerine söz söylenen, ele alınan, anlatılan konu eserin içeriğidir.
  - ➔ Selim İleri yazdıkları ve yaşadıklarıyla tarumar olmuş bir yazarın son hamlesini romana getiriyor Sona Erme'kte.
  - ➔ Masallarını çocukların hayal dünyasıyla süsler Feridun Oral.
  - ➔ Dokuzuncu Hariciye Koğuşu hasta bir gencin acıklı öyküsünden izler taşır.

Unutma!

"Nasıl işlemiş?" sorusu üslubu verirken "Ne işlemiş?" sorusu da konuyu verir.

NASIL → Üslup   NE → Konu

Dikkate Al

Bazı cümlelerde hem üslup hem de içerikle ilgili ayrıntılar bir arada bulunabilir. Bu durumda cümle hem içerik hem üslup cümlesi olur.

Yalnız halkın sorunlarını işlemekle kalmamış, günlük dildeki yerel deyişlerden de içerik (konu) üslup (biçem) yararlanmayı bilmiş, koca çınar Yaşar Kemal.

Örnek 7

Aşağıdakilerden hangisi, hem içerik hem de üslupla ilgili ayrıntılara yer vermiştir?

- A) Hiroşima ve Nagazaki'nin atom bombalarıyla yerle bir edilmediği, savaş kahramanı Alan Turing'in yapay zekada çığır açtığı bir dünya.
- B) Teknolojik yenilikler ve toplumsal huzursuzluklarla dolu alternatif bir 1980'ler Londra'sı...
- C) Charlie Friend, ailesinden gelen parayı sınırlı sayıda üretilen ilk insansı robotlardan birini almak için harcar.
- D) Âşık olduğu Miranda'ya, kendi Âdem'inin kişiliğini beraber oluşturmayı teklif eder.
- E) Âdem'in zekâsı ve uyumluluğuna bir de dijital dünyanın terimleri de eklenince elinizden bırakamayacağınız bir eser oluveriyor.

Sen Çöz 7

Tanım Cümlesi

✓ Bir kavram veya varlığın açıklanıp anlamının ortaya konmasına tanım denir.

✓ Tanım cümlesi "x nedir?" sorusuna cevap vermedir.

- İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan canlı ve doğal bir araçtır dil. (Dil nedir?)
- İnsanın içindeki estetik özlemine gideren görsel ihtiyaç tarih boyunca resim olmuştur. (Resim nedir?)

Dikkate Al

Bazı tanım cümleleri nesnel, bazıları öznel olabilir. Yukarıdaki örneklerden birincisi **nesnel tanım cümlesi** ikincisi **öznel tanım cümlesidir**.

Unutma!

Tanım cümlelerinin sonunda genellikle "-dır, -dir" ekleri olur. Ancak sonunda bu eklerden olan her cümle tanım cümlesi değildir.

✶ Sanat insana faydalı olmalıdır.

Bu cümle "Sanat nedir?" sorusuna cevap vermiyor. Sanatın işlevine yönelik bir yargıdır.

Karşılaştırma Cümlesi

✓ Aralarında ilgi bulunan en az iki kavramın benzerlik veya farklılık yönüyle kıyaslanmasına **karşılaştırma** denir.

- Öykülerindeki anlatım en az romanlarındaki kadar etkileyici.
- Şair, duygularını; yazar ise düşüncelerini aktarır kağıda.
- Kutup ayısı, karada yaşayan yırtıcıların en büyüğüdür.

Dikkate Al

"Daha, göre, en, çok, ise, oysaki, -den daha, -e göre, -e oranla vb." kalıp ve ifadeler bize karşılaştırma cümlesini verir.

Varsayım (Hipotez-Faraziye) Cümlesi

✓ Olmamış, gerçekleşmemiş bir durumu bir an için olmuş, gerçekleşmiş kabul etmektir. Olmayan bir olayı varmış gibi algılamaktır.

- Tut ki karnım acıktı, anneme küstüm.
- Seneye istediğin üniversitede olduğunu düşün.
- Diyelim ki maç senin tahmin ettiğin gibi bitti.

Örneklerde yargılar gerçekleşmemiş, bir an olmuş gibi gösterilmiştir.

Dikkate Al

Varsayım cümleleri "varsayalım, farz et, diyelim, tut ki, -diğini düşün, velev ki vb." kalıp ifadelerle kurulur.

Tahmin-Olasılık-İhtimal Cümlesi

✓ Bir olay, durum veya eylemin nasıl gerçekleşeceğine dair kesin bilgi sahibi olmadan geleceği hakkında fikir yürütmek, sezgide bulunmaktır.

✓ Eylem veya durumun gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin tam belli olmaması, kestirilememesi hâlidir.

- ➔ Kış bu sene erken gelecek gibi.
- ➔ Bizim oralarda şimdi bahar gelmiş, çiçekler açmıştır.
- ➔ Bu saatte gelmediğine göre uyuyor olmalı.
- ➔ Havaya bakılırsa öğleden sonra yağmur yağabilir.

Dikkate Al

İhtimal cümleleri genellikle "-malı, -dır, -ebilmek, belki, galiba, sanırım, herhalde vb." kalıplarla yapılır.

Eleştiri (Tenkit) Cümlesi

✓ Bir yazar veya durum ile ilgili olumlu veya olumsuz düşüncelere **eleştiri** denir.

✓ Eleştiriler çoğunlukla olumsuz olsa da olumlu eleştiri de vardır.

- ➔ Kahramanların iç dünyasını samimi bir anlatımla ele almış Yusuf Atılgan.

Olumlu eleştiri cümlesi

Çıkarım Cümlesi

✓ Bilinen bir gerçekten yola çıkılarak yeni bir sonuca ulaşmak veya nesnel bir durumdan hareketle öznel bir yorumda bulunmaktır. Özetle çıkarım, verilerden sonuç çıkarma işidir.

- ➔ Ülkemizdeki turist sayısındaki düşüş, eski güler yüzlülüğümüzün yerini alan asık suratlarımızdır.
(Bilinen bir gerçek, nesnel bir olgu) (Yeni bir sonuca ulaşma, yorumda bulunma)

- ➔ Bir yıldır elde ettiğimiz veriler, gösteriyor ki tarlamızda uyguladığımız modern tarım teknikleri işe yaramış.
(Nesnel durum, veriler) (Sonuca ulaşma, yorumda bulunma)

(Bu cümlelerden de anlaşılıyor ki çıkarım, var olan somut-nesnel bir olgudan yeni bir sonuç çıkarmak, onu yeniden yorumlamak işidir.)

- ➔ Sözcükleri duygusal değerlerinden soyan, kuru, bilgilendirmeye yönelik bir dil öne çıkmış son eserinde.

Olumsuz eleştiri cümlesi

Öz Eleştiri Cümlesi

✓ Kişinin, sanatçının kendisine veya kendisiyle ilgili konuları eleştirmesine **öz eleştiri** denir.

- ➔ Eserimin sadece popüler kültüre hizmet ettiğini geç de olsa fark ettim.

Saptama Cümlesi

✓ Bir şeyin durumunu tespit etmek, onu belirgin hâle getirmektir. Olan bir durum veya olgunun varlığından söz edip onu netleştirmektir.

- ➔ Ülkemize gelen turist sayısında son yıllarda bir düşüş gözlenmiştir.
(Bu cümlede nesnel bir olgu söze dökülüp belirgin kılınmıştır, tespit yapılmıştır.)

- ➔ İnsanların doğal çevre ile olan ilişkilerinin çıkar ilişkisine dayalı olduğunu fark ettim.
(Bu cümlede de kişi, bir durumu görmüş; onun varlığından söz etmiştir.)

Değerlendirme Cümlesi

✓ Yapılan bir işin, ortaya konan bir yapıtın ya da düşüncenin ne ölçüde başarılı olduğu veya olmadığı ile ilgili karar vermektir.

- Genç sanatçı yapıtlarında kurmacanın esaretinden kurtulamamış.
- Sokakta yaşayan çocukların dramını bu denli etkili anlatan başka bir roman okumadım.

Dikkate Al

Sadece bilgi içeren cümleler, değerlendirme cümlesi olmaz. Değerlendirme cümlesinde yorum, çıkarım olmalıdır. Yani belli bir sanatçı veya yapıttan söz etmeyen genel yargılar değerlendirme değildir.

- Orhan Kemal Çukurova yöresinin ezilen insanlarına yer vermiş eserlerinde.

Değerlendirme değil, yorumsuz bir bilgi cümlesidir.

Örnek Soru

(I) Nicos Kazancakis, çağdaş Yunan edebiyatının ancak buzlu cam ardından seçilebilen, tedirgin ve büyük kişiliklerden biri olarak karşımıza çıkar. (II) Sinemaya da uyarlanan "Zorba" adlı romanı, onun kendisiyle giriştiği bir tür sessiz hesaplaşma sayılabilir. (III) Geçmişin, kayıp giden zamanın, insanın temel yargılarının bir kez daha gözden geçirilmesidir bu roman. (IV) Kazancakis, Zorba'da hayatının yenilgiler ve soru işaretleriyle dolu bir bilançosunu çıkarır. (V) Korkmamayı, yaşamı sevmeyi, ayakta durmayı Aleksis Zorba'dan öğrenmiş olmalı ki onu özgür insanların simgesi yapmıştır.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) I'de saptamada bulunulmuştur.
- B) II'de değerlendirme yapılmıştır
- C) III'te öznel bir tanım cümlesidir.
- D) IV'te karşılaştırmaya başvurulmuştur.
- E) V'te çıkarım söz konusudur.

Biz Çözdük

I. cümlede var olan durum tespit edildiği için "saptama", II. cümlede bir esere yönelik yorum söz konusu olduğu için "değerlendirme", III. cümlede kişisel yorumlarla roman tanıtıldığı için "tanım", IV. cümlede bir durum veya olgudan yeni bir sonuç çıkarıldığı için "çıkartım" vardır. Ancak IV. cümlede iki varlık benzerlik veya farklılık yönüyle kıyaslanmadığı için karşılaştırma yoktur.

Cevap: D

Ön Yargı (Peşin Hüküm) Cümlesi

✓ Bir olay ya da konu hakkında onların gelecekteki durumu bilinmeden, önceden benimsenmiş çoğunlukla olumsuz düşüncelerdir.

✓ Ön yargı cümlelerinde şartlanmışlık vardır.

- Bu kadar durağan bir filmin ödülle taçlandırılması imkânsız.
- Bir akıma körü körüne bağlı bu sanatçının başarılı olması beklenmemeli.
- Seni karşısında gördüğünde eli ayağının dolanacağından şüphem yok.

Öneri Cümlesi

✓ Bir sorunu çözmek, eksikliği gidermek için öne sürülen görüş, tekliftir.

✓ Öneri, bir durumun daha iyiye gitmesi için akıl verme işidir.

- Önceki yılların sorularını çöz, faydasını görürsün.
- Sabır, bir erdemdir; sakın ondan vazgeçmeyin.

Uyarı Cümlesi

✓ Kötü giden bir durumun daha iyi olması için yapılan ikaz cümleleridir. Amaç kişiyi olumsuz durumdan kurtarmaktır.

- Mesafe ne olursa olsun emniyet kemerinizi takmadan yola çıkmayın.
- Bir daha bu tehlikeli adamın evinin önünden geçme.

Unutma!

Öneri ile uyarı karıştırılmamalı. Öneride bir durumun daha da iyileştirilmesi, uyarıda kötü işata ikaz vardır.

Gözlem Cümlesi

✓ Bir varlığın, durumunun veya olayın niteliklerini gözleme dayalı olarak anlatan cümlelerdir. Gözlem cümlesi, görme duyusuyla ilgili ayrıntı barındırmalıdır.

- ➡ İlkbaharın gelişiyle kumruların, evimizin önündeki ağaca yuvalandığına şahit olduk.
- ➡ Yorgunluktan bitkin düşmüş, oturup nefeslenmek için yer arıyordu.

Tasarı Cümlesi

✓ Yapılması düşünülen şeylere, geleceğe yönelik planlara **tasarı** denir.

- ➡ Evin duvarlarını eflatuna boyamayı düşünüyorum.
- ➡ Bu yılki tatili Karadeniz'in yaylalarında geçireceğiz.

Yakınma Cümlesi

✓ Kişinin yaşam koşullarından, ortamdaki, olay ya da durumdan **şikâyet** etmesi hâlidir.

- ➡ Yazık ki insanlar, yoksullara onları inciterek yardım ediyor.
- ➡ Bu zor zamanımda kimse günlerdir kapımı çalmıyor.
- ➡ Yıllarca yunusların gözlerimin önünden sürü sürü geçtiğini, zamanın hepimizi, az rastlanan anıların son taneliklerine çevirdiğini nasıl anlatabilirdim?

Hayıflanma (Üzülme) Cümlesi

✓ Umulanın gerçekleşmemesi durumunda ortaya çıkan hayal kırılığı, **üzülme** hâlidir.

- ➡ Lise yıllarının arkadaşlıklarının kadrini bilemedik.
- ➡ Kızımı da beraberimde bahçeye götürseydim ne iyi olurdu!
- ➡ İlk başladığımda biraz daha kontrollü olsaydım bugün bu bel ağrısını çekmezdim.

"Keşke" anlamı olduğu için pişmanlık ve üzüntü iç içedir hayıflanma cümlelerinde.

Sitem Cümlesi

- ✓ Bir kimseye kırıldığını öfkelenmeden, sinirlenmeden belli etme hâlidir.
- ✓ Sitem cümlesi samimiyet içerdiği için tatlı kızgınlık içerir.
- ➡ Kendisine bunca emeği geçen öğretmenini bir kere de olsa arar insan.
- ➡ Akşam akşam bir yudum mutluluğu da çok gördün bana.

Dikkate Al

Sitem-Yakınma Farkı:

Sitem cümlesi rahatsızlık, hoşnutsuzluk duyulan kişinin kendisine söylenir; yakınma cümlesinde ise rahatsızlık duyulan durum kişinin kendisine değil, başkalarına anlatılır.

☀ Herkesi çağırmışsın da bir benim haberim yok. } Sitem cümlesi

☀ Sabahlara kadar televizyon izlemekten başka iş yapmıyor. } Yakınma cümlesi

Beğeni Cümlesi

✓ Bir eser, olay veya durumu güzel bulma, takdir etmektir.

✓ Beğeni cümlesi tabiatı gereği öznel olur.

➔ Bu aralar sıra dışı öykülerini önce sosyal medyada görüyoruz.

Kaygı (Evham) Cümlesi

✓ Yapılan bir işten duyulan endişe, tasadır. Kişinin içinde taşıdığı "Acaba olur mu?" ifadesidir.

➔ Çeviri esnasında bu güzelim deyimler ya doğru çevrilmezse...

➔ Yarınki maçı kaybetmek bizim için yolun sonu demektir.

Örnek 8

- I. O dönemden bir karakter canlandırırken Orta Çağ insanıyla empati kurduğunuzu düşünün.
- II. Dizinin aynı anda 190 ülkede birden gösterilecek olması, bizde küçük millî bir takım hissi yaratıyor olsa gerek.
- III. Coelho, son romanı "Elif"le bir kez daha hayati güzelleştiren hazineleri ve mucizeleri biz okuyucularına hissettiriyor.
- IV. Bu süreçte sabahtan akşama kadar siyah ayınların karşısında zaman geçirmek olmamalıydı uzaktan eğitim.
- V. 500 yıllık bir marka ve kalitenin bir günde heba edilmesine müsaade etmemeliydik.

- a) Değerlendirme
- b) Hayıflanma
- c) Varsayım
- d) İhtimal
- e) Yakınma

Numaralanmış cümleler ile bu kavramların doğru şekilde eşleştirilmiş hâli aşağıdakilerden hangisidir?

	I	II	III	IV	V
A)	c	d	a	b	e
B)	d	c	a	b	e
C)	a	c	d	e	b
D)	c	d	a	e	b
E)	e	d	b	a	c

Sen Çöz 8

Özlem Cümlesi

✓ Yaşanmışlıkları yeniden yaşama isteği, arzudur. Geçmişteki güzelliklere duyulan hasret cümleleridir.

- ➔ Aklıma sen geldikçe mevsim ne olursa olsun üşürüm.
- ➔ Ne eski bayramlar ne elini öpeceğim büyükle-
rim kaldı.

Dikkate Al

"Özlem" cümlesi geçmişle ilgili olduğu için "hayal" ile karıştırılmamalı. Hayal gelecekle ilgili düşlerdir. Aşağıdaki cümle özlem değil, hayal bildiren bir cümledir.

✘ Ailemle bir an önce dünya turuna çıkmayı ne çok isterdim.

Azımsama Cümlesi

✓ Bir şeyi nicelik (sayısal, miktar) olarak yetersiz bulma durumudur.

➔ Günden güne eriyen seyirci kitlesiyle tiyatro ayakta durmaz.

Seyirci sayıca az bulunmuş.

➔ Günlük on liralık harçlıkla nasıl geçinebilirim?

Harçlık miktar bakımından yetersiz bulunmuş.

Küümseme Cümlesi

✓ Bir şeyi, durumu, kişiyi nitelik (özellik) bakımından yetersiz ve hor görmektir.

- Bu cesareti Hayrettin bile gösterir bence.
- Bir ödül almakla yazar olduğunu sanıyorsan yanıyorsun.

Kanıksama (Alışma) Cümlesi

✓ Pek çok kez yinelenmiş olması dolayısıyla artık durumdan etkilenmez olmak, aldırmmamak, alışmaktır.

✓ Sık tekrar edilen olaylara alışma hâlidir.

- Benzin fiyatlarının artmasına halk artık tepki göstermiyor.
- İçeri girdiğimizde aldığımız kesif eczane kokusunu beş dakika sonra hissetmez olduk.
- İşçiler, işten çıkarmalara ses çıkarmaz hâle geldi.

Duyarsızlaşma hâli

Aşamalı Durum

✓ Bir olgunun süreç içerisinde gelişme veya gerileme göstermesi, artma veya azalma sergilemesi durumdur. "Giderek, gittikçe, her geçen gün, günden güne, yavaş yavaş vb." sözcükler aşamalı durum cümlelerinin ipuçlarıdır.

- Çocuk büyüdükçe bedeninin besin ihtiyacı artıyordu.
- Mahallede, şehirde suç oranı günden güne artmıştı.

GERÇEKLEŞMİŞ BEKLENTİ

☀ Kişinin gerçekleşmesini umduğu bir olayın olması hâlidir.

➤ Bu özel günümüzde beni yalnız bırakmayacağını biliyordum.

Beklenti: Yalnız bırakılmamak.
Sonuç: Yalnız bırakılmamış.

GERÇEKLEŞMEMİŞ BEKLENTİ

☀ Kişinin gerçekleşmesini umduğu, istediği bir olayın olmaması hâlidir.

➤ Bu özel günümüzde beni yalnız bırakmazsın sanmıştım.

Beklenti: Yalnız bırakılmamak.
Sonuç: Yalnız bırakılmış.

Örnek Soru

(I) Hayat olabildiğine yavaşladı; önce hüzünleniyor, sonra kederleniyoruz bol bol. (II) Gezegenimize, yaşadığımız coğrafyalara verilen zararlara duyarsız kalıyoruz hepimiz. (III) Halbuki doğamızın, soluduğumuz havanın başına bir şey gelirse topyekün tepki vereceğimizi sanmıştık. (IV) Uğruna nelere katlandığımız, vazgeçemediğimiz bir çok şeyi hepimiz de aramıyor muyuz? (V) Yoksullara, mahrumlara, garibanlara karşı ne büyük bir sorumsuzluk ve kibirle yaklaştığımız ortaya çıktı.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümlede aşamalı bir durumdan söz edilmiştir.
- B) II. cümlede bir kanıksama hâli aktarılmıştır.
- C) III. cümlede sözü edilen beklenti, gerçekleşmemiştir.
- D) IV. cümlede bir özleme vurgu yapılmıştır.
- E) V. cümledeki eleştiride sitem anlamı vardır.

Biz Çözdük

I. cümlede "önce hüzünleniyor, sonra kederleniyoruz" ifadesi aşamalı bir durumdur.
II. cümlede gezegene verilen zararlara duyarsızlaşmak, alışma hâli olduğu için kanıksama anlamı vardır.
III. cümlede sandığımız şey gerçekleşmediği için, gerçekleşmemiş beklenti vardır.
IV. cümlede vazgeçemediğimiz şeyleri aradığımızdan söz edildiği için özlem anlamı vardır.
V. cümlede sitem değil, şikâyet anlamı vardır. Çünkü sitem bir yakına duyulan tatlı-sert kırgınlıktır.

Cevap: E

Cümlelerde Anlam İlişkileri

Neden-Sonuç İlişkisi

- ✓ Bir eylemin hangi nedenden dolayı gerçekleştiğini veya gerçekleşmediğini bildiren cümlelerdir.
- ✓ Yükleme "neden, niçin, niye" sorularını sorduğumuzda neden-sonuç cümlesini buluruz.

Dikkate Al

Neden-sonuç cümlesini bulmanın bir pratik yolu da "neden" kısmının önüne "çünkü" getirmektir.

Bu pratik, şiir dilinde oldukça etkilidir.

Bir güzelin aşığıyım erenler
neden (sebeP)

→ (Çünkü) Bir güzelin aşığıyım.

Onun için taşa tutar el beni
sonuç

→ (Niçin) Taşa tutar el beni?

Unutma!

Neden-sonuç cümlelerinde özellikle "... hangisinde yargı, gerekçesiyle verilmiştir?" tarzında soru sorulmaktadır. Bu durumda önce sonuç (yargı), sonra sebep (gerekçe) gelir.

Ben yârime gül demem
sonuç-yargı

Gülün ömrü az olduğu için
sebeP-gerekçe

Gülün ömrü az olur
sebeP-gerekçe

ben yârime gül demem.
sonuç-yargı

Gönül sevdiğinden soğur
yargı-sonuç

Görölmeye görölmeye
gerekçe-sebeP

Görölmeyi görölmeyi
gerekçe-sebeP

gönül sevdiğinden soğur.
yargı-sonuç

Örnek 9

Yeraltından Notlar ve yazarı hayal ürünüdür ama toplumun oluşumunu sağlayan koşullar göz önüne alınmıştır. (I) Bu notların yazarı gibi insanlar toplumumuzda olabilir, hatta mutlaka olmalıdır. (II) Benim niyetim yakın geçmişimizin karakterlerinden birini daha açık olarak okuyucuya sunmaktır. (III) Bu karakter günümüzde hâlâ beraber yaşadığımız bir kuşağın temsilcilerinden olduğundan tabii. (IV) "Yeraltı" başlıklı bu parçada bu kişi kendisini ve görüşlerini anlatır. (V) Aramızda bulunmasının kaçınılmaz sebeplerini açıklamaya çalışır.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisi kendinden önceki yargının gerekçesidir?

- A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

Sen Çöz 9

Amaç - Sonuç Cümlesi

- ✓ Bir maksada yönelik yargıları, eylemleri içeren cümlelere **amaç cümlesi** denir.
- ✓ Ulaşılmak istenen bir sonuç vardır. Hedefi gerçekleştirme düşüncesi, amaçtır.

- ➡ Yaşadıklarımı romana dönüştürmek için sık sık not alırım.
- ➡ Konuyu unutmayayım diye zihnimde sürekli tekrar ederim.
- ➡ Az önce odaları havalandırmaya gitti.

Dikkate Al

- ➡ Neden-sonuç cümlelerinde "-dığı için" } kalıpları kullanılır.
  - ➡ Amaç-sonuç cümlesinde "-mek için" }
- Cümlede "için" yerine "amacıyla" getirebiliyorsak cümle amaç-sonuç cümlesidir.
- ➡ Çok para kazandı**ğı için** artık rahat bir yaşam sürüyor. } **neden-sonuç cümlesi**
  - ➡ Çok para kazan**mak için** İstanbullara kadar gitmiş. } **amaç-sonuç cümlesi**
→ -mak amacıyla

Dikkate Al

Amaç-sonuç cümlesi ile neden-sonuç cümlesini karıştırmamanın bir yolu da şudur: Amaç-sonuç cümlesinde "amaç", **gerçekleşmemiş**; neden-sonuç cümlesinde "neden", **gerçekleşmiştir**.

- ➡ Oğuz ders çalışmak için kütüphaneye gitmiş.
amaç sonuç
(henüz gerçekleşmemiş)
- ➡ Oğuz disiplinli çalışmadığı için sınavı kazanamamış.
neden sonuç
(gerçekleşmiştir)

Şart Cümlesi (Koşula Bağlılık)

- ✓ Bir yargının veya durumun gerçekleşmesini koşula bağlayan yargılara **şart cümlesi** denir.

- ➡ Bu yıl yağmurlar çok olursa ekinler iyi ürün verir.
koşul
- ➡ Öğretmen öğrencisine faydalı oldu mu kendini iyi hisseder.
koşul
- ➡ Dikkatli incelediğinizde cümledeki anlatım bozukluğunu görürsünüz.
koşul
- ➡ Kalemimi geri vermek üzere alabilirsin.
koşul
- ➡ Anlatmaya bağlı metinde başarı kurguyu oturtmakla mümkündür.
koşul

Örnek Soru

- I. Titrek bir damladır aksi sevincin
Yüzünün sararmış yapraklarında
- II. Ne zaman kederden taşarsa için
Şarkılar taşırırsın dudaklarında
- III. İşlerken hülyanı sesler, örgüler
Bir çini vazodan dökülen güller
- IV. Gözlerin kararan yollarda üzgün
Ve bir zambak kadar beyazdır yüzün
- V. Sen böyle kederden taşıdığın akşam
Derim; dudağındaki şarkı ben olayım

Numaralanmış dizelerin hangisi veya hangilerinde koşula bağlılık söz konusudur?

- A) I ve II   B) Yalnız II   C) II ve III   D) II ve V   E) IV ve V

Biz Çözdük

Bir yargının gerçekleşmesini başka bir yargıya veya şarta bağlayan cümleler, koşula bağlı cümlelerdir. Bu bakımdan I, III ve IV numaralı dizelerde koşula bağlılık yoktur. II'de şarkıların dudaklarda taşınması kederden taşmaya; V'te dudaktaki şarkı olmak, kederden taşmaya bağlanmış ve şart koşulmuştur.

Cevap: D

CÜMLELERDE ANLATIM

Doğrudan Anlatım

✓ Bir kimsenin sözünü veya düşüncesini herhangi bir değişiklik yapmadan, kendi ağzından çıktığı gibi başkasına aktarmaya **doğrudan anlatım** denir.

- Mevlâna, olgunluğa giden yolunu "Hamdım, piştim, yandım." diye özetler.
- Her şey çok daha güzel olacak, dedi anne çocuğuna.
- Ahmet Haşim "Şiir, sözden ziyade müziktir." der.

- Olgunluğa giden yolda Mevlâna ham olduğunu, piştiğini, en son yandığını belirtir.
- Annesi her şeyin çok daha güzel olacağını söyledi.
- Ahmet Haşim, şiirin sözden ziyade müzik olduğunu söyler.

Dikkate Al

Doğrudan anlatım cümlesinde alıntı söz, çoğunlukla tırnak içinde verilir. Tırnak içinde verilmediğinde virgülle belirtilir.

Dolaylı Anlatım

✓ Bir başkasının sözünü değiştirerek birine aktarmaya **dolaylı anlatım** denir. Anlatıcı, yargıyı değiştirmeden alıntı cümleyi kendi sözcükleriyle aktarır.

ÇİTA YAYINLARI

Unutma!

Doğrudan ve dolaylı anlatımda "söyleyiş-anlatım" farklı olsa da "anlam-ileti" aynıdır. Verilmek istenen düşünce, ikisinde de birdir.

Dikkate Al

Rivayet anlamı taşıyan cümlelerde doğrudan veya dolaylı anlatımdan söz edilemez.

- Kurtarma sınavları bu ay sonu yapılacakmış.
- Galiba babam bizi tiyatroya götürecekmış.

rivayet bildiriyor

Örnek Soru

"Sineklerin Tanrısı" başlangıçta ıssız bir adaya düşen çocukların serüvenlerini anlatır, diyen Golding, okuyucunun sanısını pekirttirircesine işliyor eserini.

Bu cümlelerin anlamı değişmeden dolaylı anlatım hâline gelmiş şekli aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Golding, "Sineklerin Tanrısı"nın başlangıçta ıssız bir adaya düşen çocukların serüveni olmakla birlikte okuyucunun sanısını da pekiştirdiğini belirterek işlemiştir eserini.
- B) Okuyucunun sanısını pekiştirircesine eserini işleyen Golding, "Sineklerin Tanrısı"nın başlangıçta ıssız bir adaya düşen çocukların serüvenlerini anlattığını söyler.
- C) Başlangıçta ıssız bir adaya düşen çocukların serüvenlerini anlatan Sineklerin Tanrısı, Golding'e göre okuyucunun sanısını pekiştirircesine işlemiştir.
- D) Okuyucunun sanısının pekiştirircesine işlendiğini aktaran Golding'e göre Sineklerin Tanrısı, başlangıçta ıssız bir adaya düşen çocukların serüvenlerini anlatır.
- E) İssız bir adaya düşen çocukların serüvenlerini anlatan "Sineklerin Tanrısı", Golding'e göre okuyucunun sanısını pekiştirircesine kaleme alınmıştır.

Biz Çözdük

Öncüldeki cümle doğrudan anlatımın yapıldığı bir cümledir. Bu cümlelerin dolaylı anlatıma dönüştürülmesi istenirken anlamının da değiştirilmemesi gerektiği vurgulanmıştır. A ve D şıklarında dolaylı anlatım var ancak cümlelerin anlamı öncüldeki cümle ile aynı değildir. C ve E şıklarında ise dolaylı anlatıma yer verilmemiştir. B şıkında anlam korunmuş, doğrudan anlatım ise dolaylı anlatıma dönüştürülmüştür.

Cevap: D

Kinayeli Söyleyiş

- ✓ Bir cümlede anlatılmak istenenin tam tersini kastetmektir. İnce alay, lâf dokundurma, işneleme anlamları vardır.
- ➔ Şehirlerimizi beton yığınlarıyla donatalım da biraz daha modernleşelim.
- ➔ İyi bir esnaf olduğun, iflaslarından belli oluyor zaten.

Örnek 10

(I) Gençler tüketici olarak pazarda büyük bir yere sahiptirler. (II) Çünkü bu grup hâlihazırda bir pazardır ve geleceğin de yetişkin pazarını oluşturacağı için üzerinde önemle durulması gerekir. (III) Bu geniş nüfuslu pazarı fark eden reklamcılar ve pazarlamacılar da özellikle gençlere yönelik ürünlere vurgu yapmakta ya da genç nüfusun yaşam tarzını pazarlamaktadır. (IV) Günümüz gençleri olaylar karşısında daha gerçekçi davranmakta ve fayda-değer kavramlarına çok önem vermektedir. (V) Çoğunlukla bireyselliği tercih etmekte ve kendilerince belirledikleri yaşam tarzını benimsemektedirler.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisi kişisel yorum içermektedir?

- A) I ve II
B) Yalnız II
C) II ve III
D) II ve IV
E) IV ve V

Sen Çöz 10

1. I. Avustralya'daki keseli kurtların nesli yaklaşık 2000 yıl önce tükenmişti ama Tazmanya'dakiler 20. yy'a kadar hayatta kalmayı başardı.
- II. Tazmanyalı çiftçiler koyunlarını korumak için bu hayvanları vurdu ve türün son örneği 1936 yılında, bir hayvanat bahçesinde tek başına öldü.
- Yukarıda verilen II numaralı cümleyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?**
- A) I. cümlede sözü edilen durumun yol açtığı sonuçlara yer verilmiştir.
- B) I. cümledeki duruma amaç ilgisiyle bir açıklama getirilerek durum sonuca bağlanmıştır.
- C) I. cümlede değinilen yargının tabiatta bir karşılığının olmadığı belirtilmiştir.
- D) I. cümledeki yargıya örnek oluşturabilecek bir veri paylaşılmıştır.
- E) I. cümlede keseli kurtların tüm dünyada eş zamanlı yok olduğu verilmiş, bir tutarlılık aktarılmıştır.

2. I. Bütün isteklerimiz gerçekleşseydi sıkıntılarımız iki kat artardı.
- II. Birini kendin gibi düşündüremiyorsan düşündüğün gibi yapmasına bak.
- III. Taleplerimizin orantısızlığı mutluluktan çok mutsuzluk kaynağı olur bizim için.
- IV. Sorunların varlığı, kimi zaman taleplerin karşılanmamasına değil; karşılanmasına bağlıdır.
- V. Kimседен düşündüğün gibi olmasını bekleme, onu olduğu gibi kabul etmeyi öğren.

Numaralanmış cümlelerin hangileri anlamca birbirine en yakındır?

- A) I ve II   B) I ve III   C) II ve IV
D) I ve IV   E) IV ve V

3. • Yakın zamanda satın aldığınız bir ürün, kapınızın önüne kadar gelirse hiç şaşırmayın.
- Şu anda üzerinde çalışılan projeler arasında internetten satın alınan ürünlerin müşterilere uçangözle (drone) gönderilmesi var.
- Bu iki cümlenin anlamca doğru bir biçimde birleştirilmiş hâli, aşağıdakilerden hangisidir?**
- A) İnternette satın alınan ürünlerin müşterilere ulaşmasının yollarından biri yakın zamanda uçangözler olacak, ürününüz kapınıza gelirse hiç şaşırmayın.
- B) Kapınızın önüne kadar gelen ürününüz, uçangözlerin yakın zamandaki meziyetlerinden olacak zira bu aralar üzerinde çalışılan bir projedir bu.
- C) İnternette satın alınan ürünlerin müşterilere uçangözle gönderilmesi, şu anda üzerinde çalışılan projeler arasında; yakında satın aldığınız ürün kapınıza gelirse şaşırmanın hiç.
- D) Yakın zamanda bir ürününüz kapınıza gelirse garipsemeyin çünkü internetten yaptığınız alışverişiniz uçangözler sayesinde size ulaştırılabilir.
- E) Şu anda üzerinde çalışılan proje, internetten satın alınan ürünlerin uçangözle gönderilmesidir, böylece satın aldığınız ürünün kapınıza gelmesine şaşırmayın.

4. Bir insan sana "eşek" derse umursama ama beş kişi sana "eşek" derse git, kendine semer al.

Bu sözde aşağıdakilerden hangisinin önemi vurgulanmıştır?

- A) Farklı düşüncelerin
B) Etki altında kalmamanın
C) Doğru bildiğini yapmanın
D) Başkasını önemsememen
E) Fikir birliğinin

5. (I) Doğada plastiklerin parçalanması 500 ile 1000 yıl kadar zaman alıyor. (II) Bu da şimdiye kadar üretilen neredeyse tüm plastiğin hâlâ dünya üzerinde var olduğunu gösteriyor. (III) Daha önceki çalışmalarında deniz çayırılarında mikropplastik tespit eden Boston Üniversitesinden ekip, şimdi başka bir sürpriz bulguyla karşımızda. (IV) Ekip, çalışmalarında mercan kolonilerini mikropplastiklere, karides yumurtalarına ve bakterilerle kaplanmış mikro boncuklara maruz bıraktı. (V) Mercanların mide içerikleri kontrol edildiğinde her bir mercan bireyinin midesinde yaklaşık 112 parça mikropplastik tespit edildi.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümlede bir saptamaya yer verilmiştir.
B) II. cümlede ilk cümleden hareketle bir çıkarım yapılmıştır.
C) III. cümlede sözü edilen ekibin araştırma konularının ilginç öğelerden oluştuğuna değinilmiştir.
D) IV. cümlede mercan kolonileri bir denek olarak kullanılmıştır.
E) V. cümlede önceki cümleden hareketle nesnel bir veri aktarılmıştır.

6. Ergenlikten sonra büyümesi duran insanların aksine pek çok hayvan yaşamları boyunca fiziksel gelişimini sürdürüyor.

Bu cümleden canlılar ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi kesin çıkarılır?

- A) Büyüme reflekslerinin hayatları boyunca değişkenlik gösterdiği
B) Gelişimin fiziksel olarak farklılık gösterdiği
C) Büyümenin dönemlere göre değiştiği
D) Kritik dönemlerin fiziksel büyüme üzerinde etkili olduğu
E) Hayvanların insanlardan daha çok gelişim gösterdiği

7. (I) "Şimdi tavşanı göreceğiz." dedi annem ve tam o sırada çılına dönmüş bir tavşan hızla geçip kendini fidanlığa attı. (II) Köpekler de peşinden tabii. (III) Yamaçtan fırladılar, sıçrayıp dereyi aştılar ve tarladan yıldırım gibi geçtiler arkalarından da avcılar. (IV) Altı ya da sekiz kişi köpeklerin arkasından atlarını hiç duraksatmadan dereden aşırıttı. (V) Tavşan çitten geçmeye çalıştı ama çit çok sıkı; keskin bir dönüş yapıp yola kaçmaya çalıştı ama çok geç kalmış olsa gerekti.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisi "ihtimal" anlamı içermektedir?

- A) V B) IV C) III D) II E) I

8. (I) Zatürre dünyada her yıl yaklaşık bir milyon çocuğun ölümüne yol açıyor. (II) Akciğer enfeksiyonunun kaynağını tespit etmek zor olduğundan bazı doktorlar genellikle bakteri kaynaklı olduğunu düşünerek antibiyotik tedavisini tercih ediyor. (III) Önceki verileri destekleyen yeni bir çalışma ise çoğu çocukluk çağında görülen zatürreye virüslerin neden olduğunu gösteriyor. (IV) Akciğerleri istila edip zatürreye neden olabilecek bir dizi bakteri ve virüs mevcut. (V) Bunlar akciğerlerin hava keselerini sıvıyla tıkadığı için oksijen geçişini azaltıyor.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde neden-sonuç ilişkisi vardır?

- A) I ve II B) II ve III C) II ve IV
D) II ve V E) IV ve V

1. • İzlanda'daki ışıklar, yer altındaki buhar sayesinde yanıyor.
• Elektrik santrallerine gönderilen buhar, jeneratörleri çalıştırıyor ve elektrik üretiyor.

Aşağıdakilerden hangisi, bu iki cümlede ifade edilenleri doğru bir biçimde birleştirmiştir?

- A) Buhar, elektrik santrallerinde elektrik üretiminde kullanıldığı için İzlanda'da ışıklar, buhar sayesinde yanıyor.
B) Jeneratörleri çalıştıran ve elektrik üreten güçlerden olan buhar gücü, İzlanda'daki ışıkların yanmasını sağlayan bir güçtür.
C) Yer altındaki buharın elektrik santrallerine gönderilmesiyle çalışan jeneratörler ve üretilen elektrik sayesinde İzlanda'daki ışıklar yanıyor.
D) Buharın yer altından elektrik santrallerine gönderilmesi jeneratörlerin de yardımıyla elektrik oluyor; bu elektrik İzlanda'daki ışıklara güç oluyor.
E) Yer altındaki buhar sayesinde yanan İzlanda'daki ışıkların kaynağı, jeneratörlerden gelen elektrik akımlarının devamlılığıdır.

3. (I) Ateş böcekleri, yaz gecelerini ışıklı danslarıyla aydınlatıyor; avını başından sarkan ışıklı bir diken sayesinde yakalıyor fener balığı. (II) Denizanelerinin ışıltayarak denizin derinliklerinde süzülmesi, denizlerde "yakamoz" dediğimiz olayı gerçekleştiren tek hücreli canlıların muhteşem dansı... (III) Doğa yanıp sönen, parlayan, göz kamaştıran organizmalarla donanmış hâlde. (IV) Yaşadığımız dünyada, özellikle denizlerde bu canlıdan çok var. (V) Biyolojik olarak ışık üretebilme yeteneği, bu canlıları diğerlerinden ayırır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisi veya hangileri kanıtlanabilirlik açısından diğerlerinden farklıdır?

- A) I ve II   B) Yalnız II   C) II ve III
D) III ve IV   E) Yalnız V

ÇİTA YAYINLARI

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi parantez ( ) içinde verilen anlamı karşılamamaktadır?**

- A) Geleneksel zanaatkârlığı sürdürmek, günden güne zor olacaktır. (Aşamalı durum)
B) Velev ki her istediğin zamanında ve istediğin gibi oldu. (İhtimal)
C) Doğum gününde kendisine davetiye giden ilk arkadaşın ben olurum sanmıştım. (Gerçekleşmemiş beklenti)
D) Bu basit düzeyli esprilerle sosyal ortamlarda kendine yer bulacağını mı sanıyorsun? (Küçümseme)
E) Zaman sonra yapılan zamlara ses çıkarmaz olmuştular insanlar. (Kanıksama)

4. **Değiştirilmeyen bir şeyi unutan kimse mutludur. Aşağıdakilerden hangisi bu cümleyle anlamca en yakındır?**

- A) Unutmak ve mutluluk birbirini tamamlayan iki farklı kutup gibidir.
B) Mutluluk, uğraştığın şey uğrunda her şeyi unutmaktır kimi zaman.
C) Mesut bir insanın bu dünyada değiştiremeyeceği tek şey unutmaktır.
D) Değiştirme gücüne sahip olmadığın bir şeyi hatırlamamak mutluluk getirir.
E) Bir durumu değiştirme gücüne sahipsen değiştir, değiştiremiyorsan mutsuz olursun daima.

5. I. Kimi hayvan türleri bu eski kıtaya yaklaşık 230 yıl önce Avrupalılar tarafından getirildi.
II. Onlardan biri olan tavşanların 50'den azı doğaya salınmasına rağmen kısa sürede sayıları milyonları aştı.

Yukarıdaki II numaralı cümle için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) I. cümledeki durumun çelişmesini ortaya koymak amaçlı bir değerlendirmedir.
B) I. cümledeki yargıyı destekler nitelikte bir örnektir.
C) I. cümledeki durumun ortaya çıkardığı olumsuzluklardan biri ifade edilmiştir.
D) I. cümledeki yargının gerçekleşmesi bir koşulla bağlanmıştır.
E) I. cümledeki açıklamanın antitezi niteliğinde bilimsel bir veridir.

6. I. Deniz kaplumbağaları hemen hemen 100 milyon yıldan beridir dünyamızda yaşıyor. (Varlığı yaklaşık olarak verilmiştir.) II. Dünyanın sıcak ve ılıman okyanuslarında hâlâ yedi tür deniz kaplumbağası yüzüyor. (Deniz kaplumbağalarının yaşadığı yer sınırlandırılmıştır.) III. Ama bu kaplumbağaların üçü yok olma tehlikesi altında. (Bir kısmı neslinin devamlılığı sorununu yaşıyor.) IV. Tehlike sınırındaki deniz kaplumbağası türlerinden birine pek aşinayız. (Tanıdık olan tür, en tehlikede olan türdür.) V. Bu türün adı, yumurtlama alanı Akdeniz olan "caretta caretta"dır. (Sözü edilen türün çeşidine dair bir belirsizlik giderilmiştir.)

Bu parçadaki numaralanmış cümleler ile parantez içindeki ( ) hangi karşılık uyuşmamaktadır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

7. Bir sözün hiç değiştirilmeden, olduğu gibi aktarılmasına doğrudan anlatım; sözün alıntıyı yapanın söyleyiş şekline bürünerek aktarılmasına dolaylı anlatım denir. Ancak sözün iletisi her iki anlatımda da aynıdır, değişmez.

Bu açıklamaya göre aşağıdakilerden hangisinde aktarım, diğerlerinden farklı olmuştur?

- A) Böylece paradan kağıda dönüşen gazetenin yolculuğuna devam ettiğini belirtti.
B) Bunun üzerine içeri girdiklerini, avluya açılan salona ulaştıklarını ima etti bize.
C) Boşuna, kardeşin mezarı olsa da beteri olmaz, dememişler.
D) Dedem hep iyiliğin yerde kalmadığını zikrederdi çocukluğumda.
E) NASA, kırmızı lekenin derinliğinin de yaklaşık üç yüz km olduğunu söyledi.

ÇİTA YAYINLARI

8. Üslup (biçem), sanatçının eserini meydana getirirken kullandığı her türlü yöntem veya tekniktir; içerik ise sanatçının üzerine söz söylediği, bahsettiği konudur.

Buna göre,

(I) Çocuk şiirlerini topladığı kitabının son yazısında çocuklara şöyle seslenir: (II) Sevgili çocuklar, sizler için yazdığım bu kitaptaki şiirler, aslında sizin hayatınızdan fıskırmıştır. (III) Hayatınızdan fıskıranları topladım, ince eleyip sık dokuyarak sizlere şiir olarak sunuyorum. (IV) Belki bu şiirler gözlerinizin rengini değiştirmeyecek ama size bir bakış açısı kazandıracak. (V) Güzel dünyamıza hangi bakış açısıyla baktığınızı kesinlikle etkileyecektir.

numaralanmış cümlelerin hangisinde hem üslup hem içerikle ilgili ayrıntılara yer verilmiştir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

1. (I) Küreselleşmenin eşiğinde bundan yüzyıllar önce olan biteni dilin aynasında görmek ilginç aslında. (II) İnsan bu kitabı okuyunca güzel ve iyi olan her şeyin hiçbir zaman uluslara mal edilmezliği gerçeğiyle karşılaşılıyor. (III) 9 ve 11. yüzyıllarda Müslüman Arap dünyasının, kültürünün Batı'ya yeni teknolojisini dolayısıyla edebiyatını ve keyfini verdiğini öğrenince şaşırılmamak elde değil. (IV) Kavramlar Doğu'dan Batı'ya geçerken değişti; değişiyor ve değişecek. (V) Belki de bir süre sonra, Doğu'dan Batı'ya geçip de yeniden Doğu'ya gelen kavramların yolculuklarını ele almak çok heyecanlı olacak.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde kişisel düşünceye yer verilmemiştir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. I. Firavunlar zamanında Güneş Tanrısı Ra, kutusal kayığı "Bari" ile Mısır'ın üstünden göklerle doğru uçarmış.
II. Bu dönemde gündüz ülkeleri de gece ülkeleri de şakayı ve mizahı kasvetlerini azaltsın diye kullanıyorlardı.
III. Sözcük ve kavramların göç yollarına koyularak tarih boyunca yaptıkları yolculuk, yakın zamanda son bulacaktır.
IV. Özgürlük, yerinde duranın ve özgürlüğünü bekleyen değil; özgürlüğü için mücadele edenin hakkıdır.
V. Orhan Pamuk'un üçüncü romanı Beyaz Kale'de olaylar 17. yüzyılda, IV. Mehmet zamanında geçiyor.

Aşağıdakilerin hangisinde numaralanmış cümlelerin anlamı yanlış verilmiştir?

- A) I - Tanım
B) II - Amaç
C) III - Ön yargı
D) IV - Karşılaştırma
E) V - Değerlendirme

3. I. bizi misafir sayarlar
II. bizse onlara kalplerimizi sereriz
III. hâlâ kendilerini ev sahibi
IV. onlar önümüze altınlarını sererler
V. buna rağmen onlar

Yukarıdaki sözler anlamlı ve kurallı bir bütün oluşturacak şekilde sıralandığında hangisi baştan üçüncü cümle olur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. Yalnız benden aşağı olan beni kıskanabilir veya benden nefret eder ancak ne kıskanıldım ne de nefret edildim çünkü kimseden üstün değilim; yalnız benden üstün olan beni övebilir ya da hor görür ancak ne övüldüm ne de hor görüldüm zira kimseden aşağı değilim.

Bu cümleden aşağıdaki yargılardan hangisi çıkarılamaz?

- A) İnsanın konum olarak yukarıda olması nefret konusu olabilir.
B) Eleştirilere maruz kalmak istemiyorsanız üstün olmak gibi bir derdiniz olmamalı.
C) Övgüyü hak etmek istiyorsanız ne kimsenin altında ne de üstünde olacaksınız.
D) Üstünlük beraberinde kıskanılmak ve nefret edilmek gibi tutarsız durumlara yol açar.
E) Övülmek veya hor görülmek istemiyorsanız kimsenin altında olmayacaksınız.

5. (I) Sadece çok az insan İspanyol vaşağını görebilme şansına sahip olmuştur. (II) Çünkü vahşi kediler içinde nesli tükenmeye en yakın olanı bu türdür. (III) Güney İspanya'nın ücra ormanlık alanlarında yaşar ancak insanlar rahat bıraktığında. (IV) 2000 yıllarının başında sayıları 100'e kadar düşse de koruma programı sayıyı artırdı. (V) Günümüzde program sayesinde bu vaşakların sayısı 400'ü aşkındır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde "koşula bağlılık" vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

6. Bir yapıt veya sanatçı hakkında yapılan olumlu ve olumsuz değerlendirmelere eleştiri denir. Buna göre aşağıdakilerin hangisinde "Kürk Mantolu Madonna'nın" farklı nitelikte bir eleştirisi yapılmıştır?
- A) Sabahattin Ali, güçlü bir tutkunun resmini yapmacıklığa düşmeden, olabildiğince sıra dışı vermiş okuyucusuna.
- B) Düzenin sildiği kişiliklere, yaşamın uçuculuğuna ve aşkın olanaksızlığına dair yanıtlanması zor, etki gücü yüksek sorular soruyor.
- C) Hazin bir hikâye ama insanın dimağında ağdalı bir trajedi değil; ince bir hüznün kekremesi, vakur tadını bırakıyor doğrusu.
- D) Diyalogdan çok iç hesaplaşmaya dayanan bu öykü, iç sesleri o kadar dışa veriyor ki bir yerden sonra bunun gerekliliğini farklı düşünüyorsunuz.
- E) Ahbapça bir selam ve temiz bir gülüş kadar etkili, hilesiz ve yalın olan eser, insanı mesut eden bir romandır.

7. • Hayıflanma
• Sitem
• Öneri
• Yakınma
• Tasarı
- I. Yoğunluğunuzun şiddetine bakmaksızın uyuymadan önce mutlaka birkaç sayfa kitap okuyun, derim.
- II. Elimdeki projeyi bitirdikten sonra başka iş almayı kendimi, yapacağım eve vereceğim.
- III. Onlarda düzenli ders çalışma alışkanlığı olmadığı için anlattıklarım, suya yazı yazmak gibi oluyor.
- IV. Son günlerde perhizime dikkat etmemem, maalesef bana fazla kilo olarak geri döndü.
- V. Bu ağır sözlerimden sonra onun benimle bir daha konuşmamasından çekiniyorum.
- Numaralanmış cümlelerden hangisi, yukarıda verilen anlam özelliklerinden herhangi biriyle ilişkilendirilemez?
- A) I B) II C) III D) IV E) V

8. Bir sözün, karşısındakini alaya almak amacıyla tersini kastedecek şekilde kullanılmasına kinayeli anlatım denir. Buna göre aşağıdakilerin hangisi kinayeli bir anlatıma sahiptir?
- A) Romanların niteliğine hiçbir diyecek yok çünkü niceliği birinci baskıyla sınırlı kalıyor.
- B) Demokrasinin, hukukun olmadığı ortamlarda boy göstermesi mümkün değildir.
- C) Sıra dışı öykülerinin konularını ezilen ve yoksul kimselerin acılarından almış.
- D) Sergide insanlar eğlenmek için vardı ancak kendini dışarı zor attı gelenler.
- E) Ümit Yaşar, modern zamanın sehlümümteni sanatını itinayla uygulamıştır.

ÇİTA YAYINLARI

9. Bir cümlede sayısal yetersizlik vurgusu varsa "azımsama", nitelik açısından özellik yetersizliği vurgusu varsa "küçümseme" den söz edilir. Buna göre aşağıdakilerden hangisinde yetersizlik vurgusu diğerlerinden ayırdır?
- A) Bu koca aileyi birkaç kilo meyve ile doyuramazız imkânsız.
- B) Hazırlanan bir öğrencinin günlük bir iki saat çalışmasıyla başarı gelmez.
- C) Tiyatroçunun karşısındaki seyirci kitlesi bu kadar olduğunda tiyatronun ayakta kalmasını bekleyemezsiniz.
- D) Kahveden başka her şeye benzeyen önümdeki içeceği neredeyse bana kahve diye yutturacaklardı.
- E) Ay sonunu bu ücretle getirmemizi bekleyen patronlar, bir ayda bu ücretle geçinsinler bakalım.

PARAGRAF

- ✓ Türkçe sorularının en önemli kısmını paragraf soruları oluşturur. En çok soru paragraftan sorulur.
- ✓ Paragraf sorularını sağlıklı çözebilmek için paragraf tekniğini, yapısını, özelliklerini bilmek gerekir. Bu anlamda işimizi kolaylaştıran en önemli nokta, **paragraf sorularının cevabını içinde barındırmasıdır.**
- ✓ Paragrafta "**doğru anlama-dikkat-yorum**" eksenidir.

Paragrafla İlgili İki Altın Öneri

- 1 Ders çalışmaktan sıkıldığınızda kitap okuyun.
2. Her gün -özellikle çalışmaya başlamadan önce- düzenli bir biçimde 15-20 paragraf sorusu çözün.

Paragraf Nedir?

- ✓ Dilde kavram birimi sözcük, yargı birimi cümle, düşünce birimi ise paragraftır. Her paragraf bir düşünce bildirir. Yani bir yazıda düşünce ve düşüncenin doğrultusu değiştiğinde paragraf da değişir.
- ✓ Unutmayın, iyi bir paragrafta cümleler;
  - dil, düşünce ve anlatım yönünden birbirine bağlıdır, birbirini tamamlar.
  - paragrafın genelindeki düşünceye aykırı bir düşünce içermez.
  - her cümle önceki cümleyi anlamca tamamlar, sonraki cümleye dayanak olur.

ÖSYM, paragraf sorularını dört ana başlıktan sormuştur:

1. Anlatım Biçimleri, Düşünceyi Geliştirme Yolları ve Anlatım Özellikleri
2. Paragrafın Yapısı
3. Paragrafta Konu ve Ana Fikir
4. Paragrafta Yardımcı Düşünceler

Paragraf Yapısı

- ✓ Nasıl ki bir düşünce yazısında giriş, gelişme, sonuç bölümleri varsa paragrafta da bu bölümler vardır.
- ✓ Soruyu pratik çözmek açısından en önemli bölümler giriş ve sonuç bölümleridir.
- ✓ İlk cümle düşüncenin temelidir, son cümleye kadar aynı düşünce desteklenir, sonuç bölümünde de genel bir değerlendirme yapılır.

Paragrafın Bölümleri

a) Giriş: Giriş cümlesi genellikle paragrafın konusunu verir. Genel bir yargı niteliğindedir. Açılmaya ve açıklanmaya müsait cümle ve cümlelerle başlar giriş. Diğer cümleler giriş cümlesini desteklemeye, tamamlamaya yöneliktir.

Dikkate Al

Paragrafta giriş cümleleri "**böylece, oysaki, halbuki, bunun üzerine, bu da, örneğin, mesela ve şöyle ki...**" gibi bağlayıcı unsurlarla başlamamalıdır.

b) Gelişme: Giriş cümlesinden sonra gelen ve onu açıklayıp örnekleyen cümlelerdir. Gelişmede karşılaştırma, benzetme, örnekleme vb. düşünceyi geliştirme yollarına gidilir ve bahsedilen konu somutlaştırılır.

- ✓ Gelişmede "Bu konu anlaşılmıştır." hissi verilir.

c) Sonuç: Sonuç kısmı veya cümleleri paragrafta anlatılanların özeti gibidir. Çoğu zaman sonuç, paragrafın ana düşüncesini yansıtır.

- ✓ Sonuç cümleleri genellikle "**demek ki, özetle, kısaca, sonuç olarak...**" gibi ifadelerle başlar.

- I) Bütün toplumlar, çocukların geleceğinin kendi gelecekleri olduğunu bilir.
II) O çocukların günün birinde nöbeti devralacağını bilmek gerekir.
III) Bunu bilmek için medyum olmaya gerek yoktur.
IV) O yüzden de sağlıklı bilimsel temellere dayalı bir eğitimin yaratacağı bir düş ülkesi değil, bilinçle saptanmış bir varlık olacaktır.
V) Ülkeler ve milletler bu gerçeği göz önüne aldıklarında gelişip büyüyebilir.

Yukarıda bir paragrafın cümleleri sırayla numaralanmıştır. Paragrafı bir bütün olarak düşündüğümüzde her cüml, önceki cümleden bir ipucu almış ve böyle tamamlanmıştır.

Ayrıca;

- ✓ I. cümle, giriş cümlesi
- ✓ II, III, IV cümle, gelişme cümleleri
- ✓ V. cümle, sonuç cümlesi

Paragraf Planı Soru Kalıpları

- ★ Bu parça iki paragrafa ayrılmak istense ikinci paragraf numaralanmış cümlelerin hangisiyle başlamalıdır?
- ★ Bu parçanın başına düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?
- ★ Düşüncenin akışına göre "x" cümlesinin numaralanmış yerlerden hangisine-hangisinden sonra gelmesi uygundur?
- ★ Bu parçanın son cümlesi düşüncenin yönüne göre aşağıdakilerden hangisi olmalıdır?
- ★ Bu parçada-metinde numaralanmış cümlelerden hangisi düşüncenin akışını bozmaktadır?
- ★ Bu parçanın anlam ve anlam bütünlüğünün sağlanması için numaralanmış cümlelerin hangileri yer değiştirmelidir?
- ★ Numaralanmış cümlelerden anlamlı bir bütün oluşturulmak istendiğinde doğru sıralama aşağıdakilerden hangisi olmalıdır?

Örnek 11

1895'te Picasso'nun babası Don Jose daha fazla para kazanabilmek için akademide çalışmaya karar verdi. Ancak oğlunun fırça ve boya kullanmadaki şaşırtıcı becerisi ve onun yeteneğinin gerisinde kalma kaygısı yabancı bir ortama ayak uydurma endişesiyle birleşerek Don Jose'nin her geçen gün biraz daha içine kapanmasına neden oluyordu. Kısa bir süre içinde oğlunun sanatının kendi sanatının önüne geçtiğini gören baba, resmi bırakacak ve melankolik bir yaşam sürmeye başlayacaktı...

Bu parça aşağıdakilerden hangisi ile devam ederse düşüncenin yönü değişir?

- A) Picasso'nun yeteneği babası bile olsa Don Jose'yi derin bir kıskançlık çıkmazına sokmuştu.
- B) Eğitim gördüğü sanat okullarında başarısı ve yeteneği ile öne çıkan Picasso, yaşıtlarından bir hayli ilerdeydi.
- C) Bu yaşam tarzı zaman zaman içinde farklı bir sanat edinmesini sağlamış, oğlunun sanatından olabildiğine uzaklaşmıştı.
- D) Don Jose, kendi sanatının ulaşacağı seviyeyi bundan böyle oğlunun sanatının hep altında gördü.
- E) Karamsar ruh hâlinin etkisiyle ailesiyle olan eski mutluluk pozlarının yerinde yeller esiyor.

Sen Çöz 11

1. (I) Perikles'in zamanında Afrika, çağın öteki kültür merkezlerinden farklı olarak zihinsel çalışmalar için özgür bir ortam sağlıyor ve eski dünyanın her yerinden düşünürleri kendine çekiyordu. (II) Tarihteki en yaratıcı ve üretken çağlardan biri olarak V. yüzyıl Atina'sı düşünce özgürlüğü ile siyasal özgürlüğün bir arada bulunduğu en belirgin örnektir. (III) Bu özgürlüğün olağanüstü boyutu bu çağda işlenen bütün sanat ve bilgi alanlarında görülebilir. (IV) Belki de en çarpıcı tanık siyasal, düşünsel ve edebî kişilikleri acımasızca taşa tutan Yunan komedyasına tanınan serbestlikti. (V) Kentin havası tartışma, deneyim ve yaratıcı atılım bakımından bütün sanat ve düşünce dallarını besliyordu. (VI) Bu iki özgürlüğün birbirine eşlik etmeleri bir yana, düşünce ve eylem alanları birbirine yer bulabilmişti.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin anlamlı bir bütün oluşturabilmeleri için hangilerinin birbiriyle yer değiştirmesi gerekir?

- A) I ve II   B) II ve IV   C) III ve IV
D) II ve V   E) IV ve VI

2. Bir gün onun dostluk hakkında konuştuğunu duydum ve bence bu sözlerden insan dost kazanma ve dostça ilişkiler kurma konusunda büyük ölçüde yararlanabilirdi. Sağlam ve erdemli bir dostun en değerli kazanç olduğunu birçok kişiden duyuyor ama birçok kişinin dost kazanmak yerine başka şeylerle daha çok ilgilendiğini görüyordum. Onun gözlemlerine göre insanlar ev, tarla, sürü, araç gereç ediniyorlar ve ellerindekini özenle korumaya çalışıyorlar ama en büyük nimet olan dosta gelince ----.

Bu parçanın sonuna aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) birçoğu dost edinmeye çalışıyor, dostunu kaybetmemek adına gayret gösteriyormuş
B) çoğu kişi ne dost kazanmaya ne de var olan dostlarını korumaya çalışıyormuş
C) dosttan çok düşman gibi davranan insanları hayatlarından elemeye çalışıyor birçok kişi
D) bazıları dost olmaya degecek birilerinin artık olmadığını belirtiyor, bu durumdan şikayetçi oluyormuş
E) İnsanlar dostlarını, buldukları her ortamda zor durumda bırakıp onların gururunu incitiyormuş

3. I. Oluşan yıldız parlak bir ışık saçar ve hidrojen kaynağını yavaş yavaş tüketir. Büyümeye devam ederken çekirdeğindeki hidrojen, helyuma dönüşür ve çok fazla miktarda enerji ortaya çıkar. 4,5 milyar yaşında olan Güneş, bir anakol yıldızdır. Kütlesi çok fazla değişmeyen kırmızı devin boyutu sürekli artar. Çekirdek ısınmaya devam ederken dış katmanlar soğur ve genişleyerek şişer.

II. Toz ve gaz bulutu kümeleri ısınarak küçülür, sonunda yıldız olup parlar ve etrafındaki gazın da parlamasına yol açar. Ortadaki sıcak çekirdek kütle, çekimsel etkiye döner.

III. Ömrünün sonuna gelmiş ve yakıtını tamamen tüketmiş Güneş benzeri kütleyle sahip yıldızların dış katmanları patlayarak uzaya saçılır ve merkezlerinde sıcak bir beyaz cüce kalır. Ölen yıldızlar arkalarında, gezegenimsi bulutsu adı verilen toz ve gaz bulutu bırakır.

Bir yıldızın oluşumu ve yok oluşunun anlatıldığı numaralanmış metinler "giriş, gelişme, sonuç" şeklinde sıralandığında doğru sıralama aşağıdakilerden hangisi olmalıdır?

- A) I - II - III   B) II - I - III
C) III - I - II   D) II - III - I
E) III - II - I

4. Edebiyatın bize sunduğu bilgi, çok özel bir bilgi türüdür. Gündelik hayat bilgisi olmadığı gibi ---- değildir. Belki bir tür duygusal eğitimidir ya da yaşam eğitimidir, aynı zamanda ----. Ama dil bilgisi kurallarının değil dilin neleri, nasıl ifade edebildiği ya da edemediği hakkında dilin düz iletişimin ötesine nasıl geçebildiğini ve dil duygusunun, dil bilincinin gelişmesiyle zihinlerimizin ---- görerek, duyarak öğrendiğimiz bir eğitimidir.

Bu parçada boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdaki ifadelerden hangileri getirilmelidir?

- A) sıra dışı bilgiler de - kontrol mekanizmasıdır - neden yorulduğunu
B) kimsede olmayan bir bilgi de - görsel eğitimidir - dinamikleri
C) öğretici bir bilgi de - zihinsel egzersizdir - gelgitlerini
D) faydalı bilgi de - hayat talimi - nasıl işlediğini
E) akademik bir bilgi de - bir dil eğitimidir - nasıl açıldığını

5. I. Akarsu ve nehirlerle taşınan iyonlar, denizlere ve okyanuslara ulaşır.
 II. Sahip olduğu bu özellik nedeniyle yağmur suyu, kayalarla etkileştiğinde kayaların aşınmasına neden olur ve sonuçta elektrik yüklü parçacıklar olan iyonlar oluşur.
 III. İyonların büyük bir kısmı, sudaki canlılar tarafından kullanılırken geri kalan kısmı suda çözünmüş hâlde kalır.
 IV. Okyanus ve denizlerdeki tuzluluğun kaynağı kayalardır, atmosferdeki karbondioksit suda çözüldüğünde karbonik asit oluşur.
 V. Bu nedenle yağmur suyu, zayıfça asidik özellik gösterir.

Numaralanmış cümlelerle anlamlı bir bütün oluşturulmak istendiğinde doğru sıralama aşağıdaki-lerden hangisi olur?

- A) IV - V - II - I - III
 B) IV - III - I - II - V
 C) I - II - V - IV - III
 D) I - IV - II - V - III
 E) III - I - V - IV - II

6. (I) Şair; yaşadığı dönemin sosyal ve siyasal olaylarını, kültürünü, inançlarını, sanat zevkini yansıtır. (II) Ortak zevk ve dil anlayışına sahip şairlerin ortak şekil özelliklerini, ahenk unsurlarını, imge ve temaları kullanarak oluşturduğu şiir anlayışıdır, şiir geleneği. (III) Şairler kendilerinden önce oluşan bu gelenekten az ya da çok etkilenir. (IV) Oluşturdukları şiir anlayışıyla kendilerinden sonra gelen şairleri etkiler. (V) Söz gelimi Yahya Kemal, klasik edebiyat ile yeni edebiyatı harmanlamış; başta Ahmet Hamdi Tanpınar olmak üzere birçok sanatçıyı etkilemiştir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisi, anlatımın akışını bozmaktadır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

7. Öğrenci:

(I) ----

Astrofizikçi:

- Spektrum Röntgen Gama Uzay Gözlemevi (SRG), Kazakistan'da uzay üssünden fırlatılır. Bu görevin temel amacı evrenin şimdiye kadar gerçekleştirilmemiş bir hassasiyetle X ışını haritasını oluşturmak. SRG'nin, gökyüzünün elektromanyetik spektrumun X ışın bandındaki tek haritasını oluşturan Rasat Uzay Gözlemine kıyasla gökyüzündeki 20 - 30 kat daha sönük X ışını kaynaklarını tespit etmesi hedefleniyor o zaman.

Öğrenci:

(II) ----

Astrofizikçi:

- Fırlatmadan sonra uzay aracı, gözlemlerini gerçekleştireceği Güneş-Dünya Sistemi'nin Lagrange-2 (L2) noktasına doğru yüz gün sürecek yolculuğuna başladı. Gökyüzünün taramasını yapan uzay teleskopları için L2 noktasının özel bir önemi var. Bu noktadaki bir uzay aracı karmaşık şekilli, kapalı bir yörüngede hareket eder ve yakıt tüketimi hayli düşük olduğundan uzun süre görev yapabilir. Astrofizikçiler bilimsel gözlemlerini gerçekleştirebilmek için uzun zamandan beri Güneş Sistemi'ndeki bu bölgeyi kullanıyor.

Bu diyalogda boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- A) I. Gökyüzünün elektromanyetik spektrumunun tespit edilmesi zor mudur?
 II. Astrofizikçilerin bilimsel gözlemlerinin bu süreçteki önemi nedir?
 B) I. 13 Temmuz 2019 tarihi, tüm dünyadaki astrofizikçiler için neden önemlidir?
 II. Gökyüzünü taramak için L2 noktasının fonksiyonu ve elverişliliği hakkında ne söyleyebilirsiniz?
 C) I. Uzay üssü olarak Kazakistan'ın seçilmesinin özel bir amacı var mıdır?
 II. Uzay teleskopları, neden L2 noktası üzerinden uzaya yolculuk yapar?
 D) I. X ışını kaynaklarının tespit edilmesi ne şekilde yapılıyor?
 II. Uzay araçları gökyüzünü ne şekilde tarar?
 E) I. Bazı tarihlerin uzay araştırmaları için önemli olduğunu düşünüyor musunuz?
 II. Güneş-Dünya Sistemi'nin keşfedilmemiş yerleri, yakın zamanda keşfedilebilir mi?

1. Mülakatçı:

(I) ----

Müzisyen:

- Hiç şüphesiz devrimci bir eser, özellikle girişle ama Mozart'tan önce bilinmiyor değildi bu; örneğin Henry Purcell'in eserlerinde de inanılması güç disonanslara sıkça rastlarız. Ama Mozart'ın Disonans Dörtlüsü'nün girişinde yaptığının önemi şurada bence: Haydn gibi yaylı çalgılar dörtlüsü formunun ustası olan çok büyük bir müzisyene ithaf ettiği dörtlü grubunun içinde yer alıyor bu eser.

Mülakatçı:

(II) ----

Müzisyen:

- 1785 yılında Haydn'ın Mozart'ı Viyana'daki evinde ziyaret ettiği ve dörtlükleri dinledikten sonra baba Mozart'a şu meşhur övgüyü içeren cümleyi sarf ettiğini biliyoruz: "Tanrı şahidimdir ki oğlunuz dinlediğim besteciler arasında en büyüğü. Beste yapmayı iyi bilen zevk sahibi bir kişi." Mozart ve babası için sanırım paha biçilmez bir övgüydü.

Bu diyalogda, müzisyene sırasıyla aşağıdaki sorulardan hangileri sorulmalıdır?

- A) I. Disonans Dörtlüsü neden Mozart'ın üzerinde durulması gereken eseridir?
II. Mozart'ın dörtlülere diğer önde gelen müzisyenlerce kabul gördü mü?
- B) I. Eser ithaf etmenin sanatçı üzerinde kalıcı bir etkisi var mı?
II. Mozart'ı takdir eden ilk müzisyenlerden midir Haydn?
- C) I. Favori Mozart eserlerinden birini söylemek isterseniz bu, hangisidir?
II. Haydn ile Mozart'ın ilk karşılaşmaları bu dörtlülerle mi sağlanmıştı?
- D) I. Bestecinin Disonans adıyla bilinen dörtlüsü üzerine neler söylemek istersiniz?
II. Haydn nasıl karşılıklı Mozart'ın kendisine ithaf ettiği bu dörtlülere?
- E) I. Tüm Disonanslar içinde Mozart'ın eserinin ayrı bir yeri var mı sizce?
II. Mozart'ın sanatının gelişmesinde Haydn'ın yeri ve önemi hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2.

Batı'da güzel sanatlarla ilgili teorik konular geliştikçe edebiyat da bu sanatlardan biri olarak benimsenmiştir. (I) Böylece edebiyatın diğer güzel sanatlarla ortak estetik prensipleri paylaştığına dikkat çekilmiştir. (II) Buna göre her edebî eserin aynı zamanda bir sanat eseri olmasıyla sanatın tarifi, kaynağı, gayesi, din, ahlâk, felsefe vb. alanlarla ilgisi gibi problemler edebiyatın da problemi olmuştur. (III) Edebiyat hiçbir maddi malzemeye, alete, mekâna bağlı olmayan, tatamıyla zihnî bir sanattır. (IV) Duygu, düşünce ve hayalleri diğer sanatların ancak yoruma bağlı sembollerin ifade edilmesine karşılık edebiyat mistik, metafizik boyutlara kadar insanî olan her şeyi ifade etmeye muktedirdir. (V) Edebiyat, diğer sanatlara oranla gücünü ve zenginliğini kullandığı malzemenin "söz" olmasına borçludur. (VI) Aynı zamanda günlük hayatın anlaşma vasıtası olan dil, insanlık tarihi boyunca diğer güzel sanatların malzemesine oranla daha çok gelişmiştir.

Bu parça üç paragrafa bölünmek istense ikinci ve üçüncü paragraf, numaralanmış cümlelerin hangileriyle başlamalıdır?

- A) I, IV   B) II, IV   C) III, V
D) II, VI   E) IV, VI

3.

(I) Bugünkü nesil, hikâyecilikte eski nesli epeyce geride bırakmıştır. (II) Fakat henüz roman adı verilebilecek bir büyük eser meydana gelmemiştir. (III) Belki yanılıyorum, bugünkü telakkime göre roman, bir insan ve hayat görüşünün felsefesidir. (IV) Böyle bir görüşle böyle bir felsefe ancak uzun soluklu bir çalışma ile vücuda gelebilir ve böyle bir eserin yanında küçük hikâyeye ancak bir etkiyi ifade edebilir. (V) Hayat tecrübelerimiz çoğaldıkça hikâyenin hududunu romana genişletmek mecburiyetinde kalmışızdır.

Bu parçadaki numaralanmış yerlerin hangisine "Hepimiz edebiyata hikâyeye yazmakla başlamışızdır." cümlesi getirilirse düşüncenin akışı bozulmaz?

- A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

4. I. Burada Hakkı Hafız Paşa'nın "Halkın hafızası yoktur, halk son harekete bakar." sözünden ilham alabiliriz.
 II. Bir konuşmanın sonuçlandırılması, konuşmaya başlarken gösterilenden daha fazla titizlik ister.
 III. Yanlış veya yetersiz bir sonuçlandırma çoğunlukla bu notanın olmayışı veya yanlışlığından kaynaklanır.
 IV. Fakat yine bir konuşmanın nasıl sonuçlandırılacağını büyük ölçüde konuşmacının amacı belirler.
 V. Çünkü konuşmanın sonuç bölümü, konuşurken yapılan hataların telâfi edilebilmesi için bir fırsattır.
- Numaralanmış cümlelerle anlam bütünlüğü olan bir parça oluşturulmak istense paragrafın sondan ikinci cümlesi aşağıdakilerden hangisi olacaktır?
- A) V B) IV C) III D) II E) I

5. (I) Henüz ortaya çıkmamış, eserini üretmemiş ama hayalinden vazgeçmemiş potansiyel şairler ve yazarlar ülkesi. (II) Kitap okuma alışkanlığının görece sınırlı olduğu birçok ülkede buna paralel olarak şair ya da romancı veya aydın olma arzusu da epey düşük kalır. (III) Başka meslekler revaçtadır, gençler de bunlara daima meyleder. (IV) Halbuki bizde durum tam olarak böyle değil. (V) Türkiye'de kitap okuma alışkanlığı yeterince gelişmiş olmasa bile kitap yazma arzusu hayli yaygındır. (VI) Çünkü onların heybeleri okumaktan değil, yaşanmışlıktan dolmuştur.
- "Gizli edebiyatçıları ülkesidir Türkiye." **cümlesi bu parçadaki numaralanmış yerlerin hangilerine getirilebilir?**
- A) I ve III B) II ve III C) III ve V
 D) II ve V E) I ve VI

6. Umberto Eco olarak bu güne kadar altı roman yazdım ve son beş tanesi daha güzel. Ama herkes hep "Gülün Adı"ndan bahsediyor, bense ----.
- Düşüncenin akışına göre bu parçanın son cümlesi aşağıdakilerden hangisi olamaz?**
- A) bu durumdan hoşnut değilim çünkü diğer kitaplarıma haksızlık olduğunu düşünüyorum
 B) bundan nefret ediyorum, yeni bir kitabım çıktığında bile "Gülün Adı"nın satışları artıyor
 C) tüm romanlarımdan iyi olduğunu düşünüyorum, aralarında seçim yapamıyorum
 D) böyle bir haksızlığın başta bu eserime yapıldığını düşünüyorum, bilinçsizce yaklaşıyor çünkü
 E) eserimin isimlerinden değil, niteliklerinden dolayı okunmasını arzuluyorum

7. (I) Yazma sürecinde kurtarma çağını yaşayan gençler ilk yazı denemelerini de kurtarıcı bir bilinçle yapıyor. (II) Buradaki tuzağa Nurullah Ataç "Genç yazar, görüşünün doğruluğuna, kurtarıcılığına öyle inanmış ki ulvî fikrini yazarken söyleyişine, akıcılığına önem vermiyor." sözüyle işaret eder. (III) En büyük doğruların güzel bir kalıba büründükten sonra yayılabildiğini belirten Ataç, yazıda biçim ve öze dikkat edilmesini ister. (IV) Özden yoksun bir üslup, istediği kadar kursesiz olsun, bir anlam ifade etmez. (V) Doğruyu içimizde duymak yetmez, onu bozmadan belirtecek kalıp önemlidir. (VI) Ağaç ve ormanı güzel bir söyleyişle ele alan bir yazı, elimizde bir fidanla bizi dağa koşturamaz mı?
- Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisi çıkarılırsa metnin anlam akışındaki bozukluk giderilmiş olur?**
- A) II B) III C) IV
 D) V E) VI

PARAGRAFTA KONU VE ANA FİKİR

KONU

- Üzerine söz söylenen düşünce, olay veya durum, paragrafın konusudur. Her paragraf bir konuyu, düşünceyi ve olayı açıklar.
- Çoğunlukla ilk cümleler konuyu ele verse de bazen konu paragrafın bütününe yayılabilir.
- "Bu parça ne anlatıyor?" sorusu bize paragrafın konusunu verir.

Soru Kalıpları

- ✳ Yazar, bu parçada neden söz ediyor?
- ✳ Bu metinde yazarın yakındığı durum, aşağıdakilerden hangisidir?
- ✳ Bu parçada aşağıdakilerden hangisi üzerinde durulmaktadır?

Dikkate Al

Paragraf başlığının konuyla doğrudan ilgisi vardır. Konunun en yalın ve öz hâli, paragrafın başlığını verir bize.

ANA FİKİR (ANA DÜŞÜNCE)

- Parçada asıl vurgulanmak istenenle ilgili olarak okuyucuya kavratılmak istenen düşüncedir.
- Yazarı yazmaya iten güç, parçanın ana düşüncesidir.
- Bir paragrafta birden fazla konu olabilir ama tek bir ana fikir olur.

Ana düşünce nasıl belirlenir?

- ✓ Parçanın tamamı okunur, okunduktan sonra "Parçada yazarın anlatmak istediği nedir?" sorusu sorulur. Önce kendi cevabınızı zihninizden oluşturun. Seçeneklerden zihninizdeki cevaba en yakın cevap doğru seçenektir.
- ✓ Paragraf tümdengelim yöntemiyle yazılmışsa ana fikir cümleleri başta bulunur. İlk cümleler hem konuyu hem de ana fikri verebilir.
- ✓ Paragraf tümevarım yöntemiyle yazılmışsa ana düşünce sonda olur. Bu durumda çoğunlukla sonuç bölümü, paragrafı özetler ve ana fikri verir.
- ✓ Kısa ana fikrin yeri yazarın tutumuna bağlı olarak değişir. Bazen ana fikir parçada somut olarak verilmez, parçanın bütününe yayılabilir.

Örnek Soru

Anlatımda etkili olamayışımızın baş nedeni, açık seçik düşünememektir. Bu, sözcüklerle ilgili bir olgudur. Bir konu üzerinde düşünmek için o konuda gelişmiş bir sözcük ve söz dağarcığımızın olması gerekir. Çünkü düşüncenin yapı taşı sözcüklerdir. Nesnelere ve kavramların adlandırılmasını yapamıyorsak düşünemiyoruzdur. Düşünebiliyorsak anlatamıyoruz, demektir.

Bu parçanın konusu, başlığı ve ana fikrini bulunuz.

Biz Çözdük

Bu parça için,

Konu: Anlatımda sözcük dağarcığı ve düşünce ilişkisi

Başlık: Sözcükler ve Düşünce

Ana Fikir: Zengin bir söz dağarcığı olmadan yetkin düşünmek ve etkili anlatıma ulaşabilmek mümkün değildir.

tespitlerini yapmak mümkündür.

Ana Düşünce Soru Kalıpları

- ✦ Bu parçada asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?
- ✦ Bu parçadan aşağıdaki yargılardan hangisi çıkarılabilir?
- ✦ Bu parçada vurgulanmak istenen, aşağıdakilerden hangisidir?

Örnek Soru

Çok öfkeli insanlarız. Eskiden bizimkiler daha da öfkeli insanlarmış ya... Neden bu kadar öfkeliyiz, neden bu kadar gözü dönmüş kişileriz, soğukkanlılıkla bir işe sarılıp onu niçin sonuna kadar vardi ramıyoruz? Bir arkadaşım var, çok zamandır öfke üzerine konuşuyoruz onunla. Günlerdir şu öfke duygusunun altından girdik, üstünden çıktık. Diyor ki öfke bir kendine güvensizliktir. Öfke dünyayı tanımamaktan, bilgisizlikten, umarsızlıktan gelir. Ben burada öfkeyi savunacak değilim. Bazı yerlerde arkadaşıma katılsam da bazı yerlerde onunla birlikte olamıyorum. Öfke, büyük bir inancın sonucu da olabilir gibime geliyor. Öfke, kör bir duvarla karşılaşan, aydınlığı görmüş insanın öfkesi de olabilir.

Bu parçanın son cümlesine göre

- I. Çaresizlik
- II. Güçlülük
- III. Hayal kırıklığı
- IV. Kapana sıkışmışlık
- V. İyimserlik

numaralanmış duygulardan hangisinin öfkeli kişi tarafından yaşandığı söylenebilir?

A) I ve II	B) I ve III
C) I, III ve IV	D) III ve IV
E) III, IV ve V	

Biz Çözdük

Parçanın son cümlesine bakıldığında öfkeli birey, aydınlığı görmüştür ama bireyin önünde engel vardır. Aydınlığı görüp de engelle karşılaşan birey, öfke duygusu sergiliyorsa bu, onun çaresiz olduğunu gösterir. Güçlü ve iyimser olduğunu göstermediği için II ve V numaralı duygular olamaz. "Hayal Kırıklığı" istenilen bir şeyin gerçekleşmemesi durumunda yaşanan üzüntü olduğundan III'te yaşanan duygulardan olabilir. "Kapana sıkışmışlık" zor durumda kalmak olduğu için bu duygu da söylenebilir.

Cevap: C

Örnek 12

Bütün Orta Şark destanları, bugün bildiğimiz kadarıyla İlyada'dan, Tevrat'a kadar büyük bir destanın kollarıdır. Destanların gelişmesi çağ çağ, ülke ülke koşullara uyularak yaratılmış olmalarındandır. Bütün yer altındaki şehirler açıldığı, yüz binlerce tablet okunduğu, elimize binlerce Gılgamış, Kumarbi geçtiğinde göreceğiz ki büyük bir Akdeniz destan dünyası yaratılmış çağlar boyunca. Ülkeler, çağlar, uygarlıklar birbirini etkileyerek, besleyerek büyük bir destanı kol kol, dal dal geliştirmişlerdir. Kumarbi'yle Hesiodos'un benzerliği hiç de yabana atılacak bir uygarlık ortaklığı değildir.

Bu parçaya göre "destan türü"nü gelişimi, aşağıdaki koşullardan hangisine bağlıdır?

- A) Her uygarlığın özgün ürünleri olmalarına
- B) İçerik ve biçim açısından tutarlılığına
- C) Birikim ve geleneğin alışverişine dayandığına
- D) Çağdan çağa aktarılırken değişmemesine
- E) Değişik türlerle sağlıklı ortaklığına

Sen Çöz 12

1. • The Company Men, medeni olmasa da çağdaş dünyanın o çok iyi tanınan kurumsal hayatının içinde bir zaman dilimine ışık tutan, izlemesi kolay ve akıp giden, fakat sorgulamaya çok açık bir film. Oyunun kurallarının, cephelerinin nasıl hızla değişebileceğini, gerçekten kalıcı ve anlamlı olanın ne olduğunu düşündürüyor.
- Savaş muhabiri bir annenin öyküsünü, abartıya kaçmadan yazılmış bir senaryo içinde hem ulusların savaşlarını hem de mikro düzeyde bireylerin varoluş savaşlarını etkili bir koşut sinema diliyle anlatıyor "Binlerce Kez İyi Geceler". Bizleri yine bir anlam arayışı yolculuğuna çıkarıyor. Başrolünde ise üzerine aldığı her karakteri birkaç kez büyüten usta oyuncu Juliette Binoche var.

Bu iki parça için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Aynı konuya farklı açılardan yaklaşılarak değerlendirme yapılmıştır.
- B) Bir konu, örneklemelerle somutlaştırılarak okuyucuyla paylaşılmıştır.
- C) İki farklı film, karşıt noktalar üzerinden ele alınmıştır.
- D) İki filmin içeriği verilmiş, eleştirileri olumlu biçimde yapılmıştır.
- E) Eserlerin benzer içeriklerine ve içeriklerin çelişmesine değinilmiştir.

2. "Zekâ" kelimesini duyduğumuzda genelde bireyler arasındaki zekâ farklılığını düşünüyoruz. Ancak aslında sorulması gereken soru "Bizi hayvanlardan, bitkilerden ve bilgisayarlardan ayıran nedir?" olmalı. Evrim, insanları bazı konularda becerikli, bazılarında ise eksik hâle getirdi. Ayrıca her birey birbirinden farklı. Genellikle iyi olduğumuz alanlarda "zeki" tanımını kullanıyoruz. Bence bu diğer hayvanlara ve bilgisayarlara haksızlık. İnsanlık olarak özel olduğumuzu düşünüyoruz. Bir şeyi kavramaya başladığımız anda o konudaki gizem perdesinin aralandığında inanıyoruz.

Yazarın bu parçada yakındığı durum aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Zekânın bireyler arası farklılığın kaynağı olması fikri
- B) İnsanın becerikli ve eksikliğin zekâyâ dayandırılması
- C) Zekâ ve zekiliğin sadece insanla ilişkilendirilmesi
- D) Zekâ konusunda ortak bir tanıma gidilmesi
- E) İnsan dışı varlıkların zekilikle bağdaştırılması

3. Nasıl olmalı insan; hümanist, vicdanlı, sevgiye ve birliğe inanan, insanın her türlü nesne ve yapıdan daha önemli olduğunun farkında olan, insanlığın en üst düzey üretiminin sanat ve bilim olduğunu benimsemiş düşmanı üretmeye değil; düşmanlığı ve sevgisizliği üreten nedenleri ortadan kaldırmaya istekli, karşılık elde edebilmek için değil; gönülden verebilen... Bunların bir ütopya olduğunu bilerek bu uğurda mücadele eden yeni bir insan getirecekse günler, bu acılara katlanmak kolaylaşır belki.

Bu parçada asıl anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İnsanlığı iyiye ve güzele sanatın götüreceğini uman insan, gerçeklikler karşısında yanılır.
- B) Sevgisizliğin ve düşmanlığın zor zamanlarda ne kadar gereksiz olduğunu geçen günler öğretiyor.
- C) İyi durum ve zamanlar mümkün olmasa da bunların geleceğine inanan insan, bir şekilde dayanır onlara.
- D) Mükemmel insan, zorluklar karşısında yılmayan, her türlü acıyı göğüsleyen insandır.
- E) Gönülden vermenin bir ütopya olduğunu bilmesine rağmen insan, bu uğurda çabasından hiç vazgeçmez.

4. Toplumda çevreyi kirleten, başkalarının haklarını çiğneyen, haklarını kullanmayan, sorumluluklarını yerine getirmeyen vb. insanlarla sıkça karşılaşırız. Toplumun karmaşıklaştığı, nüfusun arttığı günümüz toplumlarında ihlallerin önüne geçmek ve bu ihlalleri tamamen ortadan kaldırmak mümkün değildir. Burada önemli olan, hak ve özgürlüklerimizi bilmeniz; yaşanan olayları, sergilenen davranışları insan hak ve özgürlük ilkeleri açısından değerlendirebilmemiz, bir anlamda insan hakları gözlüğüyle bakabilmemizdir.

Bu parçada hak ve özgürlükler ile ilgili söylenmek istenen, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Haksızlıklar ortadan kaldırılamasa da hak ve özgürlüklerin bilinmesi gerektiği
- B) Hak ve özgürlüklerin, başkasının hak ve özgürlüğünün sınırları ile sınırlandırılabilmesi
- C) Her türlü ihlal ve hakkın ilkeler çerçevesinde değerlendirilebileceği
- D) Bazı haksızlıklar doğursa da insan için faydalı olanın bazı ihlallere yol açabileceği
- E) Hak ve sorumluluklarını bilmeyen insanların toplum yasalarına zarar verdiği

5. Ve insanlar evde kaldılar
Kitap okudular ve dinlediler
Dinlediler, egzersiz yaptılar
Sanat yaptılar, oyun oynadılar
Ve yeni varoluş yollarını öğrendiler
Durdular, daha derinden dinlediler
Biri meditasyon yaptı
Biri dua etti
Biri dans etti
Diğeri kendi gölgesini keşfetti
İnsanların düşünceleri değişti, iyileştiler
Cahilce, tehlikeli, anlamsız ve vicdansızca
Yaşayan insanların yokluğunda
Dünya iyileşmeye başladı
Ve tehlike sona erdiğinde insanlar
Ölüleri için ağladılar
Ve yeni kararlar aldılar
Yeni bir dünya hayal ettiler
Yeni yaşam biçimleri yarattılar
Dünyayı tamamen iyileştirdiler
Tıpkı kendilerini iyileştirdikleri gibi

Bu dizelere göre insanlar evde kalınca

- I. Fizikötesi uğraşlarla ilgilendiler.
II. Daha önceki yönlerini fark ettiler.
III. Önce kendilerini sonra dünyayı iyileştirdiler.
IV. Tehlikeden kendilerini sakınmaya çalıştılar.
V. Hayal etme yetilerini yeniden kazandılar.

numaralanmış edinimlerden hangisini elde ettiler?

- A) I ve II   B) I ve III   C) II ve III
D) III ve IV   E) III ve V

6. (I) Toprak ana, kendi kendine düşünmeye başlamış: "Şu hayvanlar çok hoş canlılar doğrusu, insanlara da ne kadar benziyorlar!" (II) Herkesin iki tane heybesi var boynunda; bunlardan birini önlerine, diğerini de arkalarına atıyorlar. (III) Önlerine tuttıkları heybelerine başkalarının kötü özelliklerini dolduruyorlar, kendilerini böylece üstün görüyorlar. (IV) Arkadaki heybeyle ise kendilerinde olup da beğenmedikleri özellikleri gizlemeye çalışıyorlar, iyi ve kötü yanlarını birlikte görmüyorlar. (V) Oysa herkesin hem iyi hem kötü yanları vardır ve bu, gayet doğaldır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisi aynı zamanda parçanın ana düşüncesidir?

- A) V   B) IV   C) III   D) II   E) I

ÇİTA YAYINLARI

7. Rıfat Ilgaz, Hababam Sınıfı'nda 1950'li yılların Türkiye'sine bakarken İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde yeni zenginlerin, Anadolu toprak ailelerinin, bürokrat ailelerin ve parasız yatılı öğrencilerin bir araya geldiği, ortak paydaları aile ilgisinden uzak kalmak olan çocukların, yetersiz bir eğitim sistemi ve yalnızlıkları içinde birbirlerine yaslanarak var olma, hayatta kalma mücadelelerinin hüznü hikâyesini yazmıştır. Hababam Sınıfı 2019'u izledik. Değerli oyuncular var, senaryo gereği yapmaya çalışmışlar. Fakat ortaya çıkan yapıt Rıfat Ilgaz'ın "Hababam Sınıfı" olmamış. Belki Rıfat Ilgaz'ı hiç okumasak hiç tanımasak Hababam Sınıfı'nı kendi hâlinde bir okul ve öğrenci komedisi zannederdik.

Bu parçada yazarın eleştirisini yaptığı durum, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) "Hababam Sınıfı" eserinin son senaryolarının gerçek işlevinden saptırılmış olması
B) "Hababam Sınıfı 2019"un nitelik açısından önceki senaryolardan zayıf olması
C) Senaryoya dönüştürülen romanların içeriklerine gerekli özenin gösterilmemesi
D) Hüznü mücadeleye dayanan öykü ve romanların son yıllarda güldürü unsuruna dönüştürülmesi
E) Geçmişten bugüne eğitim sisteminin sınıf farklılıklarına hizmet etmesi

8. Zaman ve mekân kullanımındaki ustalık, filmin gücünün göstergesi. Ölüm ve kaçış fikirleriyle başlayan film, kişisel yolculuğun sonunda aşk ve özgürlüğe dönüşüyor. Zaman, karakterlerin değişmesine ve dönüşmesine izin verecek şekilde adım adım, yavaş yavaş ilerliyor. Bunun yanında mutluluk, izleyici için görsel bir ziyafet sunmak gayesiyle hiçbir görüntü nedensiz verilmiyor. Örnek vermek gerekirse filmin başında bütün etkileyiciliğiyle sunulan koyun sürüsü ile töre sınırının dışına çıkılıyor.

Bu parçada filmin başarısı özellikle aşağıdakilerden hangisine dayandırılmıştır?

- A) Yazılma amacına
B) İçeriğine
C) Özgünlüğüne
D) Üslubuna
E) Gerçeklikle ilgisine

9. Bu, o günkü performansına bağlı. Biraz daldığım parçalara... Öyle parçalar var ki bunlar çok kırılan ve belirli bir akustiğe bağımlı. Ayrıca kullandığım enstrüman da çok önemli. Örneğin nemin az olduğu mekânda klavsenin sesi dikenli bir çalı gibi çıkıyor. Tabii mekânın büyüklüğü de etkili oluyor. Örneğin bazı büyük salonlarda klavsen çalmak uygun olmuyor. Oysa İstanbul'daki bu eski kilise tam bir tezat oluşturuyor. Akustik o kadar güzel ki burada çalmak hiç sorun oluşturmadı.

Bu parça aşağıdaki sorulardan hangisine karşılık söylenmiştir?

- A) Müzik aletlerinde hangi enstrümanın daha çok mekânla ilgisi vardır?
B) Zamanın ruhunun sizin çaldıklarınız üzerinde bir etkisi var mıdır?
C) Eserinizi icra ettiğiniz yerin sizin için önemi nedir?
D) İyi çaldığınız zamanların, akustiğin iyi olmasıyla ne kadar ilgisi var?
E) Mekânın müziğiniz üzerindeki etkisine sizin ne gibi gayretiniz oluyor?

10. • Yoksulluk
• Özlem
• Pişmanlık
• Yalnızlık
• Kaygı

Aşağıdaki dizelerin hangisi, yukarıda verilen duygulardan herhangi birine örnek verilemez?

- A) Akşam olur, kuşlar konar dallara
Susamış yıldızlar iner göllere
Güzeller dizilir ince yollara
İçlerinde seni göremiyorum
- B) Gemiler geçer rüyalarımda
Allı pullu gemiler, damların üzerinden
Ben zavallı
Ben yıllardır denize hasret
Bakar ağlarım
- C) Aç şu telefonu
"Geliyorum." de diyor şeytan
Ya defol derse...
- D) Boş kayadan pınar akar
Ondan içen çile çeker
Azgın yârene kim bakar
Sardım, sarmaz olaydım
- E) Rüzgâr eser, yağmur yağar, tilkiler üşür
Bir odun parçası aydınlatır ocağı
Anne ateşin önünde perişan
Anne ateşin içinde hür
Rüzgâr eser, yağmur yağar, tilkiler üşür.

11. Satrancın, zekânın doruk noktası olduğuna dair bir inancımız bulunuyordu. Daha sonra bu oyun yapay zekânın en çok ilgilendiği alanlardan birisi hâline geldi ve 1997 yılında dönemin Dünya Satranç Şampiyonu Garry Kasparov, IBM tarafından geliştirilen "Deep Blue" isimli bilgisayara yenildi. O andan itibaren bir bilgisayarın satranç oynatabildiğini öğrendik ve bir anda "----" yaftasını yapıştırdık.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Gerçek zekâ bu değil.
B) Zekânın farklı boyutları vardır.
C) Demek ki yapay zekâ da zekiymiş.
D) Zeki olmak için insan olmaya gerek yokmuş.
E) Yapay zekâ, her alanda uygulanabilirmiş.

1. Uçaklar artık uçmuyor, memleket havasının en ücra köşelerine kadar her yerde sadece virüsler uçuşuyor. Hayır, virüsler uçmaz!... Uçamaz da, öyle diyorlar, yürüyüp koşamaz da. Çok doğru, koronavirüsün ne kanatları ne eli ne de ayağı var. Onları biz insancıklar, kendi elçeğimizle nereye gitmek istiyorlarsa oraya el üstünde tutarak, el bebek gül bebek, deniz aşırı, kıtalar arası her yere taşıyıp götürüyoruz. Merhabalaşarak, selamlaşarak, tokalaşarak... Götürüyoruz ve sokaklara çıkmış bizi bekleyen dostlara, al kardeşim ver kardeşim, ben hastalandım, sen kullan yollu oyun şarkılarıyla evlere kadar teslim ederek hem de...

Bu parçaya göre yazarın amacı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yakındığı durum olan koronavirüsün insanlar aracılığıyla yayılmasını kinâye yollu anlatmak
B) Hastalığa yol açan virüslerin istemsiz olarak bulaştırılmasına vurgu yapmak
C) Kendi düşüncesinden vazgeçer gibi yazarak örnekleme yoluna gitmek
D) Virüslerin kendiliğinden değil, farklı yollarla bulaştığını belirtmek için bilinç aşımak
E) İnsanların virüsleri bulaştırmada günlük yaşantı alışkanlıklarının yol açtığını anlatmak

2. Yüce dağda tek başına divaneyim
Yok ki bir dost derdim ona dökeyim.
Dertli kaval söyle bana ben neyim
Pınar ağlar, çınar ağlar, saz ağlar.

- I. Ne yanar kimse bana ateş-i dilden özge
Ne açar kimse kapım bâd-ı sâbâdan gayrı
II. Ey binbir tanede solmayan tek renk
Bayraklaşamıyorsan bayrak utansın.
III. Yarın elbet bizim, elbet bizimdir!
Gün doğmuş, gün batmış, ebed bizimdir.
IV. Muradın anlarınız ol gamzenin iz'anımız vardır.
Belî söz bilmeziz ama biraz irfanımız vardır.
V. Kimsesiz hiç kimse yok, herkesin var bir kimsesi
Kimsesiz kaldım, yetiş ey kimsesizler kimsesi!

Numaralanmış dizelerden hangisi tema bakımından verilen dörtlülle örtüşmektedir?

- A) Yalnız I   B) II ve III   C) Yalnız III
D) I ve V   E) IV ve V

3. Yazılı anlatımda deneme türü, yazma meraklılarının belki de üzerinde en çok yanıldıkları türdür. Zannediliyor ki bu tür, yazının bütün kusurlarını saklayacak bir mezheptir. Bu yanılgı, galiba denemenin her konuya açık olmasından ve yazarın bakış açısını esas almasından kaynaklanıyor. Yazarın bu türde ele aldığı konuya kendi gözlükleriyle bakması, bu türün herkes tarafından yazılabileceğini göstermeyecektir şüphesiz.

Bu parçada yazarın yakındığı durum aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Deneme türüne dair nitelikli ürünlerin verilemiyor olması
B) Yazma niyetinde olanların deneme türünü gereğinden çok kişileştirmesi
C) Yazarların bu türü kendi beceriksizliklerini örtmek için araç olarak kullanması
D) Çeşitli özelliklerinden dolayı deneme türünün yazılabilecek kolay tür sanılması
E) Denemenin her konuya açık olmasının bazı yanılgılara neden olması

ÇİTA YAYINLARI

4. Gözümüzün önüne sıradan bir olay getirelim. Bir adam sokakta yürüyor. Birden bir şey anımsamak istiyor ama anı uzaklaşıyor. O anda kendiliğinden yürüyüşünü yavaşlatıyor. Buna karşılık az önce yaşadığı kötü bir olayı unutmaya çalışan insan, hâlâ çok yakınında olan zamanda, sanki bulunduğu yerden hemen uzaklaşmak istiyormuş gibi elinde olmadan yürüyüşünü hızlandırır. Varoluşun matematiğinde bu deneyim iki temel denklem biçiminde gelişir: ----

Bu parça aşağıdakilerden hangisiyle devam ettirilirse ana düşünce veriliş olur?

- A) Yavaşlığın derecesi, anının yoğunluğuyla; hızın derecesi, unutmanın yoğunluğuyla ters orantılıdır.
B) Unutmanın yoğunluğu ile yavaşlığın derecesinin toplamı bize hızı verir.
C) Hızın derecesi, unutmanın yoğunluğuyla; yavaşlığın derecesi, anının yoğunluğuyla doğru orantılıdır.
D) Anının yoğunluğu yavaşlamayı artırır, hızı azaltır.
E) Yavaşlığın derecesi, anının yoğunluğuyla doğru orantılı; hızın derecesi, unutmanın yoğunluğuyla ters orantılıdır.

5. Bilgisayarın kazandığı zaferin, oyunu ortadan kaldıracacağını öne süren yorumcular yanıldı. Beşinci yenilgisinden sonra yaşlı Go ustası asistanının yardımıyla ağır ağır ayağa kalktı, bilgisayarın önünde eğildi, titreyen sesiyle onu kutladı. "Süvarili at, atletizmi öldürmedi. Zevk için koşuyoruz." dedi. Haklıydı. Basit kuralları olan bu son derece karmaşık oyun daha da popülerleşti. Büyük bir satranç ustasının savaş sonrası yenilgisinde olduğu gibi, makinenin zaferi oyunu ortadan kaldırmadı. Karşılaşmanın karmaşıklığından zevk almak kazanmaktan daha önemlidir, dedi insanlar.

Bu parçada yazarın "Haklıydı." diye onayladığı durum, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bir işi sadece zevk için yapmak, onu aynı zamanda oyuna çevirmektir.
- B) İnsan ne olursa olsun oyun oynayacaktı, hayatın yoruculuğu insanı buna sevk eder.
- C) Oyunda insandan iyi olan alternatifler, insanı oyundan etmedi çünkü amaç eğlenmektir.
- D) Bazı bilgisayar oyunlarının insanı yenmesiyle oyunların eski zevki kalmayacaktır.
- E) Önemli olan bir oyunun oynanması değil, sizin o oyundan aldığınız sonuçtur.

6. Herkesin zevkine, merakına göre pek çok türü vardır bu dostun. Felsefî, romantik, polisiye, macera, bilim kurgu, psikolojik... Saymakla biter mi hiç? Ruh hâlimize göre sevebileceğimiz pek çok türü olan kitaplar insanın sözcük hazinesini güçlendirir, bilgisini artırır, hafızayı kuvvetlendirir. Güzel konuşmayı, konuşmayı akıcı kılmayı, seni dinleyeni etkilemeyi istiyorsan akla tabii ki kitap geliyor. Böyle zengin bir dosttan kim mahrum kalmak ister ki...

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi üzerine söz söylenmiştir?

- A) Türlerine göre kitaplar
- B) Kitap okumanın katkıları
- C) Kitabın konuşmaya etkisi
- D) Sosyal ilişkilerde kitap
- E) Kitap ve okuyucu ilişkisi

7. • Firavunlar zamanında Güneş Tanrısı Ra, kutsal kayığıyla Mısır'ın üstünde göklerde dolaşmış. Bu geminin adı "Bari" imiş. Heredot da bu gemilere "baris" adını vermiş. Çok sonra da Latince'de Ra'nın gemisi "barca" adıyla yaygınlaştı. Buradan İtalyancaya geçince gondolcunun küçük kayığı oldu. Goldolcuya da "barcaurolo" adı verildi. Bir "barcaurolo" güzel seslidir, iyi şarkı söyler. Böylece gondolcunun söylediği güzel şarkı biçimini aldıktan sonra "barkerole" oldu.

• Eski İran'da hazineler "genc" olarak adlandırılmaktaydı. Ticari amaçla Doğu'dan Batı'ya geçen sözcük İtalyancada "gazza" oldu ve para anlamında kullanıldı. Ancak zamanla bozuk para anlamını küçültme eki alarak (gazetta) aldı. 16. yy. da basılan ilk haber kağıdı ortaya çıktığında ederi bir bozukluk paraydı, yani gazettaydı. Bu bozukluğun haber kağıdı (gazete) anlamını alması hiç uzun sürmedi.

Bu iki parça için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Parçalarda birçok sözcüğün kökeni birbiriyle kıyaslanarak verilmiştir.
- B) "Bari ve genc" sözcüklerinin ne zamandan beri kullanıldığına değinilmiştir.
- C) Kavramların ortaya çıkmasında inanç faktörünün rolüne vurgu yapılmıştır.
- D) Sözcükler arasındaki anlam ilgisinin zamanla son hâlini aldığı belirtilmiştir.
- E) İki sözcüğün zaman içinde son hâlini nasıl aldığıın serüveni anlatılmıştır.

8. Ölümle karşılaşan insanların o son birkaç milisaniyelik süre içinde hayatlarının bir film şeridi gibi gözlerinin önünden geçtiği söylenir. Düşünün bakalım, hangi sahnelerin gözünüzün önünden geçebileceğini: Kızınızı kucağınıza aldığınız ilk an mı, galeriden gıcır gıcır bir otomobilin marşına bastığınız an mı? Hayatınızın kadını ilk öptüğünüz ağacın altı mı, satın almak için uzun pazarlıklar yaptığınız ev mi? Bir acıyı unutmak ya da mutluluğu kutlamak için kendinizle baş başa kaldığınız o gece mi, öğretmeninizin "Aferin, projenden yüz aldın." dediği o sabah mı? Cevaplarınızın çoğunluğu "B" ise size ne diyeyim bilmiyorum.

Bu parçada yazarın "Cevaplarınızın çoğunluğu B ise" ile vurguladığı, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hayatımızda kendisine takılıp kaldığımız soyut anılar
B) Bizi her şeyden daha çok mutlu eden, iz bırakan olaylar
C) İnsanın asıl üzerinde durması gereken yaşam deneyimleri
D) Daha çok maddi doyumu olup unutulmayan ayrıntılar
E) Üzerinde durmaya değmeyecek nitelikte yaşantılar

9. Tilki ile maymun birlikte yolculuğa çıkmışlar ama yolda kibarlıktan söz açıp çekişmeye başlamışlar. Tilki "Ben kibarım." demiş. Maymun "Ben senden kibarım." demiş. Gitmişler, gitmişler ve bir mezarlığa varmışlar. Maymun sağına bakmış, soluna bakmış, derin derin iç çekmiş. Tilki "Hayırdır?" diye sormuş. Maymun "Nasıl çekmem içimi, şu gördüğün mezarlar yok mu? Her birinin altında yatan, babamın ya bir kölesi ya bir azatlısıdır." demiş. Tilki "Atabildiğin kadar at, biri kalkıp da yalanını çıkaracak değil ya!" demiş.

Aşağıdakilerden hangisi bu fablın ana düşüncesi olmaya en uygundur?

- A) Ortam ve koşullar ne olursa olsun yalana alışı, yalan söylemeden yapamaz.
B) Doğru konuşmamak, iddialaşmaların sonucunda olduğundan daha abartılı olabilir.
C) İnsanlar, kendi emellerini gerçekleştirirken çoğunlukla söz söyleyemeyecek kimseleri kullanabiliyor.
D) Kişi, yalanını yüzüne vuracak kimse olmadığında ölçsüz bir şekilde yalan söyler.
E) Yalanın ortaya çıkmayacağını garantileyen kişi, sonraki yalanında tereddüt etmez.

10. Schopenhauer'e göre mutluluk, mutsuz olmamaktır ve bu kâfidir. Mutlu kişi, en canlı zevkleri veya en büyük hazları tatmış kişi değildir. Mutlu kişi hayatını hem bedensel hem zihinsel çok büyük acılar yaşamadan geçiren kimsedir. Bu da pek cansız, acılı ve heyecansız bir tarif. Platon buna iyiyi arayıp bulmak derken Kiekegaard, bilinç arttıkça mutsuzlaşır insan, diyor.

Bu parçanın anahtar sözcüğü ve nedeni aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

- A) Hayattır çünkü hayatta mutlu veya mutsuz olmak üzerine söz söylenmiştir.
B) Tariftir çünkü mutluluğun ne olduğu üzerine açıklamalar yapılmıştır.
C) Mutluluktur çünkü mutluluğun tanımı üzerine söz söylemiştir.
D) Zevktir çünkü mutluluğa ulaşmanın en önemli yolu olarak verilmiştir.
E) Bilinçtir çünkü bilinç arttıkça insanın mutluluğu azalır.

ÇİTA YAYINLARI

11. Bir şirkette çalışıyorsunuz, sabah sekizde başladığınız işinizden akşam dörtte çıkabiliyorsunuz. Bir gün imza dosyanıza göz attınız, akşam çıkış saatinin beş yazdığını gördünüz. Üstelik yemek için ara da vermiyorsunuz. Ayrıca hafta sonu bir gün de çalışmak zorundasınız. Kimse itiraz etmediğinden siz de sustunuz. Zaman akıp gitti, iş yerinde bir yılınızı doldurdunuz. Yaz tatili için izin istediniz, izin vermeyeceklerini söylerler. İşlerin yoğun olduğunu, üstelik iş yerinde yıllık izin diye bir uygulamanın olmadığını belirtirler.

Bu parçadan hareketle aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) İnsanlar, sahip oldukları haklar arttıkça daha fazlasını istemeye meyillidir.
B) İtiraz edemediğimiz durumlar, zamana bırakılınca itiraza gerek görmez.
C) Çalışma ortamlarında tavizler tavizleri doğrudan profesyonellik zarar görür.
D) İtiraz edilemeyen haksızlıklar, çalışma performanslarına olumsuz etkide bulunmaktadır.
E) Hakların istismarı, çoğunlukla ses çıkarılması gereken durumlarda ses çıkarmamaktan kaynaklanır.

PARAGRAFTA YARDIMCI DÜŞÜNCELER

- Bir paragrafta konuyu açıklamaya ve ana düşünceyi bulmaya yarayan tümcelere **yardımcı-yan düşünce** denir.
- Bir parçada birden çok konu ya da yardımcı düşünce olabilir. Bu konu ve yardımcı düşünceler, ana düşünce ekseninde olduğu için ana fikir tektir.
- Parçada yardımcı düşünceler tanımlama, örnekleme, karşılaştırma vb. düşünceyi geliştirme yollarıyla aktarılır.
- "Yazar, konuyu ve ana fikri aktarırken hangi ayrıntılardan yararlanmışır?" sorusu, yardımcı düşünceleri buldurur.

Örnek Soru

Ella Mary isimli bir kadın Hipertimestik Sendromu ile tanınan ilk kadın olarak bilim dünyasında tüm dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştı. Hipertimestik Sendromu, hafıza ile ilgili olan ve yaşadığı hiçbir şeyi unutmayan insanların bu durumuna verilen ad. Yaşadığı her şeyi (%98) hatırlayan bu kadının önceleri uydurmacı olduğu sanılıyordu. Birtakım deneyler sonucu bazı kanıtlara ulaşıldı. Herhangi bir gün seçilerek o gün olan önemli olaylar, hava durumu ve o gün dikkatini çeken bazı durumlar, alınan cevaplar kayıtlar ile incelendiğinde birbir tuttu ve testler ile sendrom şekillendi. Ama tüm araştırmalara rağmen bazı insanların çok istediği bu durumun nedeni bulunamadı.

Bu parçada Hipertimestik Sendromu ile ilgili aşağıdakilerden hangisine değilmemiştir?

- A) Kimilerinin bu sendroma yakalanmak istediğine
- B) Sendroma yakalanan ilk insanın Ella Mary olduğuna
- C) Bu sendromun hafıza ile ilgili olduğuna
- D) Bu hastalığın varlığına önceleri inanılmadığına
- E) Deneyler sonucu hastalığın varlığının kanıtlandığına

Biz Çözdük

"Hafıza ile ilgili olan" ifadesi ile "C" seçeneği, "Önceleri uydurmacı olduğu sanılıyordu." ifadesiyle "D" seçeneği, "Testler ile sendrom şekillendi." ifadesiyle "E" seçeneği, "Bazı insanların çok istediği bu durum" ifadesi ile "A" seçeneği yardımcı düşünce olarak parçada mevcuttur.

Ancak; Ella Mary, sendroma yakalanan ilk insan değil, ilk kadındır. Bundan dolayı "B" seçeneği yanlış seçenektir.

Cevap: B

Yardımcı Düşünce Soru Kalıpları

➡ Paragrafta yardımcı düşünceler ile ilgili soru kalıpları çoğunlukla olumsuzdur. Olumsuzluk bildiren ifadenin altı çizilidir.

... değinilmemiştir?

... söylenemez?

... yoktur?

... varılamaz?

... çıkarılamaz?

... değildir?

→ Görüldüğü gibi soru kökleri altı çizili ve olumsuzdur.

Örnek 13

Daktilo, 19. yy'da Amerika'da bulundu. Daktilonun ilk örneklerine "tipograf" adı verilmişti. Tipograf 1829 yılında W. Burt tarafından yapılmıştı. Bu makinenin birçok parçası tahtadandı. Harfleri bulabilmek için yazı yazanın bir çerçeve üzerindeki kolu çevirmesi gerekiyordu. 1868 yıllarına doğru daha gelişmiş modeller yapıldı. İlk daktilo makinesini satın alanlar arasında yazar Mark Twain de vardı.

Bu parçada "daktilo" ile ilgili aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Belli bir zamandan sonra daha gelişmiş versiyonlarının yapıldığı
- B) İlk örneğinin birçok parçasının ahşaptan olduğu
- C) İlk örneklerinin "tipograf" diye adlandırıldığı
- D) Daktilonun yaygınlaşmasıyla yazı yazmanın hız kazandığı
- E) İlk satın alanlar arasında sanatçıların da olduğu

Sen Çöz 13

1. Destanlar her yönleriyle insanlığın aynasıdır, diyeceğim ama diyemiyorum. Bu ayna sözcüğünün edebiyatta öylesine canına okudular ki... Epope yani destan insanlıktır. Eğer epopeler olmasaydı insanlığı, öğrenebileceğimiz kadar öğrenmek kolay olmayacaktı. Belki de insanlığın en "mükemmel" yapıtları epopelerdir. Çünkü epopeleri bir kişi, beş kişi yaratmamıştır; onları tarih boyunca seyircilerle, dinleyicilerle birlikte büyük destancılar soyu yapmıştır. Hem de yüzyıllar içinde... Kim bilir İlyada, Odysseia kağıda geçmeden kaç yüzyıl dilden dile Homeros'tan Homeros'a dolaştı. Kim bilir bu büyük destanlara kaç milyon insan soluk verdi?

Bu parçada "destanlar"la ilgili olarak

- I. İnsana kendini tanıma imkânı verdiği
 II. Yazın dünyasında yıpratıldığına
 III. Seyirciye ihtiyaç duyduğuna
 IV. Ortak bir ürün özelliği gösterdiğine
 V. Sözlü gelenek ürünü olduğuna

yargılarından hangisine değinilmemiştir?

- A) I ve II   B) II ve III   C) Yalnız III
 D) III ve IV   E) Yalnız V

2. Umutlu insan, iyimserden farklı olarak gidişatın iyi yönde olacağını beklemenin ötesinde o yönde ilerlemek için uğraşma, bir şeyler yapma gereği duyar. Hatta bunun için ille de iyi sonuç alma şartı da aramaz. Doğru bildiği yönde bir etki yaratmak, yapabileceği kadarını yapmak gibi öncelikleri vardır, umutlu insanın. Nazım Hikmet'in ifadesiyle kazanan tarafta bulunmaktan çok, haklı tarafta yer almaya öncelik verir. Evrene olumlu sinyal gönder, gibi desteksiz yaklaşımlara değil; hayatın gerçekliğini merkeze alır. Bunu, yaşanan koşulların ürettiği bilincin üst boyutu olarak kabul eder.

Bu parçaya göre aşağıdakilerden hangisi "umutlu insan"ın düşüncesi olamaz?

- A) Bir şeyler yapmaya çalışmak, bunu düşünmekten daha etkilidir.
 B) Umutlu olmak, iyi şeyler uğruna yapılabilecek şeylerin olduğuna inanmaktır.
 C) Temelsiz pozitif düşüncelerden ziyade hayatın şartlarını baz almalı insan.
 D) Üzerinde kafa yorulan bir durum, her koşulda iyi neticeler doğuracaktır.
 E) Bir şeylere inanmayı değerli bulurum ancak mühim olan bunu eyleme dönüştürmektir.

3. Cahit Külebi, aydın bir saz şairi içtenliği, bir Karacaoğlan rahatlığı ve temiz bir dil ile; zaman zaman kötümser, güvensiz, "kendi" türküsünü söyledi. Yarım kafiyeler, iç sesler, duygu ve düşüncelerine eklediği zarif benzetmeler ve söyleyişindeki titizlikle en sevilen şairler arasına girdi.

Behçet Necatigil

Ben teşbihten haz etmem. Niçin şiirlerini seviyorum o vakit? Külebi, bu işi ustalıklı idare etmesini biliyor da ondan. Burada teşbih hudutlarının dışına çıkan bir ifade kuvveti var. O, eskilerin "mecaz-ı urfi" dedikleri halk mecazlarını kullanıyor. Bal gibi, mis gibi, gül gibi vb. Külebi'nin şiirlerini okumaya doyamıyorum.

Orhan Veli Kanık

Külebi'de temel öge müziktir, kırın şairi. Cahit Külebi, Türkiye coğrafyasının şiirini, yaşadığı mahallenin jargonuyla yazıyor. Hiçbir şair, şiiri birtirmeyi Cahit Külebi gibi bilemez.

Cemal Süreya

Üç şairin Cahit Külebi ile ilgili değerlendirmelerine göre, onun şiirinin ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yerelden beslenen anlatımı
 B) Benzetme ögesindeki eşsizliği
 C) Ahenk ögelerindeki ustalığı
 D) Sanatlı söyleyişindeki yalınlığı
 E) Halk şiiri geleneğine yakınlığı

4. I. Aktivist:

- Dikkat çekmek ve toplumsal farkındalık yaratmak istedik. Çalmadığımız enstrümanları çalarak konfor alanımızı bozduk. Zira bizim asıl enstrümanımız avukatlık. Ama sahneye çıkarak çalgımızı değiştirdik. Suça sürüklenen çocuğa da "enstrümanı değiştir" dedik. Hırsızlık, dolandırıcılık kötü bir enstrümandır mesajı verdik. Çünkü o enstrümanı değiştirebilirsek bu çocukların iyi bir geleceğinin olacağına inandık.

II. Aktivist:

- Çocuklara sahnemizi veriyoruz. Cesaretle bir şeye adım atmanın önemini anlatıyoruz. Vokal olarak ilk kez sahne aldığım bir konseri düşününce bunun bir "delilik" olduğuna inanıyorum. Ama o çocuklara hayatın kendisinin bir sahne olduğunu ve o sahnede iyi şeyler yapmanın doğru çalgılarla olabileceğinin önemini anlatmaya çalışıyoruz.

Bu iki parçaya göre aşağıdakilerden hangisi, aktivistlerin ortak amacıdır?

- A) Çocukların yaşam standartlarını iyileştirmek için gelirlerini artırmak
- B) Hayatı daha sağlıklı yaşamak için çocuklara uygun araçları fark ettirmek
- C) Yasaların kendilerine verdiği yetkiler çerçevesinde çocukları savunmak
- D) Suça sürüklenen çocuklara iyi bir gelecek temin etmek
- E) Sahne sanatlarının iyi bir vatandaş olmadaki rolüne vurgu yapmak

5. Feci şekilde özlüyorum her şeyi: Gündelik hayatımı, bir yerde oturup kahve içmeyi, işe geç kalırken koşmayı, ayakta kaldığım için hoşnutsuz olduğum metrobüsü, annemin dırdırını, marketten gelince poşetleri olduğu gibi mutfak tezgâhına bıraktıktan sonra kendimi koltuğa atmayı, hafta sonu dışarıda kahvaltı yapmayı, Beyoğlu Sineması'na gitmeyi, banka kuyruğunda beklemeyi, asansörde son kilosunu kullanana kadar tıkiş tıkiş binmeyi, yıllardır almadığım ekmeği bile almayı, sevgilim şimdi benden ayrılır mı endişemi, şu sunumu nasıl yapacağım korkumu, çözemediğim çocukluk travmalarımı...

Bu parçaya göre aşağıdakilerden hangisi, anlatıcının özlemini çektiği bir durum değildir?

- A) Bir aktiviteden sonra yaşanan konfor
- B) İşlem yaptırmak için sıra beklemek
- C) Gündelik yaşamın klasik telaşları
- D) Dostlarla kültür-sanat etkinliği
- E) Rutininde olmayan bir şeyi yapmak

6, 7 ve 8. soruları aşağıdaki parçaya göre yanıtlayınız.

Emperyalizm, hiçbir zaman yönetici, aydın kişilerden başkalarını etkilemeye çalışmamıştır; halkı etkilemeye gerek duymamıştır. ----. Onlara sömürü araçları gerekir. Sömürücüler için okullar, onlar için eğitim yerleri, türlü çabalar... Onlara, onların çıkarları için çabalayacak, kraldan çok kralcı, onların kültürlerinin tutsağı, kendi öz kültürlerine sırtını dönmüş kişiler gerekir. Ancak böylelikle o ülkeyi çıkarlarının buyruğu altına alabilirler. Halka gelince onları o çağda etkilemek; onların kültürlerini, kişiliklerini ellerinden almak, olanaksız bir uğraştır. Olanaksızdır çünkü iletişim araçları ne de ulaşım araçları şimdiki gibidir.

6. Bu parçaya göre:

- I. Toplumun yaşam koşullarına katkı sağlamak
- II. Kendi değerlerine yabancı iş birliği bulmak
- III. Çıkarları için toplumun iyiliğini hiçe sayacak kimselere hizmet vermek
- IV. Başka diyarları emirleri altına almak
- V. Kültürlerini aşılacak için halkı etkileme kurumları inşa etmek

numaralanmış yargıların hangisi "emperyalizm" ile ilişkilendirilemez?

- A) I ve II
- B) Yalnız III
- C) I ve V
- D) IV ve V
- E) Yalnız V

7. Bu parçadaki boşluğu anlamca tamamlayacak cümle aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Halk, onların umurlarında değildir.
- B) Yeniliklerini onlara aktarmaya çalışır.
- C) Çünkü halk zaten istediklerini yapacaktır.
- D) Halk ile sömürücüleri uzlaştırır.
- E) Halkın çıkarını kendi çıkarı bilir.

8. Bu parçadaki altı çizili sözle anlatılmak istenen, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Başkasını kendini savunur gibi savunmak
- B) Kendi çıkarını başkasınınkinden üstün tutmak
- C) Bir yeri yönetmek için gönüllü olmak
- D) Birinin davasını ondan daha çok savunuyor olmak
- E) Yönetildiği sisteme burun kıvrılmak

1. Kolera Günlerinde Aşk, terk edilmiş bir sevgilinin yeniyetmelik yıllarından başlayıp yaşlılığın alaca karanlığına dek sürecek yarım yüzyıllık aşkının öyküsü. Büyüklü gerçekçilik akımının büyük ustası Gabriel Garcia Marquez, bu romanı tam bir destana dönüştürüyor: Aşkın deli-akıllı, yabanıl-evcil, tensel-romantik tüm biçimlerinin pastoral bir şiirin büyümesine büründüğü bir destan. 19. yüzyılın 20. yüzyıla dönüştüğü bir zaman dilimini kapsayan bu bitmeyen aşkın gerisinde, çağdaşlaşma çabası içindeki bir toplumun sorunlarını, özellikle taşra kent soyluluğunun saçmalıklarını ince bir alayla gözler önüne seriyor. Roman boyunca aşk acılarının lirik esintileri arasında. Marquez'in insancıl mizahı sürekli olarak duyuruyor kendini. Bu nitelikleriyle Kolera Günlerinde Aşk, bu büyük yazarın eserleri içinde başyapıtı sayılan Yüzyıllık Yalnızlık'ın hemen yanında yerini alıyor.

Parçaya göre, "Kolera Günlerinde Aşk" ile ilgili,

I. Eleştirisini yaptığı olguları ironi ile zenginleştirmiştir.

II. Çeşitli toplumsal tabakaların sorunlarını dile getirmiştir.

III. Farklı duygulara doğal bir gömlek giydirmiştir.

IV. Büyüklü gerçekçilik akımının bir ürünüdür.

V. Yazarının en başarılı romanı unvanına sahiptir.

yargılarından hangisine ulaşamaz?

- A) I ve II
B) II ve III
C) II, III ve IV
D) I, III ve V
E) II, IV ve V

2. Felsefe ne erişemeyeceğimiz kadar uzaktadır ne de anlaşılması olanaksız düşünceler yumağıdır. Kimileri ondan olağanüstü açıklamalar beklerken kimileri de onu boş düşüncelerle bir tutarak bir yana atar. Felsefe ya alışılmamış yeni akımlarla yüklü bir insan emeği olarak korkuyla bakılır ya da düş kurmadan doğan can sıkıcı konuşmalar olduğu düşünülür. Bilimsel inancı olan bir kişi için en kötüsü de felsefenin bilinebilecek ve bu nedenle de elde bulundurulabilecek genel geçerlilik taşıyan herhangi bir sorundan yoksun olduğu savıdır.

Bu parçaya göre aşağıdakilerden hangisi "felsefe" olarak tanımlanamamıştır?

- A) Hayal ürünü olan can sıkıcı sözler
B) Kişiyi şüpheye sevk eden sorgulamalar
C) Bir işe yaramayan lüzumsuz düşünceler
D) Anlam derinliği olan insan yaratısı
E) Somut gerçeklikten uzak uğraşı

3. Hiçbir şey bilmeyen, hiçbir şeyi sevmez. Hiçbir şey yapmayan, hiçbir şey anlamaz. Hiçbir şey anlamayan, değersizdir. Oysa anlayan kişi aynı zamanda sever, farkına varır, görür. Bir şeyin aslında, ne kadar bilgi varsa daha fazla sevgi vardır. Tüm yemişlerin böğürtlenlerle aynı zamanda olgunlaştığını düşleyen kişi, üzümlere ilişkin bir şey bilmiyor demektir.

Buna göre "sevgi"yle;

- Bilmek
- Anlamak
- Yapmak
- Görmek
- Farkına varmak
- Hayal etmek

unsurlarının kaç arasında doğrudan bir ilgi vardır?

- A) 2 B) 3 C) 4 D) 5 E) 6

4. Konuşma ve yazma düşünceye dayanır. Düşünmek, aklın yeni yargılar için kavramlar ve olaylar üzerinde bir incelemeye girişmesidir. Düşünmeden yeni yargılara ulaşamayız, dolayısıyla hayatımızı yenileyemeyiz. Üzerinde düşünülmemiş sonuçlardan herhangi bir fayda sağlanamaz. Bizde bir kültür bütünlüğü meydana getiren bilgiler, düşünme süzgecinden geçenlerdir. Üzerinde düşünmediğimiz bilgileri kendimize mal edemeyiz. Düşünmek için sözcüklere muhtacız, sözcüklerin ifade gücünü tam olarak kullanabilmek için de düşünmeye.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçadan çıkarılabilecek bir yargı değildir?

- A) Hayatımızdaki gelişmelerin düşünme ile doğrudan ilişkisi vardır ve bu ilişki doğru orantılı bir ilişkidir.
- B) İnsanlığın bir medeniyet oluşturması yolunda dimağının eleğinden geçen unsurlar, temel olanlardır.
- C) Bir öğretinin size ait olması için onunla bir yaşamışlığınızın olması yeterli değildir, o öğretinin kabul görmesi esastır.
- D) Farklı olan yargıların meydana gelmesinde sözcük ve vakaların düşünmeye tabi tutulması rol oynamıştır.
- E) Sözcükler ile düşünmek arasında karşılıklı fayda esastır; sözcükler düşünceyi, düşünce sözcükleri besler.

5. Bireysel psikoloji, sosyoloji ile temasa geçmelidir. Kişinin hayat sorunlarının yapısı ve sorunların kişiye verdiği görev konusunda bilgi sahibi olmadan psikoloji hakkında doğru bir tahminde bulunmak mümkün değildir. Psikolojinin gerçek doğası bize sadece onun sorunlara karşı davranışları ve bunun sonucunda içinde olanlarla açıklanır. Kişinin rolünü oynayıp oynamadığını, tereddütlerini, duruşlarını, görevden kaçıp kaçmadığını ve kaçış için bahaneler bulup bulmadığını, abartıp abartmadığını ya da kişisel başarı kazanmak için onları çözümsüz bırakarak topluma zararlı yollara sapıp sapmadığını da bilemeyiz.

Bu parçadan hareketle,

- I. Kişinin davranışları ve içinde olanlarla o kişinin doğası arasında bağ vardır.
- II. Kaçmak ve bahaneler bulmak, insanlar için zordan kaçmanın refleksleridir.
- III. Topluma zarar verecek davranışların temelinde sosyal yaşamışlık ve psikolojinin etkisi vardır.
- IV. Biriyle ilgili sağlıklı yorum yapmak için onun içinde bulunduğu sıkıntıların niteliğiyle ilgili bilgi sahibi olunmalıdır.

Yorumlarından hangisi yapılamaz?

- A) I ve II   B) Yalnız II   C) II ve III
- D) II ve IV   E) Yalnız IV

6. Geceleyin yanmakta olan büyük bir ateş düşün Sofi! Ateşten etrafa yüzlerce kıvılcım dağılmaktadır. Ateşin etrafı aydınlıktır. Kilometreler ötesinden de zayıf bir ışık görmek mümkün olabilir. Daha da uzaklaşırsak ateş karanlık gecede bir fener kadar cılız bir ışık hâlinde görünür. Ateşten uzaklaşmaya devam edersek ışık bir süre sonra bize ulaşamaz. Işıklar bir noktada geceye karışır. Ve her yer karanlık olunca hiçbir şey göremeyiz. Artık ne gölgeler ne çizgiler kalır geriye. Bu, gerçekliğin ortadan kalktığı anlamına mı gelir? Tabii ki hayır!

Bu parçada "gerçeklik" somutlaştırılırken aşağıdaki araçlardan hangisi kullanılmıştır?

- A) Ateş - ışık
B) Ateş - gece
C) Işık - karanlık
D) Işık - gölge
E) Aydınlik - gece

7. Bizim son yüzyılımız kendimize ait değerleri yok saymakla geçmiştir. Bu, bugün için de büyük ölçüde böyledir. Siz mesela dünyanın kaç ülkesinde görebilirsiniz, ulusal bir yarışmada gençlerimiz Türkçe şarkı söylemek dururken İngilizce, Fransızca şarkılar söylesin. Bu, yabancılaşmanın tipik bir tezahüründen başka bir şey değildir. Algı ve anlayış böyle olunca her alanda dikkatimiz dışarı çevriliyor. Bunu kendimizden uzaklaşarak yaptığımız için de bir başkası da olamıyor, arafta kalmanın sancılarını yaşıyoruz. İlim, kültür, sanat elbette evrensel; onlara uzak kalamayız. Burada sorun ulusal olamadan beynelmilel, birey olamadan toplum olmaya kalkışmamızdır.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçanın yazarının yakındığı bir durum değildir?

- A) Kendimiz olamadan başkası olmaya çaba sarf etmek
B) Başka dillerden ürünlere organizasyonlarda yer vermek
C) Bize ait manevi unsurlara özen göstermemek
D) Yerel olmayı becermeden evrensel olmaya çalışmak
E) Toplum olmaya, birey olmaktan önce yeltenmek

8. Tasvir, varlıkların ve olayların resmedilmesidir; sözcüklerle resim yapmaktır. Gaye okuyucunun, dinleyicinin anlatılanı görmesidir. Anlatılan varlık, belirgin özellikleriyle ele alınır. Benzer varlıkların birbirinden ayrıldığı yönler derinleştirilir. Belirsiz çizgilerin üstünden geçilerek koyu çizgiler elde edilir. Gözlemci kişilik, anlatımda ustalık, sanatkâr bakış tasvirde başarı sağlar. Tasvirle anlatıma renk, canlılık ve açıklık gelir. Bu, biraz da bir bıçağı keskinleştirmektir.

Bu parçada aşağıdaki sorulardan hangisinin yanıtı yoktur?

- A) Tasvirde başarıyı sağlayan unsurlar nelerdir?
B) Üslup özelliğinin tasvirle nasıl bir ilişkisi vardır?
C) Tasvir nedir, tasvirde yazarın bir amacı var mıdır?
D) Tasvir yapımında anlatımın ne gibi rolü vardır?
E) Tasvir yapılırken nelere dikkat edilir, tasvir yapmak neye benzer?

ÇİTA YAYINLARI

9. Ne kötü, bütün dünya üstünde insanın insanı sömürmesi. Birtakım insanların birtakım insanları kul köle etmesi... İnsanların ömürlerini doldurmadan hastalıklar elinden gitmesi... Bir yandan insan kafası uzaya insan gönderirken yığınlarca insanın okuma ve yazmasının olmaması, dünyadan habersiz ve ilkel insan hayatını yaşaması ne korkunç! Her insan kafası, uzaya insan gönderecek kadar bilgili olamaz, biliyoruz. Ama böyle bir çağda da insan, ilk insanın hayatını yaşar mı? İşte bizi kahreden bu! Bizi utandıran bu! Herkesin ekme bulduğu, kimsenin kimse tarafından sömürülüp kul edilmediği, herkesin en azından okuryazar olduğu bir dünya olmalıydı uzaya giden dünyamız.

Bu parçanın yazarının aşağıdakilerden hangisini söylemesi beklenemez?

- A) Günümüzde ilkel insanların yaşadığı manzarlara görmek, insanlık için utançtır.
B) Okuma yazma bilmeyen insanların varlığı, günümüz uzay çağında büyük bir çelişkidir.
C) Uygun koşullarda herkese, her türlü bilgi verilebilir; bu bilgi eyleme dönüştürülebilir.
D) İlerleme, insanın insana kulluk etmediği bir dünya yaratacaksa kabullenilebilir.
E) Hastalıkların insan ömrü üzerinde söz sahibi olduğu bir dünya, eksik bir dünyadır.

ANLATIM BİÇİMLERİ, DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI VE ANLATIM ÖZELLİKLERİ**ANLATIM BİÇİMLERİ**

➤ Sevgili adaylar, anlatım türleri çok çeşitlilik gösterse de sınavlarda bu konuyla ilgili şimdiye kadar dört anlatım biçimi sorulmuştur. Bunlar;

1) Öyküleyici Anlatım (Öyküleme)	3) Açıklayıcı Anlatım (Açıklama)
2) Betimleyici Anlatım (Betimleme)	4) Tartışmacı Anlatım (Tartışma)

1. Betimleme (Tasvir Etme)

- ✓ Bir varlık, durum veya görüntüyü göz önünde ve zihinde canlandıracak biçimde **sözcüklerle resim yapar gibi** anlatma tekniğidir.
- ✓ Göz önünde canlandırmaya yönelik bir anlatım yoludur.
- ✓ Amaç somutlamayı sağlamak olduğundan beş duyu (görme, dokunma, duyma, tatma, koklama) ile ilgili ayrıntılara sığa yer verilir.
- ✓ Betimlemede **tasvir etme** esas olduğu için varlıkların ayırtıcı özellikleri, nitelikleri aktarılır. Bundan dolayı niteleyici ifadelere bolca rastlanır.
- ✓ İnsan, hayvan, eşya, manzara, olay tasvirleri yapılabilir.

Örnek: Artık bahar geldi derken birdenbire hava bozmuş; damlar, sokaklar, kırlar karla örtülmüştü.

Bu cümlede **altı çizili sözlerde gözümüzde bir resim canlanmakta, betimleme ağır basmaktadır.**

✳ Bazı betimlemeler kişisel yorum içermez, tarafsız bir gözlemlerle aktarılır. Bunlara **açıklayıcı-nesnel betimleme** denir.

✳ Yorum, kişisellik ağır basan betimlemelere de **izlenimsel-öznel betimleme** denir.

Örnek Parça

Kapının önünde küçük bir kız çocuğu oturuyordu. Eli, yüzü kir pas içinde, kolları burnunu silmekten katılaştı. Ufak tefek boyunun üzerindeki kıvrıkcık saçları aylarca yıkanmamış gibi birbirine karıştı. Üzerindeki kazak en son ne zaman yıkanmış, tahminde bulunmak bile imkansızdı. Çocuğa bakınca görebildiğim tek renk gözlerindeki mavi derinlikti.

Bu parçada "**fiziksel betimleme (portre)**" yapılmıştır. Fiziksel betimleme yapılırken yorum, kişisellik ağır basmış. Aynı zamanda "**öznel betimleme**"ye de bir örnektir.

Örnek Parça

Odanın ortasında bir aşağı bir yukarı gergin adımlarla gidip geliyordu. Kaşlarının çatıklığı, alnındaki çizgilerin derinliği ve gözlerindeki ifade çok sinirlendiğinin açık göstergesiydi. Adeta içinde depremler oluyor, bir volkan içerisindeki lavları püskürteceği bir mecra arıyor gibiydi. Bugün birine çatacağından hiç şüphem yoktu.

Kimi betimlemeler, insanın ruh hâlini yansıtmaya yöneliktir. Bu betimlemelere "**ruhsal betimleme**" denir. Yandaki paragraf ruhsal betimlemeye örnektir.

Örnek Parça

Afrika'da koloni hâlinde yaşayan hayvanlardır. Yaklaşık 30 cm boyundadırlar ve koloniler ortalama 20 hayvandan oluşur. Kolonide iş bölümü yaparlar. Yuvalarının güvenliğini sağlamak için etrafı gözetleme, düşmanlara dikkat etme görevlerini paylaşırlar.

Yandaki betimleme örneği sadece bilgi verdiği için, öznel barındırmadığı için "**nesnel (açıklayıcı) betimleme**"ye örnektir.

2. Öyküleme (Hikâye Etme)

- ✓ Anlatılanı eylem içinde verme, gösterme biçimidir. Bir olay ortaya çıkar, gelişir ve sonuçlanır. Öyküleyici anlatımda bu olayı görürüz.
- ✓ Bir durumdan başka bir duruma geçmek belirgindir. Parçada devinim (hareketlilik) hâkimdir. Olaylar bu hareketlilikle anlatılır.
- ✓ Öyküleme bir olay, olayın içinde yer ve zaman vardır.
- ✓ Okuyucuyu anlatımın-olayın içinde yaşatmak temel gayedir. "Nasıl oldu?" sorusu, öykülemenin dokusunu oluşturur.
- ✓ Olaylar, oluş sırasına göre verilir.
- ✓ Öykü, roman, masal gibi anlatmaya bağlı türlerde öyküleme ve betimleme teknikleri sıkça kullanılır.

Örnek Parça

Sabaha karşı bir kumsalda uyandım. Omuzlarım ağrıyordu, bacaklarım uyuşmuştu. Güçlkle ayağa kalktım, rüzgâr çıkmıştı yine. Denize baktım, görünürlerde yoktu teknem. Elimi kolumu oynatıp kendime gelmeye çalıştım. İlerilere bakındım sonra. Alabildiğine uzanıyordu kumsal. Yürümeye çalışayım, bir eve varırım belki, dedim. Yürüyemedim. Ayağımdan yakalamış bırakmıyordu beni. Bir adım olsun attırmıyordu artık. O, leş sandığım o... Tüm gücüyle çekiyordu beni kendine.

Bu parçada okuyucuyu olayın içinde yaşatma, olayları oluş sırasına göre verme olduğu için "öyküleme" tekniği ağır basmaktadır.

Dikkate Al

Betimleme ile öykülemeyi karıştırmamak için aşağıdaki önerileri dikkate alınız.

Betimlemede varlıkların hareketleri dondurulur. Anlatılan şey, bir filmin tek karelik fotoğrafı gibidir. →

"fotoğraf makinesi"

Öykülemede ise hareketlilik vardır. Olaylar oluş sırasına göre verilir ve merak uyandırma baskındır. →

"kamera"

3. Açıklama

- ✓ Bilgi vermek, aydınlatmak, öğretmek amaçlı kullanılan anlatım biçimidir. Konuyu, kavramı, durumu gün ışığına çıkarma amaçlıdır.
- ✓ Maksat bilgi vermek olduğu için yalın ve anlaşılır bir dil tercih edilir. Sanatlı söyleyişlere yer verilmez, yoruma açık sözler kullanılmaz.
- ✓ Açıklama tekniğinde bilimsel bilgiler kullanılır, uzman görüşlerine yer verilir, konuyla ilgili birtakım veriler sıralanır, istatistikî bilgiler ortaya konur.
- ✓ Sözlüklerde, ansiklopedilerde, ders kitaplarında, ilaç prospektüslerinde bu teknikten sıkça faydalanılır.

Örnek Parça

Doğal olan yumurta, doyurucu ve tok tutucudur. Çünkü glisemik indeksi sıfırdır. Bu yüzden kilo vermek isteyenler için ideal bir temel besin maddesidir. Karbonhidrat içermez. Bu nedenle uzun süre tokluk hissi verir. Uzun süre tokluk hissimizin devam etmesi sonucu sağlıklı kilo veririz.

Yandaki paragrafta amaç tamamen bilgi vermektir. Sözcükler gerçek anlamlı, cümleler nesnelidir. Bundan dolayı "nesnel açıklama" yapılmıştır.

Örnek Soru

J. S. Mill'e göre insan, doğası gereği acıdan kaçınıp hazza yönelir, mutluluğa ulaşmak ister. Ancak bireylerin mutluluğu, çevresindeki insanların mutluluğu ile ilgilidir. Çünkü insan yalnız kendi eylemlerinden de etkilenir. Öyleyse insan mutlu olmak istiyorsa çevresindeki insanların eylemlerinin kendi yararına olmasını sağlamalıdır. Olabildiğince çok sayıda insanı mutluluğa götürecektir eylemler, ahlakî eylemlerdir.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisinden yararlanmıştıır?

- A) Betimleme   B) Öyküleme   C) Açıklama   D) Tartışma   E) Örnekleme

Biz Çözdük

Bu parçada bilgi verme, aydınlatma esastır. Verilen bilgilerde kişisellik ağır bassa da "açıklama (öznel)" yapılmıştır.

Cevap: C

4. Tartışma

- ✓ Yazarın kendi görüşünü ispatlamak, kabul ettirmek; karşı düşünceyi çürütmek amaçlı kullandığı anlatım tekniğidir.
- ✓ Yazar, kendi görüşünün doğru olduğunu kabul ettirmek ister.
- ✓ Önce karşı düşünce (antitez) ortaya atılır; sonra antitezin dayanıksızlığı, geçersizliği, yanlışlığı üzerine görüşler aktarılır. En sonda da yazar savunduğu görüşün (tez) geçerliliğini aktarır.

Karşı çıkılan görüş	Antitez	} Tartışma Paragraflarının Taslağı
Karşı çıkılan görüşü çürütme bölümü	"fakat, zira, halbuki, ancak, hayır... ile başlanan cümleler	
Savunulan görüş	Tez	

- ✓ Tartışmanın doğası okuyucunun köklenmiş yargılarını, kanılarını değiştirmek; onun da bizim gibi düşünmesini sağlamaktır.
- ✓ Söyleşilerde (sohbet) tartışma tekniği çokça kullanılır. Yazarın en iyi ikna araçlarından biri "soru-cevap tekniği"dir. Yazar, soru sorar, cevabı kendi verir; böylece okuru kendi düşüncesine çeker.
- ✓ Tartışmada da "örnekleme, tanık gösterme, sayısal verilerden yararlanma vb." düşünceyi geliştirme yollarından yararlanır.

Örnek 14

Güzelliğin göreceli olduğu doğru değildir. Toplum oluşturmuş bireyler birçok "güzel" tanımında birleşiyor. Bir bakıma moda konusuna benziyor bu. Moda, başlangıçta bir tür kişisel ve yaratılan güzelliştir; yeni olduğu için de görecelidir. Ancak bu yaratılan güzellik, gerçekte ortak bir çobanın ürünüdür. Eliot'un dediği gibi "Bugün geçmişle yönetilir, geçmiş de bugünle değişime uğrar." Nitekim bunun böyle olduğunu, güzelliğin ortak bir çabadan kaynaklandığını, geçmiş yıllarda yapılan on araştırmadan sekizi doğruluyor.

Bu parçada aşağıdaki anlatım biçimlerinden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Açıklayıcı anlatım   B) Betimleyici anlatım   C) Tartışmacı anlatım
D) Fantastik anlatım   E) Öyküleyici anlatım

Sen Çöz 14

Dikkate Al

Kanıları değiştirmek, karşı taraf veya kişiye bildiği şeyin farklı olduğunu ona anlatmak ve onu anlatılan düşünceye inandırmaktır. Kanı değiştirmek, çoğunlukla tartışma paragraflarında başvurulan bir ikna etme yoludur. Son yıllarda paragraf sorularının seçeneklerinde karşımıza sıkça çıkmaktadır.

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

✓ Bilindiği üzere paragraf bir düşünce birimidir. Her paragraf, bir düşünceyle ilgili cümleler topluluğudur. Düşünceyi geliştirme, onu okuyucunun kolayca kavrayacağı duruma getirme işidir.

✓ Paragraf sorularında genel olarak karşımıza şu düşünceyi geliştirme yol ve yöntemleri gelmektedir:

✶ Tanımlama	✶ Benzetme
✶ Örnekleme	✶ Sayısal Verilerden Yararlanma
✶ Tanık Gösterme (Alıntı yapma)	✶ Somutlama
✶ Karşılaştırma	✶ Duyulardan Yararlanma (Duyusal Algılar)
✶ Kişileştirme	✶ Hayal Gücünden (Düşsel Ögelerden) Yararlanma
✶ Sayıp Dökmelere Yer Verme	✶ Kanıları Değiştirme-Soru Yoluyla İkna
✶ Abartma	✶ Mecazlı Söyleyişlere Yer Verme
✶ Karşıtlıklardan Yararlanma	✶ Doğrudan ve Dolaylı Anlatıma Başvurma

Görüldüğü üzere çok çeşitli düşünceyi geliştirme yolu vardır.

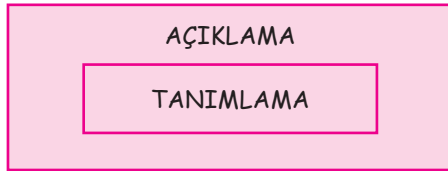
1. Tanımlama

✓ Bir kavram veya varlığın açıklanıp anlamının ortaya konması durumudur. Bir cümlenin tanım cümlesi sayılması için "Bu nedir?" sorusuna cevap vermesi gerekir.

Unutma!

Tanımlama ile açıklama karıştırılmamalıdır. Tanımlama, bir kavramın kısaca "ne" olduğunu belirtme durumudur. Açıklama ise bir durum hakkında detaylı bilgi verme hâlidir. Tanım, açıklamadır ancak açıklama, tanım olmayabilir. Yani açıklama, tanımlamayı kapsar.

→ Açıklama, tanımlamayı kapsar.

Örnek Parça

Alışkanlıklarımızı sağlıklı yönde değiştirmektir, diyet. Alışkanlıklar kolay kolay değişmediği için diyetle birdenbire kolay verilmez kilo. Çünkü maalesef vücutta yıllarca biriken yağlar, kızgın tavadaymış gibi hızla erimez. Seneler boyunca bozulmuş metabolizmanın terse dönerek normal çalışması zaman alır.

Parçanın ilk cümlesi "tanımlama"dır. Ancak paragrafın bütününde "açıklama" tekniği kullanılmıştır.

2. Örnekleme

- ✓ Soyut bir düşünceyi somutlaştırma, görünür kıılma çabasıdır.
- ✓ Bir düşünceyi kanıtlamanın en iyi yollarındandır.
- ✓ Yazar tezini inandırıcı kıılmak için örnek veya örnekler sıralar.
- ✓ Yerinde bir örnek bazen sayfalarca açıklamadan etkilidir.

3. Tanık Gösterme (Alıntı Yapma)

- ✓ Bir düşünceyi inandırıcı kıılmak için atasözü veya alanında ünlü kimselerin sözlerinden yararlanmaktır.
- ✓ Tanık gösterme, bir çeşit şahit göstermektir.
- ✓ Tanık gösterme doğrudan veya doaylı anlatım yoluyla yapılabilir.

Örnek Parça

Sembolizm, edebiyatımıza Batı'dan geldi ve son derece etkili oldu. Duygu ve hayallerin sembol ve simgelerle anlatılmasıdır. Şair, duygularını doğrudan değil "akşam, kızılık, gece, gurup vakti..." gibi kavramlarla aktarır. Bu akımda sözcükler kadar sözcüklerin müzikal değeri de önemlidir. Nitekim A. Haşim "Şiir, sözden ziyade musikidir." der. Akım, Batı ve Türk edebiyatlarından birçok ismi etkilemiştir: Pual Valery, Arthur Rimbaud, Mallarme Batı'dan; Ahmet Haşim, Yahya Kemal gibi isimler de edebiyatımızda etkilenen isimlerdir.

} "Tanımlama" yapılmıştır.

} Tanık gösterme (Alıntı Yapma) yapılmıştır.

} İsimlere yer verildiği için "örnekleme" yapılmıştır.

Dikkate Al

Örnekleme ile tanık gösterme karıştırılmamalıdır. Örneklemede konuyu somutlaştırmak için "isimler"den, tanık göstermede ise "başkasının sözü"ünden yararlanılır.

4. Karşılaştırma

- ✓ Düşünceyi geliştirmenin bir diğer yolu da karşılaştırma yapmaktır. Bir durum veya kavramın benzerlik ya da farklılık yönlerinden kıyaslanmasına **karşılaştırma** denir.
- ✓ Karşılaştırılacak varlık veya kavramların birbiriyle ilgisinin, ortak yönlerinin olması gerekir.
- ✓ Karşılaştırılan varlıklardan biri anlatıldıktan sonra ötekine geçilirken "ise, olduğu hâlde, daha, olmasına karşılık, en, oranla..." gibi sözler kullanılır çoğu zaman.

Örnek 15

Terleyen adam nihayet dudaklarının içine, burnunun deliklerine, beyaz ve şişman boynuna düşen boncuk boncuk terlerini silmek lüzumu duydu. Cebinden küçücük, siyah bir mendil çıkardı. Yüzünü, gözünü sildi. Bir mendile, bir yandaki adama baktı. Dikkatle baktı, tuhaf bir şeydi. Bu iki adamdan dağıtıcı olanı yirmi beş yaşlarında vardı. Öteki elli yaşlarında vardı. Ama birbirlerini öyle karışık bir şekilde andırıyorlardı ki...

Bu parçada aşağıdakilerin hangisinden yararlanılmıştır?

A) Kişileştirme	B) Tanımlama
C) Karşılaştırma	D) Örnekleme
E) Alıntılama	

Sen Çöz 15

5. Sayısal Verilerden Yararlanma

- ✓ Bir düşünceyi, tartışmaya yer vermeyecek şekilde belgelere, sayısal verilere, **istatistiklere** dayandırmaktır.
- ✓ Daha çok bilimsel nitelikli yazılarda başvurulur bu tekniğe.
- ✓ Sayısal verilerden yararlanma güven verir, inandırıcılığı artırır.

Dikkate Al

Her rakam veya sayı kullanmak, sayısal verilere örnek oluşturmaz. Mesela haftanın günlerinin sırası, sayısal veri değildir. Sayıların, istatistiki olarak anlamlı olması gerekir.

Örnek Parça

Dünya'nın Güneş'e olan uzaklığı 149,5 milyon km olduğundan, bir astronomi birimi 149,5 milyon km'dir. İki gök cismi arasındaki uzaklığı km ile ifade etmek bazen yetersiz kalır. Bunun yerine km'den daha tutarlı ışık yılı birimi kullanılır. Bir ışık yılı, ışığın bir yılda aldığı mesafedir. Bir ışık yılı yaklaşık $9,46 \times 10^{12}$ km'dir. Güneş'e en yakın yıldız 4,2 ışık yılı uzaklıktadır. Işık yılı bir zaman birimi değil, uzaklık ölçüsü birimidir.

Parçanın bütününde inandırıcılığı artırmak için "sayısal verilerden yararlanılmış"tır.

6. Benzetme

- ✓ Analarında ilgi bulunan iki varlıktan zayıf olanın güçlü olanla ilişkilendirilmesi, somutlaştırılmasıdır.

Örnek Parça

Çocuk eğitimi son derece zor bir iştir. Çünkü çocuklar ak pak bir beyaz kağıt misalidir. Ne yazmışsan o vardır kağıtta. Beyaz kağıda güzel şeyler yazmak da kağıdın hem ön hem arka yüzünü kullanmak da mümkündür.

Parçanın bütününde çocuk, beyaz kağıtla ilişkilendirilmiş "benzetme" yapılmıştır.

7. Somutlama

- ✓ Durum veya kavram zihinde canlandırılır, görünür kılınır.
- ✓ Soyut kavramları çoğunlukla benzetme yoluyla açıklayıp somutlamaya çalışmaktır.

Örnek 16

Benim ruhum hava ile dolu bir şişedir. Bu şişe hiçbir zaman hayat kaynağı olan oksijenden mahrum kalmaz. Bu şişenin içindeki havayı bir boşaltgaz ile istediğiniz kadar boşaltmaya çalışınız. Yine de içinde biraz olsun oksijen kalır. Ruhumun kanına can veren manevi oksijen de "umut"tur.

Bu parçada düşünceyi geliştirmek için aşağıdaki yollardan hangisine başvurulmamıştır?

A) Somutlama	B) Tanımlama
C) Benzetme	D) Örnekleme
E) Karşılaştırma	

Sen Çöz 16

8. Kişileştirme

✓ Aynı zamanda bir söz sanatı da olan kişileştirme (teşhis), insan dışı varlıklara insan özelliği vermektir. Paragraflarda kişileştirmeden sıkça yararlanır.

Örnek Parça

Güneş uyuduğunda herkesin uyuma zamanının geldiğini duyurdu kabilenin reisi.

Altı çizili ifade ile "kişileştirme" yapılmıştır.

9. Karşıtlıklardan Yararlanma

✓ Paragrafta anlamca birbirlerinin tersi olan kavram ve durumları kullanmaktır. Sözcüklerin "zıt anlamlı" olma şartı yoktur. Anlamca birbirlerine ters-karşıtlı olmaları yeterlidir sözcüklerin.

Örnek Parça

Geceye yenilmeyen her insana ödül olarak bir sabah, bir gündüz ve bir güneş vardı.

Cümlede "gece" sözcüğüne karşıtlık "sabah, gündüz, güneş" sözcükleri kullanılmıştır.

10. Duyulardan Yararlanma

- ✓ Paragrafta "duyulardan yararlanma" denilince aklımıza beş duyu organı ile ilgili ayrıntılar gelmelidir.
- ✓ Sorularda hangi duyudan yararlanılmadığına yönelik sorular sorulmaktadır.
- ✓ Duyularla ilgili ayrıntıları parçada tek tek tespit etmek gerekir.

Örnek Soru

Ağustosun ortasında bir gün kuyu tarafından neşeli haykırımlar ve silah sesleri geldi. Yaklaşık baktım: Kuyudan buz gibi su çıkmış, haberi işiten Rizeli arazi sahibi koşup gelmiş, sevinçten tabancasıyla havaya ateş ediyordu. Tatlı bir barut kokusu aldım. Arazi sahibi ustaya ve çırağa bahşiş dağıttı. Kuyuyu bu arazilerde yapacağı inşaatlarda kullanacaktı. Şehir suyu henüz buralara kadar gelmemişti.

Bu parçada aşağıdaki duyulardan hangisinden yararlanılmamıştır?

A) Görme	B) Dokunma
C) Tatma	D) İşitme
E) Koklama	

Biz Çözdük

Bu parçada "Neşeli haykırımlar ve silah sesleri" ifadesi ile "işitme", "Buz gibi" ifadesiyle "dokunma", "Tatlı bir barut kokusu" ifadesiyle "koklama", "Arazi sahibi ustaya ve çırağa bahşiş dağıttı." ifadesiyle "görme" duyularına ulaşmak mümkündür. Ancak tatma duyusuna ait bir ayrıntıya yer verilmemiştir.

(Doğru yanıt C)

Dikkate Al

Bu parçada "tatlı bir barut kokusu" ifadesindeki "tatlı" sözcüğü tat alma anlamında kullanılmamış, duyu aktarımı yapılmıştır, mecaz anlamlıdır. Bu yönüyle "C" seçeneği güçlü bir çeldiricidir.

11. Sayıp Dökmelere Yer Verme

✓ Herhangi bir işin türlü durumlarını, bir şeyin bütün kısımlarını akla çarpacak biçimde art arda sıralayıp onu telaffuz etmeye denir.

➡ Bir mühendisi, bir şairi, bir doktoru hatta ismini bile ömrümüzde işitmediğimiz herhangi bir mesleğe mensup birini, hiç anlamadığımız bir işten dolayı beğenir gibi oluruz.

(Bu cümlede altı çizili bölüm, bir bütünün veya durumun parçalarını akılda yer edecek şekilde art arda sıraladığı için sayıp dökme sayılır.)

Dikkate Al

Sayıp dökmelere yer verme ile örnekleme karıştırılmamalıdır. Sayıp dökmeye art arda sıralanan durum veya olgular, bir bütünün parçası olmalıdır. Örnekleme ise çoğunlukla bir somutlama işidir. Örnekler sayesinde anlatılmak istenenler zihinde daha kolay canlanır.

➡ Toprakta yaşayan canlıların çoğu mikroskop olmadan görülemeyecek kadar küçüktür. Bu canlılar toprakta sayıca çok fazladır. Mikroorganizmalar karşımıza farklı şekillerde çıkar: bakteriler, mantarlar, algler, protozoalar...

(Bu parçada altı çizili sözcükler açıklamaya verilmiş örneklerdir.)

ANLATICI TÜRLERİ

1. Birinci Kişi Ağızıyla Anlatım

✓ Yazar, kendi başından geçen veya içinde bulunduğu bir olayı anlatır. Bu anlatımlarda ya birinci tekil ya da birinci çoğul şahıs ekleri kullanılır.

➡ Biliyorum böyle zamanlarda ses çıkarmayacaksın, elinden gelirse önüne bir kemik atacaksın ama ona verecek kemiklerim yok benim. Köpekten korktu, dedirtmek istemezsiniz; tuhaf bir açmazdayım yani.

(Bu parçada, anlatıcı birinci kişidir.)

2. Üçüncü Kişi Ağızıyla Anlatım

✓ Yazar, bu anlatımda gördüğü veya duyduğu şeyleri anlatır. Bu tür anlatımlarda çoğunlukla üçüncü tekil ve çoğul (o, onlar) şahıs çekimleri kullanılır.

➡ Kar yağmıştı şimdiki gibi. Ortalık kapkara bir beyazlığa kesmişti. Çıt yoktu. Saçaklardan buzlar sarkıyordu. Sanki hem rüzgâr hem sesler donmuştu bu ıssız yerde.

(Bu parçada, üçüncü tekil kişi çekimleri olduğu için anlatıcı, üçüncü kişidir.)

ANLATIMDA BAKIŞ AÇILARI

Bakış açıları "kahraman, gözlemci, ilahî" olmak üzere üç şekilde karşımıza çıkar:

1. Kahraman (Ben) Bakış Açısı

✓ Anlatıcı, kahramanlardan biridir. Olayı anlatan, aynı zamanda olayı yaşayanlardan biridir. Anlatıcı, kendi üslubunu kullanır ve birinci tekil şahıs ağızıyla konuşur. Kahraman bakış açısında anlatıcı, birinci kişi (ben)dir.

➡ Sabah erkenden kalktım, kahvaltımı yapıp balkona çıktım. Sabah güneşiyle güzel bir kıvama gelen havayı kocaman kocaman içime çektim. Gün içinde bana gelecek arkadaşlarımı bekledim.

(Bu parçada anlatıcı aynı zamanda kahramanın kendisidir.)

2. Gözlemci (O) Bakış Açısı

✓ Bu bakış açısında anlatıcı, dış dünyada olup bitenleri sadece gözlemek ve izlemekle yetinir. Yansıtıcı konumunda olduğu için anlattıkları sınırlı sayıda duyuya hitap eder. Bilinmeyenleri bilmez anlatıcı.

➡ Karşısında biri kız, ikisi erkek üç çocuk ısınmaya çalışıyordu. Burası suların azgın zamanda oyduğu bir kovuktu. Şimdi sular çekildiğinden rahatça kullanılacak bir barınak olmuştu.

(Bu parçada anlatılanlar, anlatıcının gördükleri ile sınırlı olduğu için gözlemci bakış açısı kullanılmıştır.)

3. İlahî (Tanrısal, Hâkim) Bakış Açısı

✓ Anlatıcı, yaşanmış, yaşanan veya yaşanacak her şeyi bilir, duyar, görür. Kahramanların duygularını, düşüncelerini, aklından geçenleri bilir. Normal bir insanın bilemeyeceği geçmiş, geleceği vb. her şeyi bilir. Anlatıcı burada yazarın kendisidir.

➡ Gözlerini içi içini yiyerek, korkmuşçasına açtı. Saatlerdir balyozla dövülüyormuş gibi zonklayan başının sol yanındaki ağrının kalmadığını hissetti. Bundan önceki krizlerde

olduğu gibi şiddetli karın ağrısı yoktu artık.

(Bu parçada anlatıcı, bilinmeyecekleri de bildiği için bakış açısı tanrısaldır.)

ANLATIM ÖZELLİKLERİ

✓ Anlatım özellikleri, çoğu zaman sorularda karşımıza kavram olarak direkt sorulmasa da özellikle paragraf sorularında karşımıza sıkça çıkar. Anlatım özelliklerinin kavramsal olarak çok iyi bilinmesi gerekir.

Belli başlı anlatım özellikleri şunlardır:

✱ Yalınlık	✱ Sürükleyicilik	✱ Etkileyicilik
✱ Duruluk	✱ Özgünlük	✱ Kalıcılık
✱ Açıklık	✱ Doğallık	✱ Evrensellik
✱ Özlülük	✱ Tutarlılık	✱ Yerellik
✱ Akıcılık	✱ Bütünlük	

Yalınlık (Sadelik)

- ✓ Anlatımın süs, sanat ve gösterişten uzak olması hâlidir. Söz cambazlığına yer vermemektedir.
- ✓ Söz sanatlarından herhangi birinin olduğu anlatım, yalın değildir.

- ✱ Ben böyle canlı saç görmedim ömrümde.
Her telinin içinde ayrı bir kalp çarpıyor.

”Saç telinde kalp çarpıntısı” hem kişileştirme hem abartma sanatları var.
Yalın değil!

Duruluk

- ✓ Söz veya yazının gereksiz sözcüklerden arındırılmasıdır. Anlatımda gereksiz sözcük kullanmamaktır.
- ✓ Güzel ve etkili bir anlatımda gereksiz ek ve sözcüklere yer verilmez.

- ✱ Yoruma açık, kişiden kişiye değişen konuları tartışmanın sonu yok.

”Kişiden kişiye değişen” ile ”yoruma açık” ifadeleri aynı,
duru değil!

- ✱ Kişiden kişiye değişen konuları tartışmanın sonu yok.

”Yoruma açık” ifadesi çıkarılınca cümle,
duru oldu.

Dikkate Al

Anlatım gereksiz söz ve sözcükler içeriyorsa duruluk ilkesine aykırıdır. Bu durum ”anlatım bozukluğu”na yol açar.

Açıklık

✓ Her okuyanın anlatımdan aynı anlamı çıkarmasıdır. Anlatım hiçbir tartışmaya yol açmadan tek bir yargıyı ifade etmelidir. Noktalama işaretlerinin -özellikle virgölün- kullanımına dikkat edilmelidir.

✓ Cümleden birden çok yorum çıkarmalıdır. Özetle cümledeki anlam lastik gibi her yere çekilmemelidir.

✱ Beni beklediğini duyunca çok sevindim. (Cümlede şahıs zamirinin eksikliği açıklık ilkesine aykırıdır.)	}	Senin Onun	>	beni beklediğini belli değil
✱ Az önce kovanın dibi düştü, ne yapacağımı bilemedim. (Kova veya kovan sözcüklerinden sonra kesme işareti kullanılmamalıdır.)	}	Kova Kovan	>	mı, belli değil.

Özlülük (Yoğunluk)

✓ Az sözle çok şey anlatmaktır, özlülük. Anlamsal derinlik vardır özlülükte.

✓ Atasözleri, vecizeler ve aforizmalar özlü sözler olduğu için bu sözlerde yoğunluk hâkimdir.

✓ Yunus Emre, Mevlâna gibi büyük şairlerin birçok şiir veya dizesi de özlü sözlerdir. Buna edebî sanatlarda **sehlümünteni** denir.

✱ Bin bilsen de bir bilene danış. Atasözü	}	Bu sözlerde anlam yoğunluğu vardır, özlülük ilkesine uygundur. Anlamları kitaplara sığmaz.
✱ Ete, kemiğe büründüm Yunus diye göründüm. Yunus Emre	}	

Örnek Soru

İskenderiye doğumlu şair, sözcüklerle şekillenen hayatında sözcüğü alabildiğine ölçülü kullanarak en az sözcükle en derin etkiyi bırakan şairlerden oldu.

Bu cümlede altı çizili sözle anlatımın hangi yönü vurgulanmıştır?

A) Açıklığı	B) Duruluğu
C) Doğallığı	D) Özlülüğü
E) Özgünlüğü	

Biz Çözdük

Cümledeki "en az sözcükle en derin etkiyi bırakmak sözü" anlatımın özlü (yoğun) olduğunu gösterir.

Cevap: D

Akıcılık

✓ Söz ve yazıda dile dokunur pürüzlerin olmaması hâlidir.

✓ Akıcılığı, bir ırmağın akmasına benzetebiliriz. Irmağın akışını engelleyen taş, yosun gibi unsurlar ne kadar azsa ırmak, o kadar sorunsuz akar.

✓ "Tekerlemeler, ilaç prospektüsleri, yabancı sözcükler" rahat okunamadıkları, söylenemedikleri için akıcı değildir.

Sürükleyicilik

✓ Anlatımın okuru peşinden sürüklemesi, meraklandırmasıdır. Okur, anlatımdan sıkılmadan kopamıyorsa bu anlatımın sürükleyici olduğunu gösterir. Sürükleyicilik konu, akıcılık ise üslupla ilgilidir.

Örnek 17

Zülfü Livaneli'nin üçüncü romanı "Mutluluk", adeta okuyanın eline yapışıyor. Konusu ve konuyu işleme tarzı, okuyanı alıp götürüyor adeta.

Bu cümlede "okuyanın eline yapışmak" sözüyle anlatımın vurgulanan yönü, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Akıcılığı
B) Açıklığı
C) İçtenliği
D) Duruluğu
E) Sürükleyiciliği

Sen Çöz 17

Özgünlük (Farklılık)

- ✓ Anlatımın benzerlerinden ayrı, üstün, farklı olmasıdır.
- ✓ Bir anlatım esinlenme ve taklitten ne kadar uzaksa o kadar özgün olur.

Örnek Parça

Kendisinden önceki ressamların yorumlarından tamamen farklı bir bakış açısıyla dünyayı izlemek ve yeni bir biçim kazandırarak tuval üzerinde yaratmak olarak açıklanabilir. Doğa, ışık ve hayatı değişik bir gözle resimlemesi, onu grubun lideri yapmıştır.

Parçada altı çizili ayrıntılar "farklılığı" işaret ettiğinden "özgünlük"ten yararlandığını söyleyebiliriz.

Örnek Cümle

Başkalarının ayak izlerine basmadan yürümeyi öğrenen bir sanatçı, zamanı geldiğinde toz duman içinden ışıdayarak ortaya çıkar.

Altı çizili söz anlatımın kendine has, "özgün" olduğunu gösterir.

Doğallık (Samimilik-İçtenlik)

- ✓ Anlatımın yapmacılıktan uzak, içten ve candan olması hâlidir.

Örnek Parça

Kimilerine göre Maeve Binchy, hiçbir zaman tutarlı olamadı. Ben, ondan bunu beklememek gerektiğine inananlardanım. Çünkü o, şöminenin kenarında sıcak bir battaniye ve bergamot kokulu çay duygusunu temsil ediyor bana göre. Daha fazlasını sunmayı da istemiyor zaten.

Parçada altı çizili bölüm yazarın "doğal, içten, samimi" olduğunu göstermektedir.

Tutarlılık

- ✓ Anlatımın her türlü çelişkiden uzak olması hâlidir.
- ✓ Mantık kurallarına uyma, konudan sapmama tutarlılık ile ilgilidir.

Örnek Parça

Edebî eserde konunun işleyişten değerli olduğu düşüncesindeyim. Siğ, yavan, tekdüze bir konu nasıl ele alınırsa alınsın değerlidir. Öte yandan konu ne kadar farklı olsa da üslup kusurlu olduğunda edebî eserin değeri düşer.

Bu parçadan önce "konunun üsluptan önemli olduğu", sonra "üslubun konudan değerli olduğu" anlamları çıkıyor. Bu durum metnin "tutarlı" olduğunu gösterir.

Bütünlük

- ✓ Anlatımın veya yazının bölümleri arasında bir kopukluk olmaması durumudur.

Etkileycilik

- ✓ Anlatımın okurda iz bırakmasıdır.

Örnek Parça

Bir deneme kitabı okudum. Hayata bakış açım değişti. Artık hiçbir şey eskisi gibi değil benim için. Bugüne kadar görmediğim şeyleri görmemi ve yaşamı farklı algılamamı sağladı bu kitap.

Bu parçada yazar, kitabın kendisinde kalıcı bir iz bıraktığını belirtmiş; bu, kitabın "etkileyici" olduğunu gösterir.

Kalıcılık

- ✓ Yazarın eserini oluştururken sadece bulunduğu çağı-dönemi değil, sonsuz bir geleceği hedeflemesidir.

Örnek Parça

Eserleri güzel yapan şey, eserin hem yazıldığı döneme hem de kendisinden sonraki bütün dönemlere hitap ediyor olmasıdır.

Burada bir eserin güzel olmasının ölçütü, "kalıcılık" özelliğiyle vurgulanmıştır.

Örnek 18

Doldurduğum sayfalara yayılmış sözcüklere çekingin bir yabancılik duygusuyla bakıyorum; sanki onların var olabilmeleri için yol gösteren beceriksiz bir klavuz, ışıltıları ortaya çıkınsın isteyen kaba bir yontucuyum.

Kendisine bu eleştiriyi getiren bir kimse, aşağıdaki anlatım özelliklerinden hangisini ihmal etmiştir?

- A) Yalınlık
B) Duruluk
C) Açıklık
D) Yoğunluk
E) Akıcılık

Sen Çöz 18

Evrensellik

- ✓ Bir sanat yapıtının bütün insanlığa hitap edecek konuları işlemesidir.

Örnek Cümle

Tolstoy'u, Dostoyevski'yi, Gorki'yi Rusya dışında dünyanın her yerinde bugün de okutan şey şüphesiz ki sadece Rusya'yı ve yaşadıkları dönemi anlatmaları olmasa gerek.

Tolstoy'un, Dostoyevski'nin, Gorki'nin bugün Rusya dışında da okunması, evrensel konuları işlemelerine bağlanmıştır.

Örnek Soru

Edebiyatımızın güçlü isimlerinden biri olan Ahmet Hamdi Tanpınar, kendisinde iz bırakan şehirleri ele alıyor bu kitapta: Ankara, Erzurum, Konya, Bursa, İstanbul. Bu kentler özelinde kentliliğin resmini çiziyor Tanpınar. Geçmiş ve gelecek arasında kaldığımız bir süreçte kendisinde iz bırakan şehirler, olaylar, şiirler, mekânlar ve hikâyeler... Yüzlerce sayfa yazılacak bu ayrıntıları sığdırabilmiş bu hacimsiz kitaba. "Beş Şehir", Tanpınar'ın bize bir mektubu gibidir soluksuz bir şekilde okunacak.

Bu parçada

- I. Özlülük
- II. Akıcılık
- III. Etkileyicilik
- IV. Sürükleyicilik
- V. Evrensellik

numaralanmış kavramlardan hangisine ait bir ayrıntıya yer verilmemiştir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Biz Çözdük

Böyle sorularda bazı ayrıntıları farklı yorumlayabiliriz istenmektedir. Söz gelimi "kendisine iz bırakan" ifadesinden "etkileyicilik", "bu kentler özelinde kentliliğin resmini çiziyor" ifadesinden "evrensellik", "yüzlerce sayfa yazılacak bu ayrıntıları sığdırabilmiş bu hacimsiz kitaba" ifadesinden "özlülük", "soluksuz bir şekilde okunması" ifadesinden "sürükleyicilik" kavramlarına ait ayrıntılar vardır. Ancak "akıcılık" a dair bir ayrıntı yoktur parçada. Akıcılık, telaffuz edilirken dile dokunur pürüzlerin olmamasıdır çünkü.

Cevap: B

Yerellik (Ulusallık)

✓ Sanatçının tüm insanlığı değil, sadece içinde bulunduğu toplumu, yeri, şehri, mahalleyi işlemesidir.

Örnek Cümle

Kemalettin Kamu, üzerinde söz söylediği her temayı Anadolu ırmağının suyuyla yıkamıştır.

Kemalettin Kamu'nun işlediği konu ve temaları Anadolu ırmağının suyuyla yıkaması, yazdıklarının yerel-ulusal olduğunu gösterir.

Örnek 19

Sözlü anlatımın geleneği, olanakları farklı; yazılı anlatımı farklıdır. Uzun romanları yazarken de başka bir şeyin farkına vardım: Dilin yapısı da romanın biçimini, içeriğini etkiliyordu. Ben de kendimi yazar sayıyorsam insan gerçeğine bilinçli olarak miti, düşü getirdiğimdendir. İnsan nereden gelip nereye gideceğini buluncaya kadar mite ve düşü sığınma sürecektir. Ondan sonra gene sürecektir. Bu sürekliliği evinin önüne dayamamaya gerçekleştirdiğinde dünyanın güzelliğini görüyorsun.

Bu parçadaki "evinin önüne dayamamak" sözüyle anlatımın aşağıdaki özelliklerinden hangisi işaret edilmektedir?

- A) Evrenselliği
- B) Doğallığı
- C) Yerelliği
- D) Yalınlığı
- E) Etkileyiciliği

Sen Çöz 19

1. Mozart, popüler kültürün kendisi hakkında hatırı sayılır miktarda efsane ürettiği bir besteci. Bu süreç daha Mozart'ın çocukluğunda başlamış: Babası tarafından Avrupa saraylarına büyük bir başarıyla bir "deha" olarak pazarlanırken hakkında efsaneler de üretilmesi gerekiyormuş tabii ki. Günümüzdeki "Mozart efsanesi"ni kristalleştiren yapıt ise Peter Schaffer'in Amedeus filmi. Mozart adını duymuş, müziğini tanıyan insanların çoğunluğu için Mozart gerçeği, bu filmde çizilen dünyadan ibaret. Oysa filmin bütün başarısına, Mozart'ın ve müziğinin tanınmasına yaptığı büyük katkıya rağmen Mozart'ın filmde resmedilen hayatı ile tarihsel araştırmaların bulguları arasında birçok fark var.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Karşılaştırma
B) Tanık gösterme
C) Açıklama
D) Öznel yargılar
E) Farklı yapıda cümleler

2. Ben sevgiden, sevinçten söz açmak istemez miyim; çilginca, içim taşa taşa, bir sevinçten söz açmak istemez miyim? Sevinçli adamım ben. Bu dünya böyle olmasa ben sevinçten taşar, çoşardım. Yaradılışım karanlıktan çok aydınlığa, acıdan çok sevince meyillidir. Ne çare, ne çare ki sevinmek gelmiyor elimden. Dostluktan söz etmek ne güzel! Bir dostum var. Sıcacık eli var, sevgi dolu gözleri var. Ne güzel yalansız, salt sevgi dolu bir insan eli sıkamak! Ben deli olurum, insanlar karanlık karanlık, kuşkulu baktıkça bana. Bütün insanlar kuşkusuz, korkusuz, çıkar düşünmeden, düşmanlık geçirmeden, içlerinden baksalar birbirlerine. İnsan ne olur biliyor musunuz, sıcacık bir bahar güneşinin bahtiyarlığında duyar kendini. Bahar güneşinde bir sevinç içinde gerinir. İnsan bir bahar çiçeği temizliğinde olur.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Birinci kişili anlatım kullanılmıştır.
B) Benzetme yapılmıştır.
C) Örneklemeye başvurulmuştur.
D) Sayıp dökmeye yer verilmiştir.
E) Karşılaştırmadan yararlanılmıştır.

3. • Bir doktor olmak, tıbbi bir sırrı çözmek için bütün doğru ipuçlarını bulmaya çalışan bir dedektif olmaktır. Çalıştığım klinikte her gün çözülmesi gereken sırlar ortaya çıkıyor; kimi kolay, kimi zor. Ama bir hekim bunları tek başına çözemez. İpuçlarını bir araya getirerek bilmeceyi andıran sırrı çözmek için farklı branşlardan pek çok bilim insanı olmalı. Bu iş, çok fazla ekip çalışması gerektiriyor ve gaye, her zaman hastaya yardım etmektir.

- Bilim, çevremizdeki dünyayı anlamamızı sağlayan bir araç. İşlerin nasıl yürüdüğünü anlayabilmemizi sağlamak için tasarlanmış özel bir soru sorma ve yanıtlama yolu. Her insanın benzersiz olduğu doğru. Ama nereden geldiğimizin ya da neye benzediğimizin bir önemi olmaksızın vücutlarımız zihnimiz gibi çalışır, gelişir ve kimi zaman hastalanır.

Bu iki parçanın anlatımı için aşağıdakilerden hangisi ortak değildir?

- A) Amaç ilgisine yer verilmesi
B) Kanı değiştirme yoluna gidilmesi
C) Tanımlama yapılması
D) Benzetme yoluna gidilmesi
E) Öğreticiliğin esas alınması

4. Konuşma, duygu ve düşüncelerin dil aracılığı ile aktarılmasıdır. İnsanlar arasında iletişim çoğunlukla konuşma yoluyla sağlanır. Doğru konuşma becerisi, konuşma eğitimi almakla kazanılır. Güzel ve doğru konuşmak bir sanattır. Şairin "Söz ola kese savaşı, söz ola bitire başı/Söz ola ağılı aşı, bal ile yağ ede bir söz" meşhur dizeleri boşuna söylenmemiştir. Güzel konuşma becerisi edinmiş kişiler, çevrelerini de kısa sürede etkiler. Kendi duygu ve düşüncelerini etkili biçimde ifade edebilme gücüne sahiptirler ve böylece karşılıklarında ki insan tarafından çabuk benimsenirler.

Bu parçada

- I. Karşılaştırma
II. Açıklama
III. Tanık gösterme
IV. Düşsel öğelerden yararlanma
V. Tanımlama

numaralanmış anlatım unsurlarından hangisinden yararlanılmamıştır?

- A) V B) IV C) III D) II E) I

5. ve 6. soruları aşağıdaki parçaya göre yanıtlayınız.

Bu toprakların en eski camii, okuldaki ilk dersin konusu: Diyarbakır Ulu Camii. Ne uyumsuz bir görkemle yükseliyor, eklemeli ve kafa karıştıran süslemeli!.. Bir Sasani, bir Selçuklu, Bizans, Eyyubi tez geçmek gerekiyor. Ama geçilemiyor; başımı şöyle bir kaldırdım, büyük dörtgen minareye baktım, yüreğime bir ağırlık çöktü ki ey ulu üstatlar siz ne biçim adamlardınız da bu minareyi, taşları, bir teki birbirine benzemeyen sütunları, sonra bu iki mezhep iki ayrı sarnıcı, biri akan, diğeri duran suya yüz vursun diye! Hem kim demiş resim yasaktı diye, damga gibi duruyor işte üstadın aslanı, geyiği kemer köşelerinde. Abbasi saraylarında gönüller eylemek için kendilerinden geçercesine meşk eden rakkaseler, terden sırılsıklam sazandeler ve hanendeler, yığınla kerpiç duvarda kabak gibi birer kabartma değil miydiler?

5. Bu parçanın anlatımında,

- I. Benzetme
- II. Kişileştirme
- III. Farklı duyular
- IV. Örneklem
- V. Soru sorma

ögelerinin hangisinden yararlanılmamıştır?

- A) I ve II.
- B) II ve III.
- C) Yalnız III.
- D) III ve IV
- E) Yalnız V.

6. Bu parçada aşağıdaki anlatım biçimlerinden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Açıklama - betimleme
- B) Açıklama - tartışma
- C) Öyküleme - betimleme
- D) Öyküleme - açıklama
- E) Betimleme - tartışma

7. ve 8. soruları aşağıdaki parçaya göre yanıtlayınız.

Hedeflerini hayatlarının önüne koyanları oldum olası anlamamışım. Daha bugüne dek küçük şeyleri büyük sorunlara çevirmeyen kimseye rastlamış değilim. Hedeflerimizi öyle ciddiye alıyoruz ki yol boyunca o işten zevk almayı ve biraz olsun o işle dostumuzla dalga geçer gibi dalga geçmeyi tamamen unuttururuz. Basit tercihler yapar, sonra bunları mutluluğumuzun başkoşulu hâline getiririz. Hâlbuki mutluluk, onu aramama hâlidir. Bir işi kendi koyduğumuz zaman dilimi içinde bitiremezsek dövünür dururuz. Çoğu kez daha huzurlu bir insan olma yolundaki ilk adım, işin ivediliğini kendi kendimize yarattığımızı kabul etmektir. Bir Aborjin hikâyesindeki "Öyle hızlı koşuyoruz ki ruhlarımızı ardımızda bırakıyoruz." sözü bize, hayat bir acil durum değildir, dedirtmiyor mu? İşlerimiz plana göre yürümese de hayat devam eder.

7. Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Düşsel anlatım
- B) Tartışmacı anlatım
- C) Öyküleyici anlatım
- D) Tasvir edici anlatım
- E) Açıklayıcı anlatım

8. Bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Tanımlamaya başvurulmuştur.
- B) Alıntı yoluna gidilmiştir.
- C) Benzetmeye başvurulmuştur.
- D) Kanılar değiştirilmeye çalışılmıştır.
- E) Duyulardan yararlanılmıştır.

9. Aşağıdaki parçalardan hangisi yay ayrıç ( ) içinde verilen anlatım biçimiyle yazılmamıştır?

- A) Necip Fazıl'ın hikâyelerinin değeri müzakerede edilebilir. Konularının hep aynı olduğu, kendisini tekrarladığı ileri sürülebilir. Ama kurgudaki başarısı inkâr edilemez. Söyleyiş kudretini şairliğinden aldığı belli olmuyor mu? Nedense öyküleri ders kitaplarında yer almıyor. (Tartışma)
- B) Akdeniz, Türkiye'nin en güzel tatil bölgesidir. Orada havanın boğucu sıcaklığını deniz unutturur. Hele Alanya, incisidir buranın. Üstelik kış mevsiminde de güzelliğinden bir şey kaybetmez. (Açıklama)
- C) Günlerden bir gün padişahın biricik kızı hastalanmış, hekimler prensesin hastalığına çare bulamamışlar. Padişah hemen Lokman Hekim çağırtmış ve kızını tedavi etmesini istemiş. Lokman Hekim uğraşmış ama hastalığa bir çare bulamamış. (Betimleme)
- D) Yüzümü yıkamaya banyoya seğirttim. Kirli sakallarım öfkeyle baktım. Bir an bu çocukların nasıl bu kadar akıllı, çalışkan, iyi kalpli olduğunu düşündüm. Az kıskançlık, çok kederden içim kalktı; lavaboya eğilip kuru öğürtülerle bunu dışarı çıkarmaya çalıştım. (Öyküleme)
- E) Şehrin en perişan mahallelerinden birinde güneş, teneke çatıları kızdırıyor; toprak yolun ortasından yokuş aşağı pervasızca akan pis kokulu kanalizasyonu kıvamlandırılıyor Bozgundan çıkmış bir ordu misali şehre sürüklenenlerin sırtlarını ılık ılık yalıyor, yalın ayak çocukları kandırıyor. (Betimleme)

10. Evde okuyarak geçiriyordum zamanımı çoğunlukla. İçimde sürekli kaynayıp duran şeyleri başka şeylerle bastırmaya çalışıyordum. Bunlardan en iyisi okumaktı tabii. Okumak çok işe yarıyordu; heyecan, zevk, acı... Ama zaman zaman sıkıldığı da oluyordu. Odamda oturmaktan sıkılıyor, bir yerlere gitmek, biraz hareket etmek istiyordum. O zaman karanlık, gizemli ve iğrenç bir sefilliğe kendimi kaptırırdım.

Bu parçanın dil ve anlatımıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Örnekleme yoluna gidilmiştir.
- B) Devrik cümlelerden yararlanılmıştır.
- C) Niteleyici sözcüklere yer verilmiştir.
- D) Nesnel değerlendirmeler yapılmıştır.
- E) Bilgilendirici bir üslup kullanılmıştır.

ÇİTA YAYINLARI

11. Röportaj ve mülakat, farklı türler olmalarına rağmen birbirleriyle karıştırılır. Kimi zaman aynı tür olarak da algılanır. Mülakat; yalnızca soru ve cevaplardan oluşan, mülakatı yapan kişinin kişisel düşüncelerini metne aktarmadığı bir türdür. Mülkata eklenen görseller de sadece mülakat yapılan kişinin fotoğrafı olabilir. Röportaj ise geniş anlatma olanağına sahip gezi yazısı, sohbet, deneme, hikâye, anı gibi edebî türlerin anlatım olanakları ve yöntemlerinden yararlanılan bir türdür. Bir insanla yapıldığında sadece soru ve cevaplardan oluşmaz. Bir eşyayı veya yeri de ele alabilir. Yazar kişisel görüşlerini yansıtabilir. Röportajda kullanılan görsel malzeme de oldukça geniştir.

Bu parçanın anlatımında kullanılan anlatım biçimi ve düşünceyi geliştirme yolu sırasıyla aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

- A) Açıklama - Karşılaştırma
- B) Tartışma - Örnekleme
- C) Açıklama - Örnekleme
- D) Tartışma - Karşılaştırma
- E) Betimleme - Benzetme

1. • İri yarı olduğu kesindi ancak yüzü zayıftı. Tıraşsız yanakları içine göçmüş, burnunun her iki yanında dikey kırışıklıklar oluşmuştu. Bunun dışında ince, uzun görünüyordu. Açıktığı kapıyı bir eliyle tutuyordu, elleri pürüzsüz, solgun ve aşırı büyüktü.
- Onun peşinden giderek uzun bir salona girdik, yerler kalın turuncu bir halıyla kaplıydı, üzerine boş bir vazoda duran iki metrelik cilalı bir masanın çevresine süt beyazı deri kanepelerle koltuklar yerleştirilmişti.
- Bu iki parça için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?**
- A) Okuyucu olay içinde yaşatılmıştır.
B) Tasvirlerle izlenim kazandırılmıştır.
C) Kıyaslama yoluyla varlıkların farklı yönleri vurgulanmıştır.
D) Örnek verilerek konu somutlaştırılmıştır.
E) Okuyucunun kanısı değiştirilmek istenmiştir.

2. Yıldızlar, gök adaların ve evrenin enerji üreten hücreleridir. Makro evrenin anlaşılması, enerji kaynağı ve element dönüşüm fabrikası olan yıldızların doğasının çözülmesine bağlıdır. Yıldızlar, insanlar ve onların araştırdığı diğer canlılara göre çok uzun yaşam sürelerine sahip olsalar da onların yaşamlarını da canlıların hayat serüveni cinsinden andırarak açıklamak yıldızların anlaşılmasını kolaylaştırıyor. Bu senaryoda yıldızların hayatı doğum, yaşam ve ölüm olarak üç ana evreye bölünebilir. Bu evrelerin nasıl ve ne kadar sürede gerçekleşeceğini belirleyen parametrelerin başında, onların doğum anındaki kütleleri geliyor.
- Bu parçada "bu senaryo" ile işaret edilen durumda, düşünceyi geliştirmek için aşağıdakilerden hangisinden yararlanılmıştır?**
- A) Karşılaştırma - benzetme - somutlama
B) Örneklemeye - tanık gösterme - benzetme
C) Soyutlama - kişileştirme - karşılaştırma
D) Karşılaştırma - soyutlama - benzetme
E) Benzetme - karşılaştırma - örneklemeye

3. "Acele etme hastalığı", zaman kazanmak için insanların çağımızda küçük ayrıntılarla nasıl uğraştıklarını anlatır. Hastalığın belirtileri arasında otomatik yaptığımız şeyler var: Asansör kapısının kendiliğinden kapanmasını beklemek yerine kapatma düğmesine basmak, bir film izlerken elde kumanda bazı sahneleri hızla geçmek... Uçak, otobüs vs. beklerken cep telefonuna sarılmanın da bir tür tepki olduğunu okumuştum. Çağımızda insanlar bir şey yapmadan geçirdikleri vakitlerde kendilerini değersiz hissediyorlar ve bir şey yapmış olmak için "telefon"larına sarılıyorlar. Özellikle evlere kapandığımızdan beri elimizden telefonlar düşmüyor.
- Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerin hangisinden yararlanılmamıştır?**
- A) Tanımlama
B) Somutlama
C) Örneklemeye
D) Karşılaştırma
E) Tanık gösterme

4. Herkes için vicdan biraz daha elli ayaklı, kaşlı gözlü, silahlı mermili bir şey artık. Şehrin en perişan mahallelerinin birinde güneş, teneke çatıları kızdırıyor, toprak yolun ortasından yokuş aşağı pervasızca akan kanalizasyonu kıvamlandırarak kokutuyor, bozgundan çıkmış bir ordu misali şehre sürüklenenlerin sırtlarını ılık ılık yalıyor, yalın ayak çocukları da bir düş gibi ısıttığı uzak tepelere doğru kandırıyor.
- Bu metnin dil ve anlatımı için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**
- A) Sayıp dökmelere yer verilmiştir.
B) İnsan dışı varlığa insan özelliği verilmiştir.
C) Benzetmeden yararlanılmıştır.
D) Tasvirlerle anlatıma canlılık katılmıştır.
E) İkilemelerle anlatım zenginleştirilmiştir.

5. Mahallede yaşayanların yokuş ve kıraç bir manzaranın orta yerinde benek benek bağırان evleri, evlerinin geniş bahçeleri de var. O bahçelerde keçe minderlere kurulan irili ufaklı kadınlar, beyaz tahtaların üzerinde yufkalar açıyor; kara sacların üzerinde sert kokusu şehri tutan börekler pişiriyorlar. Bütün yoksulluklarına rağmen kızartmalar, tereyağlı eriştelere, sarımsaklı mantılar, patlıcan-biber közlemeleri ve çocukların mutluluğu, ölenlerin yası için daha neler neler...

Bu parçanın anlatımıyla ilgili,

- I. Aynı varlığın karşıt durumları verilmiştir.
 II. Duyu aktarımı yapılmıştır.
 III. İkilemelere yer verilmiştir.
 IV. Niteleyici sözcüklerden yararlanılmıştır.
 V. Öykülemeye başvurulmuştur.

yargılarından hangisine ulaşamaz?

- A) Yalnız I   B) I ve II   C) II ve IV
 D) III ve V   E) Yalnız V

6. Yaz sıcak geçiyordu ve ortalıkta kazan kaynıyordu. Yönetimin beğenilmemesi dışında dikkatleri çeken başka şeyler de vardı: İşsizlik, enflasyon, grevler, çocukların girdiği depresyonlar... Bazı konularda da olumlu gelişmeler görülmüyor değildi: Tuvaletleri içerisinde olan evler, kaloriferli ısınma, telefonlar ve geniş bantlı ısınma -ki en olumlu gelişme buydu- on sekiz yaşa kadar eğitim zorunluluğu, müze ve hayvanat bahçesi ziyaretleri, her çalgıyla ve her tarzda alınan müzik dersleri...

Bu parçanın anlatımında

- I. Düşünce bildiren ara söz
 II. Kahraman bakış açısı
 III. Sayıp dökmeler
 IV. Düşsel ögeler
 V. İroni

unsurlarından hangisine başvurulmuştur?

- A) I, II ve III   B) I ve III
 C) II ve IV   D) I, III ve V
 E) III ve V

7. Sözcüğün gerçek anlamıyla söylüyorum bunu. Kişiliğimin oluşturulmasına onun da katıldığını artık biliyorum. Bir plan yapmış olmalı, bunu seçmiş. Yemin ederim ki sana verdiğim sözü tutacağım ama onu sevmemek elimde değil. Vazgeçmek istemiyorum. Schopenhauer'in hür irade hakkında söylediği gibi, neyi arzularsan onu sevebilirsin ama arzularını seçmekte özgür değilsin. Benim kişiliğimin oluşmasında onun da senin kadar etkin var. Sonuç olarak bu durumun sorumluluğu sana ait.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Çıkarımda bulunulmuştur.
 B) Tanık gösterilmiştir.
 C) Birinci kişi anlatımdan yararlanılmıştır.
 D) Kıyaslama yapılmıştır.
 E) Düşsel ögelere yer verilmiştir.

8. Daha çok psikolojik bir düzenleme gibiydi ya da bir kuram, bir sav, suya vuran ışık gibi muhteşem bir olay... Doğanın kuvveti değil miydi bu ve erkeklerin, kadınları kör kuvvet diye düşünmelerinin modası geçmemiş miydi? O zaman Miranda genel kaniya ters düşen bir öklityen kanıtı benziyor olabilir miydi? Aklıma bir örnek gelmiyordu. Yarım saatlik sıkı bir yürüyüşten sonra ona uygun matematiksel ifadeyi bulduğumu düşündüm: Asal sayılar gibi onun da ruhu, arzuları ve güdülere değiştirilmezdi. Doğallıkla ve tahmin edilemeyecek şekilde mevcutlukla mantık kılıfına girmiş bir sürü eskimiş fikir daha... Düşüm olmuştum.

Bu parçanın yazarı, ortaya koyduğu düşünceyi geliştirmek için aşağıdaki yollardan hangisine başvurmuştur?

- A) Örnekleme - alıntı yapma
 B) Benzetme - somutlama
 C) Tanımlama - kişileştirme
 D) Karşılaştırma - sayısal veriler
 E) Kişileştirme - benzetme

1. • Kemal Tahir'in eserlerine duyulan teveccühün bizzat Türkiye'nin ve Türk topluluğunun kendisine duyulan âlaka olarak değerlendirilmesi gerekir. Çünkü romanlarından notlarına kadar kaleme aldığı her metin göstermek için tutuştuğu Türkiye ruhuna dokunabilmek içindir.
- Sait Faik, hikâyelerinde insanların dışında başka varlıklara, özellikle balıklara ve kuşlara büyük ilgi, yakınlık göstermiştir. Bu onun şair ruhu taşımasıyla ilgili olmakla birlikte kendini onlara yakın bulmasıyla da ilgilidir. Öykülerinde kimsenin yakalayamadığı çizgiyi yakalamayı başarması, karşılık görmeyen sevgilerin onu doğaya itmesinin sonucu ve hep var etmesidir.
- Argo, aykırılıklarla dolu, tezatlı bir konuşma tarzı olduğundan bütün aşırılık ve abartılardan yararlanır. Korkunç sözler arasında çok tatlı sözcükler de vardır. Adi ve bayağı ifadeler arasında temiz, zarif, hoş sözcüklere de rastlanır. Günlük konuşma dilinin en doğal hâli olduğu için biraz kontrolsüz kalacaktır.
- "E" dergisinin, farklı düşüncelerden pek çok ismi bir araya getiren çizgisiyle edebiyatımıza yeni bir soluk ve renk getirdiğini düşünüyorum. Derginin sayfa düzeni, resimlenişi okumayı kolaylaştıran bir çekicilik sağlıyor.

Aşağıdaki kavramlardan hangisi, bu parçaların herhangi biriyle ilişkilendirilemez?

- A) Yalınlık B) Yoğunluk C) Ulusallık
D) Süreklilik E) Özgünlük

2. Şiirin aracı dildir. Şiir, anlatım yetkinliğini dilin yaratıcı gücünden alır. Okurun duygu ve düşünce evrenine yeni anlamları kılçıksız bir biçimde katmak, şiirin temel işlevidir. Okul öncesi dönemden başlanarak çocuklar masal, bilmece, tekerleme gibi dilsel ürünlerle birlikte şiir diliyle de tanıştırılmalıdır.

Bu parçadaki altı çizili sözle şiirin hangi yönü üzerinde durulmuştur?

- A) Duruluk B) Sürükleyicilik C) Özlülük
D) Tutarlılık E) Açıklık

3. Deyimlerin gücü, anlamları yoğunlaştırmalarından gelir. Deyimler sıvılaştırılmış gaz gibidir. Az yer kaplar, çok şey anlatırlar. Deyimler, bu özelliği ile bir yandan anlatımı zenginleştirirken bir yandan da anlamayı kolaylaştırır. Yan anlamları uzun uzun anlatmakta onlar sayesinde kurtuluruz.

Bu parçaya göre deyimlerin sahip olduğu özellik aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

- A) Duruluk B) Özgünlük C) Sadelik
D) Özlülük E) Etkileycilik

4. Küreselleşmenin eşiğinde bundan yüzyıllar önce olan biteni dilin aynasında görmek ilginç aslında. İnsan bu kitabı okuyunca güzel ve iyi olan her şeyin hiçbir zaman uluslara mal edilemezliği gerçeğiyle karşılaşılıyor. 9 ve 11. yüzyıllarda Doğu dünyasının, kültürünün ve dilinin; Batı'ya yeni teknolojisinin bilgeliğini, şiirini dolayısıyla edebiyatını ve keyfini verdiğini öğrenince şaşırılmamak elde değil.

Bu parçada sözü edilen kitapta kültürün gelişimi, aşağıdakilerin hangisine bağlanmıştır?

- A) Yerellik B) Etkileycilik
C) İçtenlik D) Evrensellik
E) Doğallık

5. Sanatçılar insanların dünyalarını yeniden kurarlar. Ürettikleri resimler, besteler, şiirler, romanlar sizleri zamk gibi o esere tutturur; akıp giden hayata farklı anlamlar yüklerler. Sanatseverler ise sergilere giderek, kitaplar satın alarak bu dünyalara ortak olurlar. Böylece yaşam zenginleşir, renklenir, çeşitlenir; hatta sizleri bambaşka dünyalara götürür.

Bu parçada altı çizili bölümlerde sırasıyla aşağıdaki kavramlardan hangilerine işaret edildiği söylenebilir?

- A) Kalıcılık - Özlülük
B) Etkileycilik - Akıcılık
C) Akıcılık - Etkileycilik
D) İçtenlik - Sürükleyicilik
E) Sürükleyicilik - Etkileycilik

6. Denemeci büyülenmeyecektir ama bir insanoğlu için kendinin de bir değeri olduğuna inanarak düşüncelerini, duygularını bildirmekten kaçınmayacaktır. Bu duygu ve düşünceler, şiir gibi herkeste farklı bir etki yaratmaz. Okuruna açılan denemeci, kendini okuruna bu şekilde açar. Denemeciye bakış açısı, ben odaklığının başka bir deyişle özelliğinin üzerine temellenmiştir.

Bu parçadaki altı çizili cümleye göre, aşağıdakilerden hangisi deneme ile şiir arasındaki farktır?

- A) Özgünlük B) Özlülük C) Açıklık
D) Akıcılık E) İçtenlik

7. Eleştirmen tarafsız olmak zorunda değildir. Kendi zevk ve düşüncelerini de yorumlarına katabilir. Toplum ve sanatçıya büyük faydalar sağlayan eleştirmen, sanat eserini irdelerken toplumun da sanat zevkini yükselterek sanatın, sanatçının ve toplumun klavuzu durumuna geçer. Batılı bir düşünür, "Sanatçı, güzel şeyler ortaya koyandır. Eleştirmen ise güzel şeylerden aldığı izlenimleri başka bir tarz ya da yeni bir malzeme içinde kalıba dökabilen insandır." şeklinde özetler durumu.

Bu parçaya göre eleştirmenin sahip olması gereken özellik aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Özgünlük B) Yalınlık
C) Özlülük D) Duruluk
E) Sürükleyicilik

8. Hayal Otel, Feryal ile İsmet'in açılışını yaza yetiştirmeye çalıştıkları on iki odalı bir otel. Otelde her odanın bir adı var: Kaktüs, ardıç, begonvil, kızılağaç, şimşir, lavanta, menekşe, funda, çınar, limon, okaliptus, papatya. Öykülere de adını veren bu odalarda bir gönül kırıklığıyla içine kapanmış varlıkları yokluklarına karışmış, kıyıya vurmuş insanlar kalıyor.

Bu parçada sözü edilen eserin hangi yönü üzerine söz söylenmiştir?

- A) Üslubu B) İçeriği
C) Amacı D) Akıcılığı
E) Etkileyciliği

9. Yaşar Kemal dendiğinde akla orijinal bir roman dili gelir. Okurunu hemen saran güçlü, çarpıcı bir dildir bu. Esas olarak halkın konuştuğu dile halkın edebiyatına dayanan Yaşar Kemal, bu mahallî malzemeyi sanat yapıtının orijinal diline ağıdalı bir anlatıma başvurmadan dönüştürürken "cımgışmak, döngüle, cikilti" gibi birçok mahallî sözcüğü ortak dile taşır. Okur onun Karacaoğlanlığına kapılır; yazdıklarını, kullandığı sözcüklerin, deyimlerin, atasözlerinin üzerinde durmadan okur. Oysa yazar o tatlı anlatısına nice bölgesel sözler, söyleyişler katmıştır. Bunlar ortak bir dil düzeyine çıkarıldığında okur, anlamasa bile anladığını sanır. Çünkü bir ırmaktır o; içindeki taşların, çakılların, kumların hiçbiri engel değildir size. Bunlar ilk kez görülmüş olsa bile bu hiç yadırganmaz.

Bu parçada,

- I. Yerellik
II. Özgünlük
III. Sürükleyicilik
IV. Yalınlık
V. Akıcılık
VI. Etkileycilik

özelliklerinden hangisine dair bir ayrıntı yoktur?

- A) I, II ve III B) Yalnız III
C) Yalnız IV D) III ve V
E) III, V ve VI

10. Memleket sana gelmez, sen memlekete gidersin. Gözden ıraktır ama ya gönülden! Değildir elbette. Gönülden ırak olmak ne sözcük, adeta gönlünüzün ta kendisidir memleket. Gidemediğiniz, ulaşamadığınız o yerler, ikide bir rüyalarımıza girer. Ahmed Arif'in hâli de bu hasret üzerinedir.

Bu parçada Ahmed Arif'in üzerinde durulan yönleri aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İçten - etkileyici
B) İçten - çağdaş
C) Millî - evrensel
D) Özgün - tutarlı
E) Millî - sürükleyici

CEVAP ANAHTARI

Sen Çöz

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
D	C	D	C	C	E	E	D	C	D	B	C	D	C	C
16	17	18	19											
D	E	A	C											

TEST 1	1	2	3	4	5	6	7	8
	B	C	E	A	E	C	D	C

TEST 2	1	2	3	4	5	6	7	8
	D	C	E	D	B	D	C	B
	9	10						
	B	D						

TEST 3	1	2	3	4	5	6	7	8
	D	E	D	C	D	B	A	C
	9							
	E							

TEST 4	1	2	3	4	5	6	7	8
	C	E	D	B	C	E	B	D

TEST 5	1	2	3	4	5	6	7	8
	B	D	C	E	C	B	A	D

TEST 6	1	2	3	4	5	6	7	8
	C	B	C	D	B	D	C	C

TEST 7	1	2	3	4	5	6	7	8
	D	E	E	C	C	D	E	A
	9							
	D							

CEVAP ANAHTARI

TEST 8	1	2	3	4	5	6	7	8
	D	B	B	E	A	A	B	

TEST 9	1	2	3	4	5	6	7	8
	D	C	E	B	E	C	C	

TEST 10	1	2	3	4	5	6	7	8
	D	C	C	A	B	A	C	D
	9	10	11					
	C	E	D					

TEST 11	1	2	3	4	5	6	7	8
	A	D	D	C	C	B	E	D
	9	10	11					
	D	C	E					

TEST 12	1	2	3	4	5	6	7	8
	C	D	A	B	D	C	A	D

TEST 13	1	2	3	4	5	6	7	8
	E	B	B	C	C	A	B	D
	9	10						
	C							

TEST 14	1	2	3	4	5	6	7	8
	B	E	B	B	C	A	B	E
	9	10	11					
	C	D	A					

TEST 15	1	2	3	4	5	6	7	8
	B	A	E	B	A	D	E	B

TEST 16	1	2	3	4	5	6	7	8
	B	A	D	D	E	C	A	B
	9	10						
	B	A						

